2016

Risikostyring i Roskilde Bank

Hovedopgave, HD 2. del Finansiering.

Udarbejdet af Mikkel Olsen.

Vejleder Jørgen Just Andresen.

Anslag 181.315

09-05-2016

Indholdsfortegnelse

Indledning ... - 3 -
Historien om Roskilde Banks konkurs ... - 3 -
Problemformulering ... - 3 -
Metode ... - 4 -
Afgrænsning ... - 7 -
Finanskrisen ... - 8 -
Finanstilsynets rolle ... - 11 -
Redegørelse og analyse ... - 11 -
2005 ... - 11 -
2006 ... - 12 -
2007 ... - 14 -
2008 ... - 15 -
Opsummering – Finanstilsynets rolle ... - 16 -
Tilsynsdiamanten og tilsynsstigen ... - 16 -
Tilsynsdiamanten ... - 16 -
Analyse af tilsynsdiamanten ... - 18 -
Tilsynsstigen ... - 27 -
Analyse af tilsynsstigen ... - 28 -
Opsummering – tilsynsdiamanten og tilsynsstigen ... - 29 -
Risikostyring ... - 30 -
Kreditrisiko ... - 31 -
Analyse af bankens kreditrisiko ... - 33 -
Operationel Risiko ... - 37 -
Analyse af bankens operationelle risiko ... - 39 -
Likviditetsrisiko ... - 40 -
Bankens likviditetsnøgletal ... - 42 -
Analyse af bankens likviditetsrisiko ... - 44 -
Opsummering – Risikostyring ... - 46 -
Regnskabsanalyse ... - 46 -
Analyse af regnskabsnøgletal ... - 47 -
Opsummering – Regnskabsanalyse ... - 49 -
Kapitalkrav ... - 50 -

CRD I-IV ..... - 50 -
Analyse af bankens kapitalkrav ..... - 52 -
2003 ..... - 53 -
2004 ..... - 54 -
2005 ..... - 55 -
2006 ..... - 57 -
2007 ..... - 59 -
Opsummering - Kapitalkrav ..... - 61 -
Lovgivning ..... - 61 -
Lovgivning for finansielle institutter ..... - 61 -
Overholdelse af lovgivning ..... - 63 -
Bankens konkurs ..... - 63 -
Direktionen ..... - 65 -
Bestyrelsen ..... - 66 -
Intern revision ..... - 66 -
Ekstern revision ..... - 67 -
Analyse af bankens overholdelse af lovgivningen ..... - 67 -
Opsummering – bankens konkurs og overholdelse af lovgivningen ..... - 69 -
Konklusion ..... - 70 -
Perspektivering ..... - 74 -
Litteraturliste ..... - 77 -
Bøger ..... - 77 -
Årsrapporter ..... - 77 -
Internetsider ..... - 78 -
Bilag ..... - 80 -
Bilag 1 – Overskridelser af tilsynsdiamanten ..... - 80 -
Bilag 2 – Nøgletal for Saxobank ..... - 81 -
Bilag 3 – nøgletal for Landbrugets Finansieringsbank ..... - 82 -
Bilag 4 – Nøgletal for BRF Kredit Bank ..... - 83 -
Bilag 5 – nøgletal for Østjydsk Bank ..... - 84 -

Indledning

Historien om Roskilde Banks konkurs

Roskilde Bank var en lokalbank med hovedsæde i Roskilde, der blev stiftet i 1884. Banken kom for alvor på landkortet i 2008, da dens aktier blev overført til Fondsbørsens observationsliste, grundet ekstraordinært store nedskrivninger i første halvår af 2008. Disse nedskrivninger kom som følge af fald på det danske ejendomsmarked, som Roskilde Bank var kraftigt eksponeret imod.

Banken anmodede Nationalbanken om at stille en likviditetsgaranti. Denne blev blandt andet blev stillet på betingelse af, at der skulle arbejdes målrettet mod et helt eller delvist salg af banken. Da dette ikke lykkedes, meddelte Nationalbanken d. 24. august 2008, at den overtog Roskilde Bank. Dette var første gang i 80 år, den danske stat og Nationalbanken overtog et dansk pengeinstitut.

Roskilde Bank indgik aftale med Spar Nord, Nordea og Arbejdernes Landsbank om overtagelse af samlet 21 filialer, samt en del af kunderne fra disse filialer. Det resterende af Roskilde Bank blev overtaget af Finansiel Stabilitet d. 10. august 2009. I samme forbindelse blev Roskilde Banks navn ændret til "Selskabet af 1. september 2008 A/S"[1].

Normalt vil jeg ikke anse Wikipedia som en valid kilde. I dette tilfælde bruges den dog ikke til det faglige indhold, hvorfor jeg vurderer, at det er i orden. Informationerne understøttes ligeledes af mine øvrige kilder.

Problemformulering

En analyse af konkursen i Roskilde Bank med fokus på risikostyringen, herunder de relevante nøgletal, samt en analyse af om den nuværende lovgivning om risikostyring i finansielle virksomheder, pejlemærker for pengeinstitutter og kapitalkrav kunne have forhindret bankens konkurs.

For at komme frem til en endelig konklusion på ovenstående problemformulering, vil jeg besvare følgende problemstillinger:

- Hvorfor kom Roskilde Bank i problemer og hvilke ydre og indre forhold spillede ind?
- Hvorledes blev den daværende lovgivning overholdt i banken og hvordan påvirkede det konkursen?
- Hvilke risici var banken udsat for og i hvor høj grad?
- Hvor god var bankens overordnede risikostyring og hvorledes blev krav til og regler omkring risikostyring overholdt?

[1] https://da.wikipedia.org/wiki/Roskilde_Bank.

- Hvordan ville de nuværende regler for risikostyring og kapitalkrav have påvirket bankens risikostyring og konkurs?
- Hvad kunne Finanstilsynet have gjort anderledes og hvordan havde de nuværende regler påvirket deres ageren?
- Hvor god var banken til at skabe afkast på baggrund af deres risikoprofil?
- Hvordan havde det påvirket bankens konkurs, hvis de havde tilpasset risikostyringen til nuværende regler?

Metode

Den relevante teori i forhold til risikostyringen i finansielle virksomheder vil blive gennemgået med udgangspunkt i bøgerne "Finansiel Risikostyring"(Andresen, 2013) og "Finansielle Derivater"(Andresen, 2015). Den teori der gennemgås, er den jeg finder relevant i forhold til en redegørelse for, hvilke risikotyper banken har været udsat for, hvordan deres eksponering mod disse risikotyper var, og hvordan de håndterede dem. Dette mener jeg er interessant at undersøge, da man er nødt til at vide hvilke risici man kan udsætte sig for, før man kan forsøge at dæmme op for dem.

Der udarbejdes en redegørelse og analyse for, hvilke faktorer der havde den største påvirkning på bankens konkurs. Denne redegørelse tager udgangspunkt i advokaterne Mogens Skipper-Pedersen og Henrik Stenbjerres redegørelse om forhold i banken[2](disse bliver i opgaven benævnt "advokaterne"). Analysen danner udgangspunkt for, hvorledes medlemmer af direktionen og bestyrelsen, samt intern og ekstern revision har opfyldt deres rolle over for banken. Der redegøres for, hvorledes de pågældende enheder har overholdt lovgivningen ifølge Mogens Skipper-Pedersen og Henrik Stenbjerre. Om loven er overtrådt er alene advokaternes vurdering. Efterfølgende analyserer jeg, hvilke årsager jeg mener, der skal findes til eventulle lovovertrædelser samt påvirkningen på bankens konkurs.

Til vurdering af bankens håndtering af deres kreditrisiko, sammenlignes udvalgte nøgletal med konkurrenter på samme tid. Der er ikke valgt banker i samme størrelse, men fem større banker, der alle har klaret sig gennem finanskrisen. Disse banker er Nordea, Danske Bank, Sydbank, Spar Nord og Jyske Bank. De nøgletal der beregnes og analyseres i dette afsnit drejer sig om udlånsvækst, udlån i forhold til diverse balancetal og solvens. De nøgletal der kan hentes direkte fra bankernes årsrapporter beregnes ikke. Disse tal alene fortæller ikke historien om, hvor stor en kreditrisiko banken løb, hvorfor Finanstilsynets

[2] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html

redegørelse inddrages her[3]. Jeg mener, at redegørelsen fra Finanstilsynet er de bedste indikatorer af, hvilke faresignaler der kunne observeres, men ikke blev det via regnskabstal. Samlet giver nøgletallene og Finanstilsynets redegørelse et mere fyldestgørende grundlag for en analyse kreditrisikoen i banken.

Til analysen af Finanstilsynets rolle i banken i perioden 2003-2008 benytter jeg Tilsynets egen redegørelse af 16. juni 2009 for deres tilsyn med banken i denne periode. Redegørelsen er kommet i stand ifølge FIL §352[4]. Da der er risiko for, at tilsynets redegørelse er præget af, at de redegør for egne aktiviteter, forholder jeg mig kritisk til denne. Redegørelse for Tilsynets rolle bruges til en analyse af, om der var faresignaler i bankens drift, de kunne og burde have reageret på tidligere.

Jeg redegør for, hvad tilsynsdiamanten og tilsynsstigen består af og analyserer, hvilken effekt det ville have haft på Roskilde Bank, såfremt disse havde eksisteret i 2003. De pejlemærker, Tilsynsdiamanten har indført grænseværdier for, beregner jeg for Roskilde Bank og de analyseres. Jeg giver herefter et bud på, hvordan det ville have påvirket bankens regnskaber og risikostyring, hvis de skulle have overholdt disse grænseværdier. Pejlemærkerne sammenlignes med de store pengeinstitutter. Dette gøres både for at vurdere, hvordan Roskilde Bank lå sammenlignet med konkurrenterne, men også for at finde ud af, hvor stort et problem overskridelse af pejlemærkerne var. Dette skal give en forståelse af, hvordan Roskilde Bank agerede, sammenlignet med det øvrige marked. Tilsynsstigen tages efterfølgende i brug, for at finde ud af, hvordan Finanstilsynets tilgang til banken ville have været anderledes. Den ændrede tilgang er alene min egen vurdering baseret på redegørelsen fra Finanstilsynet, hvor deres reelle handlinger er beskrevet.

Bankens kreditbehandling analyseres i det omfang det er muligt. Da jeg ikke har adgang til direkte dokumenter, der fortæller hvordan banken har kreditvurderet deres kunder, baseres denne analyse på udtalelser. Dette gør analysen mindre præcis, end hvis den kunne baseres på adgang til dokumenter vedrørende kreditarbejdet i banken. De udtalelser jeg lægger størst vægt på er Finanstilsynets, samt advokaterne Mogens Skipper-Pedersen og Henrik. Udtalelserne om kreditbehandlingen bruges til vurdering af, om der er handlet groft uagtsomt fra bankens side. Deres redegørelse bruges ligeledes til en vurdering af, om direktionen og bestyrelsen har overholdt lovgivningen. Jeg redegør for Lov om Finansiel Virksomhed(FIL), hvorefter jeg redegør for om lovgivningen er blevet overholdt. Dette er interessant for analyse af risikostyringen, da ændrede regler formentlig ikke ville have samme indflydelse på en bank, der ikke overholdt de gældende regler.

[3] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf
[4] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

Jeg gennemgår årsagerne til den internationale finanskrise, for senere at bruge det til mine analyser af bankens konkurs. Jeg mener ikke det er fyldestgørende at lave en konklusion på bankens risikostyring og konkurs, uden at inddrage ydre forhold af en sådan karakter. Redegørelsen tager udgangspunkt i artikel skrevet af Cand. Mag. Karina Søby Madsen om Finanskrisen, samt teori om CDO'er og Subprime Lån fra "Finansiel Risikostyring"(Andresen, 2013) og "Finansielle Derivater"(Andresen, 2015)[5].

De regler for kapitalkrav, der efterfølgende er indført, gennemgås med baggrund i teorien i bogen "Finansiel Risikostyring"(Andresen, 2013). Gennemgangen skal ende ud i en analyse af kapitalforholdene i Roskilde Bank. Denne analyse tager udgangspunkt i de tilgængelige tal i årsrapporterne fra Roskilde Bank fra år 2003-2007 og Finanstilsynets udtalelser om kapitalforholdene, samt hvordan banken selv forholdte sig til disse kapitalforhold. Reglerne for bankernes solvenskrav, der er kommet efter bankens konkurs, vil jeg bruge til at beregne, hvordan bankens kapitalkrav havde været, såfremt de havde været gældende fra år 2003. Derefter vil jeg analysere, hvordan bankens muligheder havde været for at overholde kapitalkravene i de enkelte år, samt hvor stor en påvirkning det ville have på bankens forretningsomfang. Jeg vil ligeledes vurdere, i hvilket omfang dette kunne have reddet banken fra konkursen.

Med baggrund i Roskilde Banks årsrapporter fra 2003-2007 vil jeg beregne rentabilitets- og risikonøgletal for banken. Regnskabsanalyserne foretages med henblik på en samlet vurdering af den risiko banken løb, og deres evne til at skabe et tilsvarende bedre resultat.

Jeg beregner nøgletal for bankens likviditetsberedskab, og analyserer disse. Jeg forholder mig kritisk til bankens egne udmeldinger vedrørende deres likviditetsberedskab. Dette skal forhindre, at min analyse bliver påvirket af bankens egne udtalelser. Nøgletallene analyseres både på baggrund af, hvordan reglerne var i analyseperioden, samt hvordan de er i dag. Dette skal give en indikation af, hvordan de skærpede regler ville have påvirket banken, såfremt de blev overholdt.

Jeg vil perspektivere Roskilde Banks situation til nutiden via nøgletal oplyst af Finanstilsynet. Jeg vil finde de banker, der løber lignende risici, og dermed komme med et bud på, hvilke banker, der kunne komme i problemer næste gang. Til perspektiveringen bruger jeg tilsynsdiamanten, og de seneste overskridelser af pejlemærkerne, som Finanstilsynet har offentliggjort. Dette gøres med udgangspunkt i, at banker der overholder tilsynsdiamanten, ikke kommer i problemer.

[5] http://www.faktalink.dk/titelliste/kris/hele-faktalinket-om-finanskrisen

Afgrænsning

Opgaven kommer til udelukkende at omhandle risikostyring i pengeinstitutter. Realkreditinstitutter, Livs- og skadesforsikringsselskaber vil ikke blive behandlet, medmindre det drejer sig om konkrete områder, hvor der er overlap i regler og praksis. Der er overlap på flere punkter mellem reglerne for banker og realkreditinstitutter, men det behandles kun hvorledes regler og ændringer har påvirket bankerne. De øvrige selskabstyper, vurderes ikke relevante for opgaven.

Jeg fortolker ikke de love, der gennemgås og anvendes i opgaven, da jeg ikke har den fornødne viden om jura til dette. Der henvises til de enkeltparagraffer, som jeg mener, har relevans på konkrete steder, men hvordan paragraffen skal forstås, kommer jeg ikke nærmere ind på.

Jeg sætter mig ikke ind i bankens forretningsmodel eller går meget i dybden med bankens strategi. Disse bliver udelukkende taget med i opgaven i det omfang, der fremgår af bankens årsrapporter eller såfremt disse nævnes i det materiale jeg i øvrigt benytter. Strategi- og forretningsmodel er bestemt relevant for risikostyringen, hvorfor det da også vil komme med i opgaven i det omfang det indhentede materiale muliggør det.

Opgaven beskæftiger sig ikke med tiden før 2003 eller efter konkursen i 2008. I beregning og analyse af nøgletal inddrages udvikling 2002-2003, da dette har relevans i den pågældende sammenhæng. Der bliver ikke beregnet nøgletal for 2008, da jeg ikke mener dette giver værdi til analyse af bankens risikostyring. Nøgletal og analyse beskæftiger sig dermed udelukkende om tiden op til det gik galt.

Selvom det kunne være relevant at kigge på regnskaber for de største kunder, afgrænser jeg opgaven fra at omhandle enkelte kundeforhold. Det gør jeg af flere årsager. Den første er pladshensyn, da en opgave med analyse af disse kundeforhold ville blive for omfangsrig. Den næste er det tilgængelige materiale, hvor der ganske vist kan findes regnskaber for disse kunder, men øvrige relevante oplysninger om disse er for svære at opdrive. Den sidste årsag er manglende viden om de felter, som kunderne opererede indenfor. Nogle af dem byggede store ejendomsprojekter, og min viden på dette felt er ikke tilstrækkelig til at foretage en seriøs analyse af et sådan kundeforhold.

Opgaven kommer ikke til at omhandle bankens markedsrisiko på trods af denne udgør 10% af bankens samlede risiko ifølge årsrapport 2007[6]. Det er ikke muligt for mig at foretage en ordentlig analyse, da jeg ikke har mulighed for at beregne nøgletal, eller har adgang til sammensætningen af bankens værdipapirportefølje. Teorien om markedsanalyse indgår derfor heller ikke i opgaven. Af samme årsager afdækkes bankens risikoeksponering mod og styring af derivater heller ikke.

[6] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 19

Jeg går ikke i dybden med de banker, jeg sammenligner Roskilde Bank med. Informationen om disse holdes til et absolut minimum, som kun bruges til at beregne nøgletal, der skal indgå i analyser og sammenligninger. Der bruges ikke ressourcer på deres strategier eller øvrige virksomhedsspecifikke faktorer, der har påvirket deres regnskaber.

Finanskrisens påvirkning på banksektoren holdes til den umiddelbare påvirkning på Roskilde Bank. Der bliver derfor ikke lavet en analyse af, hvordan krisen påvirkede verdensøkonomien. Afsnittet tages udelukkende med, for at give en supplerende forklaring på, hvorfor Roskilde Bank gik konkurs.

Baselreglerne og CRD holdes til udelukkende at omhandle de regler, der er relevante for den danske banksektor. Der vil derfor ikke blive skrevet om, hvordan de påvirker andre sektorer og brancher.

Jeg afgrænser mig fra at gå ind i størrelsen på de enkelte store kundeforhold der blev etableret. Jeg analyserer alene på den samlede eksponering mod store engagementer. Jeg tager derfor heller ikke stilling hvorvidt de store engagementer enkeltvis holdt sig indenfor lovgivningen.

Ved redegørelse for og analyse af Finanstilsynets rolle, holdes denne del til at omhandle bankens risikostyring på likviditets- og kreditområdet. Jeg går ikke nærmere ind i bankens salg af egne aktier, god skik eller godkendelse af aktieemission og analysen indeholder ikke, hvordan dette påvirkede banken, eller om tilsynet kunne have handlet anderledes på disse punkter.

Når jeg foretager regnskabsanalysen gøres dette med baggrund i det foreliggende regnskab. Regnskabernes resultatopgørelser og balancer reformuleres ikke. Dette gøres ikke, da det ligger udenfor mine faglige kompetencer på området. Derudover mener jeg, at langt de fleste relevante nøgletal kan beregnes uden en reformulering af regnskaberne.

Finanskrisen

Den internationale finanskrise startede i USA i 2007 og det er interessant at rejse spørgsmålet, om Roskilde Bank havde overlevet, såfremt krisen ikke var opstået. Krisen gennemgås her netop for at svare på, hvordan det påvirkede konkursen i Roskilde Bank, at USA og resten af Europa på samme tid oplevede en finanskrise.

Der virker til at være bred enighed om, at subprime lånene i USA havde en stor rolle i, at finanskrisen startede i 2007[7]. Subprime lån blev ydet til mindre kreditværdige kunder, der af forskellige årsager ikke kunne få traditionel boligfinansiering. Dette kunne være på grund af manglende likvider til udbetaling, eller hvis de tidligere ikke havde overholdt deres betalingsaftaler. Der var kraftig højkonjunktur og stigende

[7] http://www.faktalink.dk/titelliste/kris/hele-faktalinket-om-finanskrisen

boligpriser i USA på daværende tidspunkt, og derfor følte bankerne sig sikre ved at udstede disse lån[8]. Hvis kunderne kom i betalingsproblemer, var priserne på boligerne steget, og bankerne kunne få deres penge hjem via salg af boligen. Den store udfordring ved subprime lånene er, at banken ikke opnår den sædvanlige diversificering ved udlån til private. Kunderne har flere af de samme systematiske risici via deres ringe kreditværdighed(Andresen, 2015). Renterne i USA begyndte at stige i 2004, hvilket medførte, at flere af kunderne, der havde optaget subprime lånene oplevede problemer med at betale deres ydelser[9].

Krisen kunne muligvis være forblevet en amerikansk bankkrise, hvis ikke subprime lånene også var kommet til Europa. Bankerne der havde udstedt lånene begyndte at indse, at risikoen ved dem var højere end først antaget. De solgte derfor lånene videre til amerikanske investeringsbanker. Investeringsbankerne samlede lånene i CDO'er og solgte dem videre til europæiske banker, hvilket flyttede kundernes betalingsproblemer fra de udstedende banker, til de banker der havde købt CDO'en[10]. Det store problem med CDO'erne var, at de var enormt svære at gennemskue. Kreditværdigheden på lånene bag obligationerne var lav, men CDO'en opnåede ofte en høj rating(Andresen, 2015). CDO'en består af en portefølje af lån, der deles op i tre obligationer(se figur 1). De obligationskøbere, der køber sig ind i Senior tranchen, løber den laveste risiko og modtager tilsvarende en lavere rente end de øvrige trancher. Obligationsejerne i Equity tranchen har den højeste risiko, da de er de første til at tabe penge, men disse kompenseres med en tilsvarende højere rente. Da risikoen blev undervurderet på CDO'erne, var folk villige til at acceptere en lavere rente, end de normalt ville, for at investere i de mest risikofyldte trancher(Andresen, 2015)

Collaterized Debt Obligation(CDO)

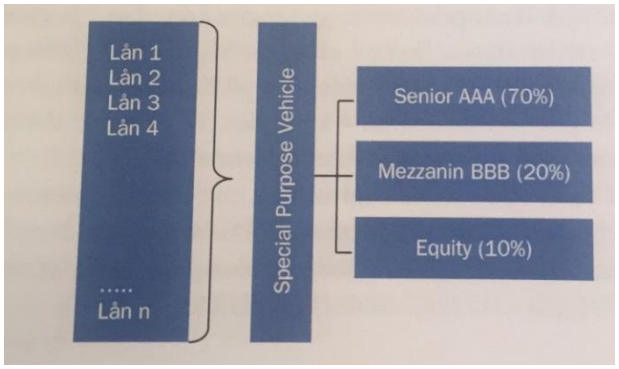

Figur 1: Collaterized Debt Obligation

Kilde: (Andresen, 2015, s.240)

[8] http://www.faktalink.dk/titelliste/kris/hele-faktalinket-om-finanskrisen
[9] http://www.faktalink.dk/titelliste/kris/hele-faktalinket-om-finanskrisen
[10] http://www.faktalink.dk/titelliste/kris/hele-faktalinket-om-finanskrisen

Betalingsproblemerne hos kunderne medførte store tab hos de store amerikanske banker, og da Lehman Brothers gik konkurs i 2008 faldt tilliden bankerne imellem[11]. Dette gav likviditetsproblemer, da bankerne var forsigtige med at låne hinanden penge, da de ikke kendte konkurrenternes eksponering mod de dårlige lån.

Udfordringerne i Danmark startede, da Danmark ligesom USA red på en bølge af lave renter og stigende boligpriser frem til 2006. Priserne på private ejendomme var næsten fordoblet i perioden 2000-2007[12]. I samme periode var priserne på erhvervsejendomme næsten tredoblet[13]. Den store udfordring med de kraftigt stigende boligpriser er, at de når et overnormalt niveau. Hvis bankerne skal opretholde en acceptabel kreditkvalitet, skal kunderne have en forholdsvis høj indkomst til at købe en bolig. Dette vil alt andet lige få boligpriserne til at falde igen. I perioden med stigende boligpriser, havde realkreditinstitutterne øget deres risiko, da der blev givet flere lån med rentetilpasning og afdragsfrihed[14]. Da renteniveauet begyndte at stige i 2006(se figur 2), var der flere kunder, der ikke kunne betale ydelser på deres lån. Kombinationen af dette og faldende boligpriser, som startede i Danmark i 2. kvartal 2007, fører til tab i banker og realkreditinstitutter.

Renteudvikling 1997-2012

Figur 2: Renteudvikling 1997-2012

Kilde: Finanshus.dk[15]

[11] http://www.faktalink.dk/titelliste/kris/hele-faktalinket-om-finanskrisen
[12] http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2011/03/KVO_1_2011_2del_web.pdf **s. 6 figur 2.2**

[13] http://politiken.dk/oekonomi/dkoekonomi/ECE2079382/laenge-ventet-rapport-her-er-aarsagerne-til-finanskrisen-i-danmark/

[14] http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2011/03/KVO_1_2011_2del_web.pdf **s. 8 figur 2.5**
[15] http://www.finanshus.dk/hvad-har-vaeret-bedst-kort-eller-en-lang-rente

Disse tab ville ikke være et problem, hvis blot bankerne havde tilstrækkeligt med kapital. Frem til 2007 opererede flere banker dog med store indlånsunderskud, og en del af dem var begyndt at funde sig i udlandet[16]. Da de danske banker havde behov for funding i 2007, var likviditetskrisen i Europa startet op på grund af subprime lånene. Det var derfor sværere at skaffe likviditeten på pengemarkedet, og priserne bankerne imellem var højere. Den amerikanske finanskrise var dermed kommet til Europa, og da de danske banker i stigende grad hentede likviditet på europæiske markeder, kom den også til Danmark.

Hvorledes dette påvirkede Roskilde Bank, analyseres i senere afsnit.

Finanstilsynets rolle

Redegørelse og analyse

Finanstilsynet har spillet en stor rolle i Roskilde Banks risikostyring og konkurs. Tilsynet har udarbejdet en redegørelse for, hvilket opsyn der blev ført med banken i peroden fra 2005 til konkursen i 2008, for at sikre så meget offentlighed om baggrunden for konkursen som muligt[17]. Min redegørelse baseres på Finanstilsynets redegørelse om deres egne aktiviteter i forbindelse med tilsyn af Roskilde Bank fra 2005-2008.

Banken kom under skærpet tilsyn i 2005, da Finanstilsynet var blevet opmærksomme på den kraftige vækststrategi de udøvede, der lå væsentligt over den øvrige sektors. Da en aggressiv og ekspansiv udlånspolitik er forbundet med øget kreditrisiko, førtes der et intensivt tilsyn med banken herefter.

2005

Ved den første undersøgelse i starten af 2005 gennemgik tilsynet alle bankens engagementer over 40 mio. kr. og en stikprøve af engagementer mellem 500.000 kr. og 40 mio. kr. Generelt fandt tilsynet en god bonitet i udlånsporteføljen, men nævner selv de gunstige markedsforhold som en vigtig faktor til dette[18]. Aktiviteten førte til i alt 25 påbud, som hovedsageligt omhandlede interne forretningsgange og processer. Man var blandt andet ikke gode nok til at sørge for, at direktionen overholdt deres bevillingsbeføjelser. De risikooplysninger banken modtog, drejede sig om andelen af og væksten i store engagementer, mængden af efterbevillinger i disse samt koncentrationen af udlån i ejendomssektoren. Banken blev bedt om at redegøre for deres heftige udlånsvækst, samt koncentrationen indenfor ejendomsbranchen. Banken

[16] http://politiken.dk/oekonomi/dkoekonomi/ECE2079382/laenge-ventet-rapport-her-er-aarsagerne-til-finanskrisen-i-danmark/
[17] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

[18] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

betryggede tilsynet i, at de havde grundlaget for den kraftige vækst på plads, og ønskede at fortsætte den lagte strategi.

Den interne revision gjorde i revisionsprotokollen for årsrapporten 2005 opmærksomme på, at der var store svagheder i systemerne, som de forventede ville blive bedre i løbet af 2006. Den eksterne revision havde ingen bemærkninger til dette, og anførte intet om, at der kunne være nogle af de påbud, banken havde fået, der ikke blev overholdt.

Analyse

Det undrer mig, at Finanstilsynet ikke selv finder et faresignal i, at den generelt udmærkede kvalitet i de store engagementer kan tilskrives et stærkt opadgående marked. Her burde tilsynet have levet bedre op til deres rolle som vagthund, og stillet spørgsmålet "hvad nu hvis?". Netop i 2005 var renteniveauet lavt og ejendomsmarkedet i kraftig stigning(se figur 2 s. 10)[19]. Når disse to faktorer opfører sig gunstigt samtidig, bør man have risikobrillerne på, og særligt Finanstilsynet som sidste skanse, bør arbejde med en mere konservativ tilgang end institutterne selv. Disse to forhold har det med at opføre sig parallelt, så en stigning i renteniveauet betyder et fald i ejendomspriserne, hvilket giver en dobbeltrisiko netop på dette forhold. Da en del af de nævnte forhold først kom til kendskab ved gennemgangen, f.eks. de mange efterbevillinger og den store udlånskoncentration på ejendomsmarkedet, er det dog forståeligt, at de ikke førte til påbud med det samme, men at banken blev oplyst om, at man så en forhøjet risiko ved disse områder. Finanstilsynet burde i min optik bede om dokumentation for, at bankens grundlag var så stærkt, som de påstod.

2006

Tilsynet og banken havde meget korrespondance i marts-maj 2006 vedrørende bankens gruppevise nedskrivninger. Da Fondsrådet mente, at bankens opgørelse af disse ikke var i overensstemmelse med lovgivningen, blev banken pålagt at få bragt dette forhold i orden[20]. Den eksterne revision gennemgik dette, og efterfølgende fandt Fondsrådet fortsat, at lovgivningen på området ikke var overholdt, og banken blev påbudt at udarbejde supplerende materiale til årsrapporten 2005 om dette forhold. Finanstilsynet skrev efterfølgende til direktion og bestyrelse, og bad dem kommentere på hvilke overvejelser de havde gjort om den interne styring i banken.

Ultimo oktober 2006 gennemførte tilsynet en funktionsundersøgelse om bankens individuelle solvensbehov. De 32 største engagementer blev gennemgået, hvoraf 28 af dem svarende til ca. halvdelen af de samlede udlån og garantier, var rettet mod ejendomsbranchen[21]. Mindre engagementer blev ikke

[19] http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2011/03/KVO_1_2011_2del_web.pdf **s. 6 figur 2.2**
[20] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf
[21] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

gennemgået med baggrund i den fine bonitet ved undersøgelsen i 2005. Tilsynet fandt ved undersøgelsen at en del af engagementerne var så svage, at der var en øget kreditrisiko. Ledelsen blev forelagt tilsynets holdning sammen med en række nøgletal, der alle stak ud i negativ retning, men ledelsen mente ikke banken løb nogen ekstraordinær risiko. Undersøgelsen udmøntede sig i en række risikooplysninger omhandlende bankens manglende ressourcer i kreditafdelingen, manglende stillingtagen til ønsket risiko kontra faktisk risiko samt endnu en formaning om efterbevillinger. Der blev ikke fastsat opfølgning, da disse ikke var påbud, men alene risikooplysninger. Igen i 2006 blev banken bedt om at redegøre for den kraftige udlånsvækst, der var væsentligt højere end den øvrige sektor, og den lave likviditetsoverdækning, der lån betydeligt under den øvrige sektor[22]. Fondsrådets påbud om rettelse af årsrapporten for 2006 blev ifølge Tilsynet efterlevet, men dette blev ikke tjekket regnskabsmæssigt.

Analyse

Jeg mener, at Tilsynet udstiller sig som værende en smule naiv i forbindelse med denne gennemgang. De kan af naturlige årsager ikke gennemgå alle engagementerne i udlånsporteføljen, hvorfor en stikprøve kan vælges repræsentativt. Med den kraftige udlånsvækst banken praktiserede, og med oplysninger om at kreditafdelingen mangler ressourcer, burde der være foretaget en ny stikprøve af engagementerne med de private og mindre erhvervsdrivende. Der kommer mange nye udlånskunder til banken, hvorfor det netop bør sikres at den kvalitet man tidligere har fundet fortsat gør sig gældende. På denne måde kan man sikre sig, at en uheldig udvikling i kreditgivningen kan fanges i tide. I forhold til ledelsens holdning til kreditrisikoen fremstår tilsynet lidt svagt. Selv når ledelsen får forelagt en række nøgletal, hvor de står væsentligt svagere end den øvrige sektor, nægter de at se virkeligheden. Det fremgår ikke hvorledes Tilsynet reagerede på dette, men det burde have affødt en reaktion, således at man forsøgte at få ledelse og bestyrelse til at indse, at de var på vej på et sidespor. Derfor mener jeg også at Finanstilsynet skulle have indsat opfølgning på de givne risikooplysninger. Efterbevillingerne burde her have ført til et påbud om, at få iværksat tiltag til at få dem stoppet, da der ikke var sket forbedringer siden risikooplysningen ved sidste undersøgelse. I det hele taget tegner der sig et billede af, at tilsynet havde stor tiltro til, at de ønskede tiltag blev gennemført, hvilket kunne være gennemgået bedre. Tiden brugt på undersøgelserne og de mange risikoelementer der efterfølgende blev fundet, virker spildt såfremt der ikke følges op på, at de bliver forbedret. Jeg mener det er et stort faresignal, at banken ikke har styr på lovgivningen omkring de gruppevise nedskrivninger, samt at de var længe om at få styr på dem.

[22] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

2007

Finanstilsynet holdt møde med bankens nye direktør Søren Kaare-Andersen, der tiltrådte 1. juni 2007. Tilsynet oplyser, at det er sjældent der bliver taget så drastiske midler i brug, men de mange enkeltsager med banken havde krævet det. Søren Kaare Andersen gav efter mødet udtryk for, at han ikke ville følge den samme stil og strategi, som der hidtil var fulgt[23].

Ligesom de to hidtidige år, blev banken bedt om at redegøre for den kraftige udlånsvækst samt indlånsunderskuddet. Udlånet nu var næsten dobbelt så stort som indlånet[24].

Banken erkendte, at en stor del af væksten var kommet inden for ejendomssektoren, men forventede at denne vækst ville stilne af. De henledte samtidig opmærksomheden på, at de havde nedbragt summen af de store engagementer med 1,5 mia. så de nu udgjorde 8,8 mia. kr.(Se tabel 1 s. 20)

Den afholdte funktionsundersøgelse i 2007 indeholdt udelukkende møder med medarbejdere fra kredit- og likviditetsområderne, og intet revisionsmateriale blev gennemgået. Funktionsundersøgelsen skulle bruges som opfølgning på den gennemgang af de største engagementer, der blev gennemgået året før. Konklusionen på gennemgangen blev, at bankens solvensbehov var knap 1 mia. kr. højere end de selv havde opgjort, og de blev bedt om at vurdere individuelt nedskrivningsbehov for 2 af engagementerne, der endte i nye nedskrivninger på 191 mio. kr[25].

Undersøgelsen endte i en række påbud, blandt andet om at mindske antallet af efterbevillinger, samt påbud om at få styr på procedurer for identifikation af Objektiv Indikation for Værdiforringelse(OIV) samt strategier for disse engagementer. Kravene vedrørende OIV engagementer fremgår af regnskabsbekendtgørelsen.

Analyse

Jeg mener, at påbuddet om at mindske efterbevillingerne kom et år for sent, men det er da positivt at det nu bliver til et påbud. Det er dog overraskende, at de manglende procedurer vedrørende OIV ikke tidligere er blevet opdaget. Disse procedurer bør ikke være ændret i de seneste to år, og da slet ikke til det værre. Ligesom med de gruppevise nedskrivninger vækker det bekymring hos mig, at en bank af denne størrelse ikke har styr på reglerne omkring OIV, når de fremgår af regnskabsbekendtgørelsen. Finanstilsynet har dog sidenhen udarbejdet en vejledning til en mere ensartet tilgang til vurdering af OIV[26]. Netop fordi det er så

[23] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf
[24] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 6
[25] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf
[26] http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Regnskaber/Standarder%20og%20vejledninger/Finansielle%20virksomheder/Vejledning%20fra%20Finanstilsynet%20skal%20sikre%20ensartede%20nedskrivninger

væsentligt et punkt i risikostyringsøjemed, er det særdeles positivt at dette fører til et påbud med det samme, om at få rettet op på dette. Dog mener jeg også at dette påbud kommer et år for sent, da de to engagementer, der førte til nedskrivninger på 191 mio. kr. også var fundet særdeles svage året før. Problemet må altså også have været der på det tidspunkt.

2008

Intern revision havde ingen kommentarer til årsrapporten 2007, men bemærkede blandt andet at banken havde behov for opstramning på kreditområdet. Den eksterne revision tilsluttede sig, at hverken ressourcer eller forretningsgangene på området var tilstrækkelige. Derudover blev banken bedt om at indsende materiale på tre engagementer til tilsynet. To af disse fordi kreditafdelingen havde anmodet om at få nedbragt dem, og det sidste fordi der var rygter om likviditetsproblemer. Disse engagementer var ikke nedbragt som ønsket, men der var dog lagt strategier om afhændelse af aktiver, til nedbringelse af engagementerne[27].

Finanstilsynet modtog i 2008 interne revisionsrapporter for år 2007 og første halvår af 2008, hvor det fremgik, at revisionen havde givet anledning til kritiske bemærkninger, der ikke var gengivet i revisionsprotokollen fra den interne revision.

Banken meddelte i marts 2008 at de efterlevede alle påbud fra seneste funktionsundersøgelse. På grund af konkursen blev dette aldrig tjekket efter.

Analyse

Det er bemærkelsesværdigt, at der endnu engang kommenteres på de manglende ressourcer og procedurer på kreditområdet. Dette burde Finanstilsynet have skredet tidligere ind over for, således at der kunne tilføres det nødvendige personale til at foretage kreditvurderinger af de mange udlån. De manglende procedurer burde banken være påbudt at få styr på så snart disse blev opdaget. De kritiske bemærkninger fra interne revisionsrapporter, der ikke kom med i protokollen, kan tilsynet ikke klandres for. Disse er dog bekymrende, da det får en til at tænke på, hvilke skeletter banken ellers har haft i skabet.

Overordnet set tror jeg ikke, at Tilsynet kunne have reddet banken ved yderligere tiltag fra 2005 og frem. Jeg tror, at bankens ejendomseksponering og eksponering mod store engagementer allerede i 2005 var for stor til, at det kunne rettes op inden krisen indtraf i slutningen af 2007. Til gengæld er jeg af den overbevisning, at det havde mindsket de efterfølgende tab markant, hvis Tilsynet havde bedt banken om at ændre strategi i 2005.

---

[27] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

Opsummering – Finanstilsynets rolle

Min oplevelse af Finanstilsynets ageren i forbindelse med undersøgelserne i Roskilde Bank er, at de ikke til fulde har levet op til deres rolle. Banken er kommet på Tilsynets radar af en årsag, og der mener jeg at Tilsynet bør skride striksere ind overfor de uhensigtsmæssigheder og overtrædelser af love og bekendtgørelser de fandt. Jeg mener ligeledes, at opfølgning på de tiltag, som banken blev bedt om at sætte i værk, havde været et minimum at forlange.

Flere af de ting den interne revision nævner, heriblandt manglende ressourcer og procedurer til kreditbehandlingen, burde Tilsynet have bedt banken om at få på plads på et tidligere tidspunkt. Processen om efterbevillinger mener jeg ligeledes Finanstilsynet var for langsom til at skride ind over for. Derfor mener jeg overordnet set, at tilsynet kunne have gjort mere, for at mindske risikoen og dermed det endelige tab i banken. Jeg vurderer dog at 2005 alt andet lige var for sent til at skride ind og stoppe konkursen, da det ville have krævet en helt ny tilgang til bankdrift fra bankens side.

Tilsynsdiamanten og tilsynsstigen

Tilsynsdiamanten

Tilsynsdiamanten

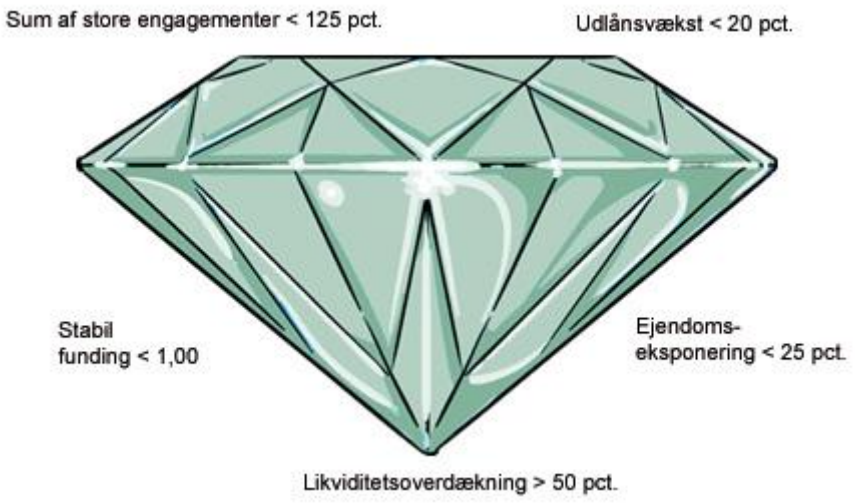

Figur 3: Tilsynsdiamanten

Kilde: Nordjyske Bank[28]

[28] https://alm.nordjyskebank.dk/Tilsynsdiamanten-30.06.2011.1819.aspx

I forlængelse af Finanstilsynets ageren i de sidste år af Roskilde Banks levetid, er det nærliggende at kigge på, hvad der kunne være gjort anderledes. Ud fra en antagelse om, at Finanstilsynet har handlet ud fra alle de muligheder de havde, må det nødvendigvis være deres sanktionsmuligheder, der ikke har været tilstrækkelige. I kølvandet på finanskrisen er Tilsynsdiamanten blevet indført, således at der er kommet mere strukturerede retningslinjer for, hvornår tilsynet skal skride ind. Tilsynsstigen giver Tilsynet supplerende retningslinjer for, hvordan de skal skride ind.

Som det ses i redegørelsen fra Finanstilsynet, nævnes det, hvordan Roskilde Bank ligger i forhold til sammenlignelige pengeinstitutter på en række parametre[29]. Dette fører dog ikke til, at tilsynet skrider ind med restriktioner og påbud, på trods af banken ligger meget skævt på mange af parametrene. En mere firkantet tilgang fra tilsynet mener jeg, har været en nødvendighed.

Tilsynsdiamanten blev indført i juni 2010 og har til hensigt at forhindre, at finansielle virksomheder påtager sig for høje risici[30]. Diamanten opstiller en række pejlemærker, der skal gøre det muligt for virksomhederne at låne penge ud og dermed drive en sund forretning. Overholdes pejlemærkerne, må man forvente, at der som udgangspunkt ikke tages unødige risici.

Roskilde Bank havde en indflydelse på indførsel af Tilsynsdiamanten, da årsagerne til indførslen var pengeinstitutter, der var kommet i problemer på grund af[31]:

- Høj udlånsvækst
- Heraf afledt lav kreditkvalitet
- Undervurdering af kreditrisici
- Manglende diversificering, f.eks. overeksponering indenfor ejendomssektoren

Ifølge Finanstilsynet var disse blandt hovedårsagerne til kollapset i Roskilde Bank, hvorfor det må formodes at have haft indflydelse på indførslen af tilsynsdiamanten[32].

De styrkede muligheder, som tilsynsdiamanten og tilsynsstigen giver Finanstilsynet har udgangspunkt i Kreditpakken[33]. Her nævnes det netop, at der skal ske en strammere regulering af den finansielle sektor,

---

[29] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

[30] https://www.finanstilsynet.dk/~/media/Nyhedscenter/2015/Vejledning_Tilsynsdiamant_Pengeinstitutter_2018.ashx

[31] https://www.finanstilsynet.dk/~/media/Nyhedscenter/2015/Vejledning_Tilsynsdiamant_Pengeinstitutter_2018.ashx

[32] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

uden at fjerne bankernes muligheder for at drive en sund forretning. Denne regulering skulle ske med udgangspunkt i kapitalkravene til institutterne. Kreditpakken fastslår ligeledes, at det individuelle solvensbehov for et finansielt institut skulle offentliggøres, således at instituttets finansielle styrke er kendt.

Tilsynsdiamanten indeholder grænseværdier, som de enkelte institutter skal holde sig inden for, samt skærpede muligheder for Finanstilsynet, til at iværksætte tiltag i de institutter, der ikke overholder grænseværdierne.

Tilsynsdiamantens pejlemærker er[34]:

1. Udlånsvækst: Udlånsvæksten målt år til år må maksimalt udgøre 20% efter nedskrivninger.
2. Summen af store eksponeringer: Summen af store eksponeringer må maksimalt udgøre 125% af basiskapitalen. En stor eksponering er defineret som en eksponering, der udgør 10% eller mere af det justerede kapitalgrundlag.
3. Ejendomseksponering: Den samlede ejendomseksponering må maksimalt udgøre 25% før nedskrivninger. Denne er defineret, som den andel af samlet udlån og garantier, der vedrører brancherne "fast ejendom" samt "gennemførelse af byggeprojekter".
4. Funding Ratio: Pengeinstitutterne må maksimalt have en Funding Ratio på 1. Funding Ratio angiver forholdet mellem udlån og arbejdende kapital fratrukket obligationer med en restløbetid under 1 år.
5. Likviditetsoverdækning: Lovens minimumskrav til bankerne er, at de skal have 10% af deres samlede gælds- og garantiforpligtelser og 15% af anfordringsforpligtelser samt forpligtelser med kortere løbetid end 1 måned i likviditet(FIL §152)[35]. Derudover skal instituttet have en likviditetsoverdækning på 50%.

Analyse af tilsynsdiamanten

For at finde ud af, hvilken betydning disse nye retningslinjer ville have haft for Roskilde Bank, beregnes de forskellige pejlemærker for banken i perioden 2003-2007. De nøgletal der er oplyst direkte i årsrapporterne beregnes ikke men aflæses. Dette drejer sig om:

- Udlånsvækst
- Summen af store engagementer

[33] https://www.evm.dk/aftaler-og-udspil/12-11-30-aftale-om-kreditpakke
[34] http://penge.dk/investering/fa-styr-pa-bankens-risiko-149478
[35] https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=167820#Kap10

- Ejendomseksponering – denne er både aflæst i regnskabet og holdt op mod finanstilsynets redegørelse, der oplyser samme tal
- Likviditetsoverdækning

Fundingratioen må beregnes. Dette har jeg gjort ved følgende formel, oplyst af Finanstilsynet[36]:

$$\frac{Udlån}{Indlån + egenkapital + udstedte\ obl.}$$

Fundingratio 2003 bliver: $$FR = \frac{7.028}{5.119+1056+836} = 1{,}00$$

Nedenfor vises værdierne for Roskilde Bank for de 3 år op til konkursen sammenlignet med pejlemærkerne fra Tilsynsdiamanten. Tallene bag søjlen vises i skemaet nedenunder.

Tilsynsdiamanten for Roskilde Bank

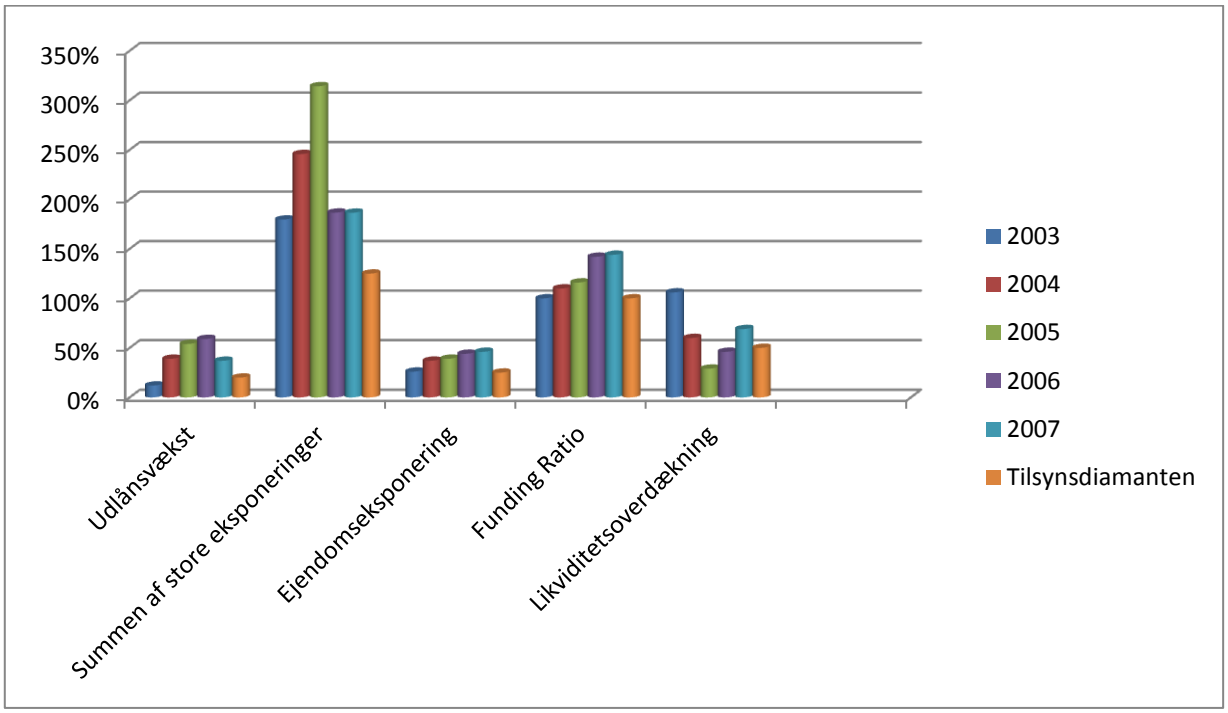

Figur 4: Tilsynsdiamanten for Roskilde Bank

Kilde: Egen tilvirkning. Data fra er taget fra Roskilde Bank årsrapporter 2003-2007.

36 https://www.finanstilsynet.dk/~/media/Nyhedscenter/2015/Vejledning_Tilsynsdiamant_Pengeinstitutter_2018.ashx

Det kan aflæses af søjlediagrammet, at Roskilde Bank på næsten alle parametre i disse fem år, ligger udenfor værdierne i tilsynsdiamanten. Dette giver blot endnu en indikation af, hvor stor en indflydelse Roskilde Bank har haft på indførelsen af diamanten. For en nærmere analyse, er tallene bag diagrammet skrevet i skemaet nedenunder.

Tilsynsdiamanten for Roskilde Bank

	Udlånsvækst	Summen af store eksponeringer	Ejendomseksponering	Funding Ratio	Likviditetsoverdækning
2003	12%	179,6%	26%	1,00	106%
2004	39%	245,7%	37%	1,10	60%
2005	54%	314,2%	39%	1,16	29%
2006	59%	186,6%	44%	1,42	46%
2007	37%	186,5%	46%	1,44	69%
Tilsyns diamant	20%	125%	25%	1,00	50%

Tabel 1: Tilsynsdiamanten for Roskilde Bank

Kilde: Egen tilvirkning. Data er taget fra Roskilde Bank årsrapporter 2003-2007.

Udlånsvækst

Som det ses i skemaet, er det særligt fra 2004 og frem at banken har ligget over kravene fra tilsynsdiamanten. Udlånsvækst på 12% i 2003 er ikke alarmerende, og derfor må det antages, at udlånsvæksten før dette heller ikke har ligget over de 20%.

Den høje udlånsvækst betyder, at banken har haft brug for stærke interne kontrolprocedurer til at sikre at de nye udlån blev givet på et tilfredsstillende grundlag. Kreditkvaliteten var dog også særligt lav i banken, og der blev sjældent stillet tilstrækkelige krav til kunderne, om dokumentation for deres økonomiske situation[37]. Dette har uden tvivl været medvirkende til, at banken kunne opretholde den høje udlånsvækst.

[37] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html

For banken selv burde dette være en af de parametre, der var forholdsvis nemme at skrue på. Man kan begynde at stille skrappere krav til, hvor solid nye kunders økonomi skal være, før man låner penge ud til dem. Dette kunne give en løbende nedtrapning for at ramme de 20% i løbet af en overskuelig årrække. En af udfordringerne ved det kan være, at de kunder man i forvejen har lånt penge til, har dårlig likviditet. Ved strengere krav til disse kunder, risikerer man, at de ikke længere kan betale deres ydelser, og skal realisere aktiver.

Sammenlignes der med de store pengeinstitutter på samme tid var der flere af dem, der ikke levede op til tilsynsdiamantens krav(se tabel 2, s. 34). De øvrige lå dog meget lavere, hvorfor en reduktion i væksten ikke ville påvirke deres forretning i samme grad, som den ville påvirke Roskilde Bank. Roskilde Banks vækst var da også ca. dobbelt så høj i 2006 som de øvrige pengeinstitutters, og væsentligt højere end de øvrige i 2007.

Hvis væksten skulle reduceres til 20% pr. år i analyseårene, ville udviklingen i udlånene have set ud som følger[38]:

- 2004 ville udlånet være 8.432 mio. kr. i stedet for 9.750 mio. kr.
- 2005 ville udlånet være 10.119 mio. kr. i stedet for 14.987 mio. kr.
- 2006 ville udlånet være 12.143 mio. kr. i stedet for 23.765 mio. kr.
- 2007 ville udlånet være 14.571 mio. kr. i stedet for 32.551 mio. kr.

Roskilde Bank ville altså opleve næsten en halvering af deres udlån i 2007, såfremt de skulle reducere udlånsvæksten til 20%. Dette ville have en effekt på både top- og bundlinje i regnskabet, der ville betyde at aktien ikke steg lige så kraftigt og gøre den til en mindre attraktiv investering. På den lange bane, ville det til gengæld have givet en sundere forretning, da det havde været muligt for resten af organisationen, herunder de interne kontrolprocedurer at følge med udlånsvæksten. Det burde samtidig give en bedre bonitet i udlånsporteføljen, da kvaliteten af kreditarbejdet må forventes at blive højere.

Som jeg ser det, var udlånsvæksten katalysatoren for Roskilde Bank til de øvrige udfordringer de stod med. Jeg tror på, at en reduktion i udlånsvæksten, så den overholdt kravene i tilsynsdiamanten, i sidste ende ville betyde redningen for banken. Det samlede udlån ville i 2007 være 45% af det realiserede tal, hvilket burde betyde at, kvaliteten i udlånsporteføljen var højere. De engagementer banken ønskede at låne penge skulle udvælges nøjere, hvilket kunne gøres ved at vælge de mest solide engagementer. Der er naturligvis en risiko for, at banken havde valgt samme strategi og fortsat ejendomsudlånet i samme stil, da de nærmere havde kigget på afkastprofil end soliditet.

[38] De realiserede udlånstal er fra Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 6

Hvis udlånsvæksten var holdt inden for de 20% havde det samtidig mindsket de risikovægtede poster, og det havde gjort det nemmere for banken at have en tilfredsstillende likviditets- og kapitalreserve. Det havde derfor ikke gjort ligeså ondt på banken, da ejendomspriserne begyndte at falde.

Summen af store eksponeringer

På dette parameter starter banken med at ligge 45% over den tilladte grænse i 2003, hvilket er en stor overskridelse. Eksponeringen stiger kraftigt frem til 2005 hvor banken er oppe på en overskridelse på 150% i forhold til tilsynsdiamanten. Det positive er, at denne nedbringes med 40% fra 2005-2006, men den ligger stadig langt over kravet i tilsynsdiamanten.

Den store risiko ved de store eksponeringer er, at betalingsproblemer eller endnu værre – konkurs, har tilsvarende store konsekvenser. Ved en samlet eksponering mod store engagementer på 314% udgør disse altså mere end 3 gange basiskapitalen. Ifølge Finanstilsynet var disse fordelt på 32 kunder i 2005 og 33 kunder i 2006 og 2007[39].

Nedbringelsen af disse skal blandt andet findes i, at basiskapitalen stiger fra 2.629 mio. kr. i 2005 til 4.541 mio. kr. i 2006 og 5097 mio. kr. i 2007[40]. Derudover oplyser banken ifølge Finanstilsynet selv, at de store engagementer er nedbragt med fra 10,3 mia. i 2005 til 8,8 mia. i 2006[41]. Dette tal må forventes at være steget lidt igen i 2007, da eksponeringen er uændret og basiskapitalen er steget.

Samlet set ligger banken dog væsentligt over tilsynets kriterier. Med udgangspunkt i 2006 tallene, skulle udlånet reduceres med 33% for at komme under 125%. Dette ville betyde, en samlet reduktion på 2,9 mia. kr. i de store eksponeringer. Holdes dette op imod det samlede udlån, betyder det en reduktion på knap 10%. Havde banken overholdt en vækst på maximalt 20% må det formodes, at de summen af de store eksponeringer automatisk ville være lavere, og den nødvendige reduktion ville ligeledes blive mere realistisk. Såfremt alt i tilsynsdiamanten skulle overholdes, ville banken være nødt til ligeledes at holde udlånsvæksten på de store engagementer til maksimalt 20% - gerne lavere, da de ønsker at reducere denne post.

Bankens basiskapital steg støt i årene fra 2003 til 2007, men jeg mener ikke det er realistisk at antage, at maksimalt 20% udlånsvækst i bankens store engagementer, ville have nedbragt denne post til et realistisk niveau. Bankens basiskapital udgjorde 1.364 mio. kr. i 2003, hvorfor de store engagementer samlet har udgjort 2.455 mio. kr. Med 20% vækst i disse engagementer om året, ville de i 2007 udgøre 5.091 mio. kr.

[39] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

[40] Roskilde Bank årsrapport 2005 s. 32, Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 38 & Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 46

[41] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

Bankens basiskapital ville naturligt nok ikke vokse ligeså kraftigt, hvis bankens udlånsvækst var lavere. Basiskapitalen udgjorde i 2007 5.096 mio. kr. så alt andet lige, ville reduktion til 20% udlånsvækst betyde, at banken overholdt kravet i tilsynsdiamanten fra 2007. For at leve op til kravet om de 125% skulle bankens basiskapital dog stige knap 40% om året – altså dobbelt så meget som udlånet. Basiskapitalen steg 276% fra 2003-2007 men udlånet steg i samme periode 363%[42]. Derfor tror jeg, at 2003 var for sent at skride ind over for dette parameter.

Kigges der på de store pengeinstitutter er der ingen af disse (kun 3 der har oplyst summen af store engagementer, Nordea og Danske Bank har ikke) der kommer i nærheden af de 125% af basiskapitalen(se tabel 2 s. 34). På dette parameter skiller Roskilde Bank sig altså markant ud i forhold til andre pengeinstitutter. Dette må antages at være en af de vigtige årsager til, at det gik mere galt for Roskilde Bank i forbindelse med finanskrisen, end det gjorde for de øvrige banker.

Ejendomseksponering

Bankens ejendomseksponering steg støt i de fem analyseår, og var næsten dobbelt så højt som det tilladte ifølge diamanten i 2007. Der er her kun tale om erhvervsudlån til ejendomme, da de private udlån er i en kategori for sig selv[43].

En ting er bankens store ejendomseksponering, der må siges at have givet en udivercificeret portefølje. Når det sammenholdes med, at de store engagementer udgjorde så stor en stor del af ejendomsfinansieringen, og meget af dette var til projektbyggerier og ejendomsspekulation, havde de en dobbelt risiko. Både banken og kunderne var afhængige af det gunstige ejendomsmarked, hvorfor fald i efterspørgslen på boliger både betød, at bankens sikkerheder og kundernes betalingsmuligheder forringedes. Da renterne steg i 2006 og efterspørgslen efter boliger faldt i 2007, betød det, at kunder med store engagementer i Roskilde Bank kom i problemer(se figur 2 s. 10). Dette medførte store nedskrivninger i Roskilde Bank i 2008[44].

Hvis banken skulle leve op til kravene om maximalt 25% af de samlede udlån eksponeret mod ejendomsmarkedet, skulle de i de enkelte år reducere ejendomsfinansieringen med følgende(ud fra deres faktiske udlån):

- 2003: Ejendomsfinansieringen udgjorde 26% af det samlede udlån svarende til 1.827 mio. kr. Dette skulle nedbringes til 1.757 mio. kr.

[42] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 6 & s. 46 samt Roskilde Bank årsrapport 2003 s. 30
[43] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 47
[44] Roskilde Bank årsrapport 2008 s. 4

- 2004: Ejendomsfinansieringen udgjorde 37% af det samlede udlån svarende til 3.608 mio. kr. Dette skulle nedbringes til 2.438 mio. kr.
- 2005: Ejendomseksponeringen udgjorde 39% af det samlede udlån svarende til 5.830 mio. kr. Dette skulle nedbringes til 3738 mio. kr.
- 2006: Ejendomseksponeringen udgjorde 44% af de samlede udlån svarende til 10.417 mio. kr. Dette skulle nedbringes til 5.941 mio. kr.
- 2007: Ejendomseksponeringen udgjorde 46% af de samlede udlån svarende til 14.974 mio. kr. Dette skulle nedbringes til 8.138 mio. kr.

Disse nedbringelser er meget store og formentlig urealistiske. Det må dog antages, at såfremt den samlede vækst på maximalt 20% blev overholdt, ville ejendomseksponeringen ligeledes blive begrænset. Ejendomsudlånet stiger eksempelvis med 4.587 mio. kr. fra 2005-2006 hvor det samlede udlån stiger med 8.813 mio. kr[45]. Nye udlån til ejendomsmarkedet udgør således 52% af de samlede nye udlån. Da banken i 2003 næsten overholdt dette punkt i tilsynsdiamanten, ville det egentlig blot kræve, at bankens strategi var at holde den daværende portefølje spredning. Det ville i sig selv have gjort, at banken ikke havde løbet en større risiko end højest nødvendigt.

Sammenlignes der med nogle af de store pengeinstitutter, opleves der et lignende billede af banken, som ved summen af de store eksponeringer. Jyske Bank er i både 2006 og 2007 eksponeret med 11% mod ejendomsmarkedet, Sydbank hhv. 15% og 16,5%, Spar Nord hhv. 14% og 16%[46]. Dette kunne understøtte udmeldingen fra advokaterne om, at det var nemmere for nye kunder at låne penge i Roskilde Bank, så snart det drejede sig om ejendomsfinansiering[47]. Efterspørgslen på finansieringen har været til stede, og det er svært at forestille sig, at efterspørgsel konkret i Roskilde Bank var så meget højere, end i de større pengeinstitutter. Det kunne altså tyde på, at den mere forsigtige tilgang til ejendomsfinansiering og nyudlån i det hele taget, har sendt en del af kunderne fra disse banker og over i Roskilde Bank.

Hvis de havde overholdt alle reglerne i tilsynsdiamanten, havde ejendomsfinansiering udgjort 3.643 mio. kr. i 2007 med en maksimal eksponering mod store engagementer på 125% af basiskapitalen. Hvis basiskapitalen i banken ligeledes var steget med 20% årligt, ville denne udgøre 2.828 mio. kr. Dermed ville ejendomsfinansieringen gå fra at udgøre 294% af basiskapitalen til at udgøre 129%. Da summen af de store engagementer samtidig er væsentligt mindre, rammer de faldende boligpriser banken med mindre kraft. Overholdelse af dette parameter tror jeg, kunne have været medvirkende til, at banken havde overlevet.

[45] Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 6
[46] Jyske Banks årsrapport 2007 s. 80, Sydbanks årsrapport 2007 s. 45 og Spar Nords årsrapport 2007 s. 91
[47] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html

Roskilde Bank skilte sig markant ud på dette punkt, hvilket gav dem en væsentligt mindre diversifikation i udlånsporteføljen. Derfor rammer en nedtur på ejendomsmarkedet naturligt nok også dem væsentligt hårdere end konkurrenterne, og de havde tilsyneladende ikke kapital til at dæmme op for dette.

Funding Ratio

Den høje funding ratio og de store stigninger i denne skyldes hovedsageligt, at indlånet ikke kunne følge med udlånet. Begge dele stiger i analyseperioden, men bortset fra 2007, stiger udlånet relativt mere end indlånet i alle analyseår[48].

Beregningen af funding ratioen er ikke helt præcis, da alle obliagationer er taget med uafhængigt af løbetid. Da obligationerne udgør en relativt lille del af nævneren i brøken har dette dog ikke den store betydning. Hvis denne del blev mindre, ville det blot puste yderligere til konklusionen om, at banken manglede stabil finansiering.

Funding Ratioen er vigtig på grund af bankens balancesammensætning. ”*Bankernes samfundsrolle er at være løbetidstransformatorer. Banker låner kort/kortere via kundeindskud fra private, virksomheder og andre banker samt via salg af bankobligationer (senior kapitalmarkedsgæld) og placerer langt/længere primært til privat- og erhvervskunder.*””(Andresen, 2013, s. 202).” Banken har derfor brug for finansieringskilder, som de kan regne med er på nogenlunde stabilt niveau over en længere periode.

Funding ratioen ligger på et højere niveau end ønsket fra 2004 og frem. Ganske som med de øvrige parametre, er en oplagt måde at reducere fundingratioen at reducere det udlån der kræver stabil finansiering. Hvis banken overholdt vækstreglen, ville dette næsten gå af sig selv. Man må dog formode, at banken dermed ville tiltrække færre nye kunder, og dermed også mindre indlån, så forholdet mellem disse to ikke ville blive markant anderledes.

En anden mulighed, som banken benyttede sig af, er aktieemissioner med det formål at forbedre egenkapitalen og kapitalgrundlaget. Dette gjorde banken blandt andet i 2005[49]. Det er en dyr løsning, men det øger den stabile finansiering, da det får egenkapitalen til at stige. En konsekvens af lavere udlånsvækst, ville som tidligere nævnt formentlig være en mindre attraktiv aktie. Der er derfor ingen garanti for, at emissionerne dermed ville være ligeså succesfulde, som banken nævner i årsrapporterne, at de er.

Endelig kan banken forsøge at tiltrække yderligere indlån ved at hæve priserne på disse. Da disse indlån blot skal øge den stabile finansiering, kan de ikke medvirke til yderligere udlånsvækst, hvorfor dette ligeledes vil betyde øgede omkostninger for banken.

[48] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 6
[49] Roskilde Bank årsrapport 2005 s. 3

Der er altså flere måder at forsøge at bringe bedre balance i forholdet mellem udlån og arbejdende kapital. Det er dog alle muligheder, der vil koste banken penge, enten ved direkte omkostninger, eller ved en lavere indtjening.

Endnu engang bør udlånsvæksten bringes i spil. En lavere udlånsvækst havde stillet lavere krav til bankens indlån og egenkapital. Da banken overholder kravet i tilsynsdiamanten i 2003 havde det blot krævet, at bankens samlede indlåns- og egenkapitalvækst nogenlunde havde matchet udlånsvæksten.

Konsekvensen for banken af den høje funding ratio blev, at de oplevede likviditetsproblemer da priserne på ejendomsmarkedet begyndte at falde. Hvis banken havde haft en større arbejdende kapital, havde de ikke nødvendigvis skulle ud på det europæiske pengemarked for at funde sig, da de kunne have klaret dette via egen tilgængelig likviditet. Jeg tror dog ikke at en funding ratio under 1 i sig selv havde været tilstrækkeligt til at redde banken. Parametrene på udlånssiden skulle samtidig overholdes. Såfremt banken ikke overholdt alle disse, men blot nogle af dem, tror jeg, at bankens likviditetsberedskab skulle være tilsvarende stærkere, og funding ratioen skulle endnu længere ned end 1.

Likviditetsoverdækning

Banken overholdt minimumskravene fra tilsynsdiamanten i år 2003,2004 og 2007, og de oplevede en stigende tendens fra 2005-2007 efter store fald i 2004 og 2005. Sammenlignes der igen med Spar Nord, Sydbank og Jyske Bank, ses der at deres likviditetsoverdækninger var[50]:

- Spar Nord: 34,3% i 2006 og 91,9% i 2007
- Sydbank: 74% i 2006 og 103,1% i 2007
- Jyske Bank: 45,7% i 2006 og 102,1% i 2007

Roskilde Bank følger altså tendensen for de øvrige pengeinstitutter i 2006, men ikke i samme grad i 2007. Dette har haft betydning, da de internationale pengemarkeder frøs til og Roskilde Bank fik likviditetsproblemer. De øvrige pengeinstitutter har nået at polstre sig bedre til situationen, hvorfor de har kunnet klare udfordringen med at skaffe likviditet udefra. Knap 47% af Roskilde Banks finansiering kom fra udlandet, og da de ikke selv havde tilstrækkelig overdækning, betød det at banken måtte gå til Nationalbanken, for at få stillet en likviditetsgaranti[51].

Det er min vurdering, at bankens lave likviditetsoverdækning og manglende tilpasning af denne i 2007 var en stor faktor i den endelige konkurs. De øvrige ovenstående faktorer har formentlig væltet banken, og på grund af den manglende mulighed for at skaffe likviditet, kunne banken ikke rejse sig igen.

[50] Spar Nord årsrapport 2007 s.7, Sydbank årsrapport 2007 s. 4 & Jyske Bank årsrapport 2007 s. 2
[51] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 28

Tilsynsstigen

Tilsynsdiamanten har givet finanstilsynet flere muligheder for at bryde ind, i tilfælde af, at institutterne overskrider grænseværdierne. Jf. tilsynsstigen er reaktionsmulighederne sat op efter, hvor omfattende de er, og de højere trin vil hovedsageligt blive anvendt ved gentagne overskridelser.

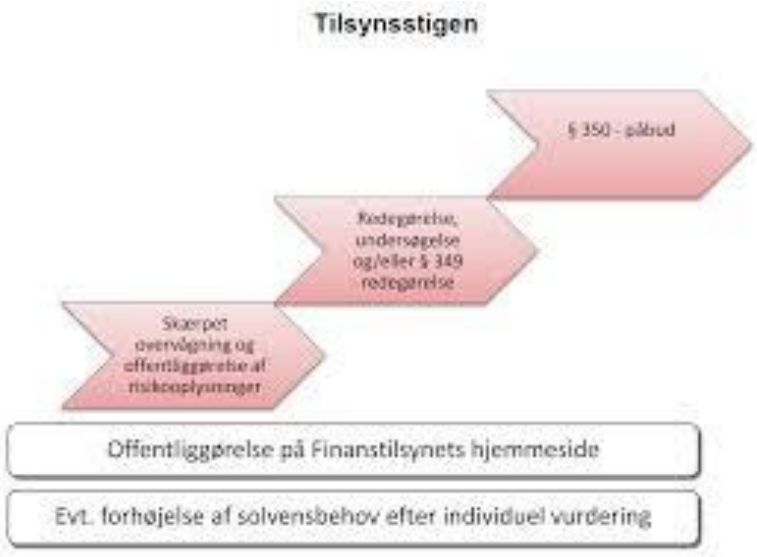

Figur 5: Tilsynsstigen

Kilde: Finanstilsynet[52]

Den skærpede overvågning som er første trin i stigen blev en mulighed for finanstilsynet i 2012. Dette giver Tilsynet mulighed for at føre skærpet overvågning med de institutter der overskrider grænseværdierne. Dette kan medføre, at instituttet skal udarbejde flere rapporter til tilsynet, samt indgå i dialog om hvordan grænseværdierne fremadrettet overholdes[53].

Er overskridelserne af grovere karakter, kan Finanstilsynet bede om en redegørelse fra instituttet om, hvordan de vil undgå fremadrettede overskridelser. Såfremt instituttet ikke reagerer tilfredsstillende på Finanstilsynets henvendelser, og der er grund til at antage, at instituttet kommer i problemer fremover, kan det påbydes at udarbejde en redegørelse for nuværende situation samt fremtidsudsigter ifølge FIL §349[54].

52 https://www.finanstilsynet.dk/~/media/Nyhedscenter/2015/Vejledning_Tilsynsdiamant_Pengeinstitutter_2018.ashx

53 https://www.finanstilsynet.dk/~/media/Nyhedscenter/2015/Vejledning_Tilsynsdiamant_Pengeinstitutter_2018.ashx

54 https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=167820#Kap10

Hvis tilsynet vurderer, at der ved instituttets fremgangsmåde og gentagne overskridelser af grænseværdierne er stor fare for, at investorer og indskyderes interesser er i fare eller instituttet mister sin tilladelse til at drive finansiel virksomhed, kan tilsynet udstede et påbud i hh. til FIL §350[55]. Dette påbud kan dreje sig om forbedring af grænseværdierne, ved konkrete tiltag, instituttet har mulighed for at udføre. Kan instituttet sandsynliggøre, at overskridelsen af grænseværdien ikke medfører en forhøjet risiko, vil et påbud sjældent komme på tale, da dette er absolut yderste konsekvens.

Analyse af tilsynsstigen

Tilsynsstigen er endnu et tiltag, Roskilde Banks konkurs må formodes at have haft indflydelse på. Finanstilsynets muligheder for at skride ind med konkrete tiltag og påbud har været for begrænset. Dette bekræftes af, at tilsynet selv udtaler, at de manglede andre muligheder end de eksisterende[56]. De muligheder der ligger i tilsynsstigen ligner meget dem, tilsynet benyttede ved sine undersøgelser af Roskilde Bank. Med diamanten og stigen er det dog blevet klarere, hvad der skal til, før de forskellige tiltag kan iværksættes. Det er også blevet mere tydeligt, hvilke tiltag de kan benytte sig af.

Udover tilsynsstigen er der også ændret i FIL §124, der giver finanstilsynet muligheder for at kræve, at banken øger dens solvens på baggrund af en individuel beregning[57]. Ligeledes kan de kræve, at bankens øgede solvens baseres på ikke-hybrid kernekapital, hvis dette er nødvendigt. De kan desuden kræve, at aktiver nedskrives til brug for solvensberegningen. Dette kunne sagtens være en konsekvens af, at Roskilde Bank tog projekter op til fuld sikkerhed, selvom de ikke var færdigbyggede.

Analysen af reaktionsmulighederne tager udgangspunkt i tilsynsdiamanten og pejlemærkerne, og ikke tilsynets faktiske aktiviteter. Såfremt tilsynsdiamanten havde eksisteret dengang, må det antages, at tilsynet havde haft et andet fokus og ageret anderledes.

Banken ville formentlig allerede være under skærpet overvågning i 2005, da deres udlånsvækst for 2004 var på 37%. Der har været overskridelser af tilsynsdiamanten i 2003, hvorfor der er bedt om en redegørelse for disse. Da både udlånsvæksten og summen af de store eksponeringer er over dobbelt så høje, som det er tilladt, og alle grænseværdierne ligger over de tilladte, må det forventes, at banken i 2005 ville blive bedt om en redegørelse om, hvordan de fremadrettet kan holde sig indenfor pejlemærkerne. Da der skal være tale om gentagne overskridelser, før der kan udstedes påbud, vil det formentlig ikke blive gjort i 2005. Ganske vist er der gentagelser, men der er kommet nye udfordringer i form af udlånsvækst og funding ratio, som banken formentlig først ville blive bedt om at redegøre for.

[55] https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=167820#Kap10
[56] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf
[57] https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=167820#Kap10

Alle værdierne er højere for 2005, hvilket viser en klar undervurdering af den massive risikoeksponering anken var ude i. Da ledelsen i banken ikke selv mente, at de løb en nævneværdig risiko, må tiltroen til, at de kan drive banken uden risiko for tab af aktionærernes penge være faldende. Det er min vurdering, at banken allerede her burde blive påbudt, at få bragt nøgletallene i orden. Banken vil selvfølgelig få en mulighed for at dokumentere, at der ikke er en forhøjet risiko ved overskridelserne. Disse er dog så udtalte, at jeg ikke tror på, det vil kunne lade sig gøre.

Som beregningerne i afsnittet "Tilsynsdiamanten" og den efterfølgende analyse viser, vil det være tæt på umuligt for banken, at bringe nøgletallene indenfor grænseværdierne, hvis der først blev skredet ind over for dem i 2005. De tiltag der skal sættes i værk, vil komme til at strække sig over mange år, hvis det ikke skal underminere bankens forretningsgrundlag. De samlede udlån skal simpelthen reduceres for meget til, at det kan lade sig gøre på kort sigt, uden banken kollapser. Hvis Finanstilsynet først skrider ind i 2005 tror jeg det bedste resultat, der kunne opnås, var at begrænse de efterfølgende tab.

Samlet set tror jeg, at det var for sent at skride ind over for banken, da de kom på tilsynets radar i 2005. Allerede fra 2003 overskred de to af parametrene i tilsynsdiamanten nemlig summen af store engagementer og ejendomseksponeringen. Hvis tilsynet havde henvendt sig til banken i 2003, og bedt om en redegørelse for disse overskridelser, tror jeg, at banken kunne være reddet. Dette kunne have bremset udlånsvæksten mod ejendomsmarkedet, og tvunget banken til at nedbringe de store engagementer. Jeg tror, at det havde lagt en naturlig dæmper på bankens udlånsvækst, da den relativt største del af denne kom indenfor ejendomsbranchen. Likviditetsnøgletallene i tilsynsdiamanten er overholdt i 2003, og med skærpet opsyn må disse forventes at udvikle sig mindre intensivt i ugunstig retning. Da det særligt var i 2004 at bankens heftige vækststrategi tilsyneladende slog ind, tror jeg, at nøglen til redning fra finanstilsynets side skulle findes i skærpelser over for banken i 2003.

Opsummering – tilsynsdiamanten og tilsynsstigen

Jeg tror, at bankens kollaps kunne være undgået, såfremt tilsynsdiamanten og tilsynsstigen havde eksisteret i 2003. Banken var allerede kommet i Finanstilsynets søgelys i 2003. Her er overskridelserne af grænseværdierne i tilsynsdiamanten på et niveau, hvor det virker realistisk, at banken kan gøre noget ved dem. Det havde dog også krævet, at der blev skredet ind i 2003, da banken allerede i 2004 overskred alle kravene fra tilsynsdiamanten, undtaget likviditetsoverdækningen. Hvis der var skredet ind i 2003, havde banken formentlig aldrig oplevet den heftige udlånsvækst, og overskridelsen i ejendomseksponeringen havde et niveau, hvor den kunne reduceres til et realistisk niveau. Dette ville på daværende tidspunkt formentlig kunne gøres, uden at underminere bankens forretningsgrundlag. Eneste udfordring ville da være, at reducere de store eksponeringer, som kraftigt overskred kravene. Dette kunne gøres gradvist i takt med

at basiskapitalen ligeledes steg, og jeg mener også, at dette var muligt i 2003. Bankens funding ratio og likviditetsoverdækning ville dermed heller ikke have udviklet sig i ligeså ugunstig en retning. Tabene som følge af faldene på ejendomsmarkedet og likviditetsproblemerne ville dermed heller ikke have været lige så store.

Det skal dog tilføjes, at overskridelserne af grænseværdierne efter år 2004 når et niveau, hvor jeg tror enhver redning havde været umulig. Finanstilsynets indgriben i forhold til tilsynsdiamanten og tilsynsstigen ville dog kunne have begrænset tabene.

Risikostyring

Finansielle institutter udsættes for forskellige former for risici blot ved den daglige drift af virksomheden. Risikoen kan ikke undgås, da indtjeningen i finansielle institutter kommer fra risikofyldte produkter. Det er vigtigt at kende de forskellige typer af risici, samt hvordan man er eksponeret mod dem. På denne måde kan der opstilles retningslinjer og procedurer til at søge at styre risikoen. Det er dog vigtigt at risikostyringen ikke tager overhånd, så man fra instituttets side begrænser sin indtjening unødigt.

Risikostyringen bruges ikke alene til at begrænse risikoen, men ligeledes at sikre, at kapital allokeres til de elementer i virksomheden, der genererer det bedste afkast(Andresen, 2013). Da en lav indtjening i virksomheden kan skræmme investorer væk, bliver risikostyringen også et værktøj til at sikre, at investorer i fremtiden ønsker at placere deres penge i virksomheden.

Det bedste man som virksomhed kan gøre er at udvikle beregningsmodeller til at finde ud af, hvor store tab man risikerer i forskellige scenarier. På denne måde kvantificeres risikoen, så man kan beregne, hvor meget kapital, der skal sættes til side, til at give ens virksomhed de bedste forudsætninger, når tabene opstår. Det er her vigtigt, at nogle af disse scenarier er i stressede markeder, så man ikke blot beregner tabsrisiko i det aktuelle scenarie(Andresen, 2013). Gør man det, risikerer man at man ikke har polstret sin virksomhed godt nok, hvis en krise opstår.

Ud fra både Finanstilsynets og advokaternes redegørelse, har der tegnet sig et billede af, at Roskilde Bank ikke har haft tilstrækkeligt kendskab til, hvor store risici de har været eksponeret mod. Derudover har de klart undervurderet størrelsen på de risici, de har accepteret, at de løb.

Derfor gennemgås disse risici her og det analyseres i hvor høj grad banken har været eksponeret mod disse.

Kreditrisiko

Kreditrisiko er *"risikoen for, at låntagere eller modparter helt eller delvist misligholder deres forpligtelser." "*(Andresen, 2013, s. 151)." For banker er kreditrisikoen den risiko, der kræver mest kapital(Andresen, 2013). For Roskilde Bank udgjorde kreditrisikoen i 2007 eksempelvis 73% hvilket gør det til den klart største risikoeksponering i banken[58].

Bankerne har typisk fordelt deres kreditrisiko både på privat- og erhvervskunder, både da det giver en større spredning i udlånet, og da det giver et bredere forretningsgrundlag, og dermed muligheden for at øge udlånet og dermed indtjeningen. Risikoen på udlån til privat- og erhvervskunder er dog ikke ens.

Generelt kan kreditrisikoen fordeles på systematisk og usystematisk risiko. *"Den systematiske risiko er risikoen for at økonomien generelt fører til kredittab."* (Andresen, 2013,s. 153). Ved lavkonjunktur opleves der stigning i arbejdsløsheden og der er flere virksomheder, der går konkurs. Når indtægtsgrundlaget mindskes eller helt forsvinder, er der naturligvis ikke de samme midler til at betale et lån tilbage med. Byrden ved at skulle afdrage lånet bliver pludseligt også større, da ydelsen fylder en relativt større del af indtægten, hvilket alt andet lige bør begrænse incitamentet til at betale det tilbage.

"Den usystematiske risiko er risikoen for, at virksomhedsspecifikke forhold eller personlige forhold hos en låntager fører til kredittab."(Andresen, 2013, s. 153). Den usystematiske risiko kan man, modsat den systematiske risiko, diversificere ud af sin låneportefølje. Dette gøres ved at have en tilstrækkelig stor spredning i sin låneportefølje. Det betyder til gengæld også, at man ikke oplever en kompensation for at påtage sig systematisk risiko, da denne kan undgås, hvilket giver et endnu større incitament til at sprede porteføljen.

Ved at låne penge til private låntagere opnår man automatisk en god spredning på sine udlån, hvis porteføljen er stor nok(Andresen, 2013). Når der sker noget skidt for den ene kunde, som dermed ikke kan betale, sker der noget godt for den anden, som dermed opnår en fornyet betalingsevne. Dette skyldes blandt andet spredningen i kundernes jobs, sociale vilkår samt geografiske- og demografiske placering.

Ønsker at man at fjerne den usystematiske risiko ved udlån til erhvervskunder, kræver det en lidt mere aktiv indsats fra instituttet selv. Dette kræver, at man sørger for at sprede udlånet på:

- Forskellige brancher
- Forskellige sektorer
- Forskellige størrelser virksomheder

[58] Årsrapport for Roskilde Bank 2007 s. 19

- Forskellige geografiske områder

Den usystematiske risiko er typisk højere for private- end for virksomheder, og den systematiske typisk højere for virksomheder end for private(Andresen, 2013).

Da den usystematiske risiko kan bortdiversificeres, bliver den samlede risiko ved udlån til virksomheder altså større end ved udlån til private.

Styring af kreditrisikoen foregår på to planer. Der er den overordnede risikostyring, der fortæller hvilken retning banken ønsker, at kreditgivningen skal tage. Derudover er der den kundevendte, hvor der tages stilling til, om man ønsker at indgå et udlånsforhold med en konkret kunde. Den kundebaserede styring tager udgangspunkt i den overordnede retning banken ønsker.

Både ved den overordnede- og ved den kundevendte kreditrisikostyring lægges der nøgletal til grund. Ved långivning til virksomheder laves der en regnskabsanalyse, hvor der for private typisk kigges på rådighedsbeløb, formueforhold og gældsfaktor. Til brug for en regnskabsanalyse, bruges disse nøgletal typisk[59]:

- $Soliditeten = \frac{Egenkapital}{Aktiver}$
- $Finansiel\ gearing = \frac{Gæld}{Egenkapital}$
- $Rentedækningsgrad = \frac{EBIT+renteindt.}{Renteomk.}$
- $Likviditetsgrad = \frac{Kortfristede\ aktiver}{Kortfristet\ gæld}$
- $Afkastningsgrad = \frac{Nettoresultat}{Aktiver}$
- $Egenkapitalforrentning = \frac{Nettoresultat}{Egenkapital}$

Disse nøgletal bruges til at beslutte, hvor stort et engagement der ønskes etableret med kunden.

Den overordnede kreditrisikostyring sikrer både udvikling og retning i kreditgivningen og bruges til at beregne tabsrisiko. På denne måde beregnes det ligeledes, hvor meget kapital der skal sættes til side, for at imødekomme kreditrisikoen. De nøgletal der benyttes er(Andresen, 2013):

- PD(Probability of Default). Angiver hvor stor risikoen er for, at det pågældende engagement ikke overholdes, samt til at beregne hvor høj en rente kunden skal betale.

[59] http://www.sydbank.com/inc/pdf/investering/sommerskole/summer-school-3.pdf

- LGD(Loss Given Default). Fortæller hvor meget der tabes, såfremt engagementet ikke overholdes.
- EAD(Exposure At Default). Er et mål for, hvor stor en eksponering vi forventet mod engagementet i tilfælde af misligholdelse. Det kan være hvor meget der forventes at live trukket på uudnyttede kreditfaciliteter, inden disse opsiges.
- WCDR(Worst Case Default Rate). Bruges til at opgøre kapitalkravet til banken. Dette gøres ved en VaR betragtning, hvor der beregnes hvor stort et tab der maksimalt forventes, med 99,9% sandsynlighed og en tidshorisont på 1 år.

Disse nøgletal bruges til at beregne et forventet og uforventet tab for banken. Det forventede tab skal der ikke sættes kapital til side til, da dette kan lægges over på kunderne i form af højere renter(Andresen, 2013). Kapitalkravet til kreditrisikoen er forskellen på det forventede og det uforventede tab, og dette beregnes som:

$$"Tab_{uforventet} = (WCDR - PD) * LGD * EAD"$$ (Andresen, 2013 s. 160)

De nævnte nøgletal til brug for kreditrisikostyringen beregnes ikke i denne opgave, da jeg ikke har forudsætningerne for dette. Jeg arbejder heller ikke med særskilt kapitalkrav for kreditrisikoen, men tager en generel betragtning på bankens samlede kapitalkrav.

For at analysen af bankens kreditrisiko skal tage udgangspunkt i tilgængeligt materiale, beregnes der forskellige nøgletal vedrørende bankens udlånsforhold, og disse sammenlignes med større banker. Der tages ligeledes udgangspunkt i Finanstilsynets- og advokaternes redegørelse om forholdene i Roskilde Bank til analysen. Disse bruges blandt andet for at komme tættere på kulturen omkring kreditrisikostyringen i banken.

Analyse af bankens kreditrisiko

Eksponeringen mod kreditrisiko har været massiv for Roskilde Bank pga. deres vækststrategi, der gik ud på at øge udlånet massivt. Dette har været med til at øge kreditrisikoen betydeligt, da der skal en stærk intern kultur til at håndtere den massive vækst. Kreditrisikoen må i forvejen vurderes at have været høj i Roskilde Bank, da deres udlån udgjorde 192% af deres indlån og 79% af den samlede balance i 2006(Se tabel 2). Som tidligere nævnt var dette væsentligt højere, end for de øvrige pengeinstitutter. Sammenlignes med et af de større pengeinstitutter, Nordea Bank Danmark, udgjorde udlånet 105% af indlånet og 40% af den samlede balance(Se tabel 2). Disse banker er ganske vist i forskellige kategorier, men jeg mener, at sammenligningen giver mening, da Nordea har klaret sig gennem krisen. Nordeas tal viser en mere tydeligt mere risikoavers tilgang til bankdrift. Dette kan altså betragtes som spændet fra den ene ende af risikotilgang til den anden. I

nedenstående tabel ses Roskilde Bank sammenlignet med 5 øvrige danske pengeinstitutter. Der er her valgt de største danske pengeinstitutter, der alle stadig eksisterer, for at se hvordan forskellen for Roskilde Bank og disse banker var i 2006 og 2007, hvor væksten gik hurtigst. I Q4 2007 trådte krisen dog så småt ind, hvilket også kan aflæses på nogle af tallene. Der er valgt årene 2006 og 2007, da dette var umiddelbart op til starten på finanskrisen, for at se hvordan nogle af de banker, der klarede sig gennem krisen lå på disse parametre.

Sammenligning af udlånsnøgletal

2006/ 2007	Udlånsvækst	Udlån/ Indlån	Udlån/ balance	Udlån/ EK	Nedskrivninger	Store engagementer	Solvens%	Kernekapital %
Roskilde Bank	59%/ 37%	1,92/ 1,87	0,79/ 0,78	9,5/ 12,4	-17/ 266	186,6/ 186,5	12,8/ 11,9	7,9/ 7,0
Nordea	17%/ 9%	1,05/ 1,05	0,40/ 0,43	12,1/ 12,4	-666/ -116	Ikke oplyst	10,2/ 9,9	7,3/ 7,4
Spar Nord	27%/ 19%	1,47/ 1,45	0,58/ 0,64	8,3/ 8,6	-174/ -112	47,7/ 64,1	10,2/ 11,2	8,5/ 9,0
Jyske Bank	20%/ 33%	1,21/ 1,25	0,53/ 0,53	8,9/ 11,7	-323/ 59	43,4/ 63,7	11,3/ 9,5	9,7/ 8,1
Sydbank	21%/ 14%	1,29/ 1,00	0,56/ 0,56	10,2/ 11,1	-171/ -568	34,7/ 46,4	11,8/ 11,9	9,0/ 8,9
Danske Bank	27%/ 29%	1,50/ 1,47	0,39/ 0,41	11,1/ 13,0	-496/ 687	Ikke oplyst	11,4/ 9,3	8,6/ 6,4

Tabel 2: Sammenligning af udlånsnøgletal

Kilde: Egen tilvirkning. Data er taget fra årsrapporter 2006 & 2007 for de enkelte banker

Som det ses af skemaet er det tydeligt, at Roskilde Banks strategi var meget offensiv, da deres udlånsvækst var mere end dobbelt så høj som de 5 øvrige banker i 2006. Selv i 2007 hvor tendensen overordnet set er faldende udlånsvækst, stikker Roskilde Bank klart ud fra de øvrige.

Den samme tendens ses i forholdet mellem udlån og indlån, samt udlån og den samlede balance. De har altså gjort banken mere sårbar, på grund af et heftigt indlånsunderskud, og et udlån der næsten modsvarer bankens samlede balance.

Den heftige udlånsvækst og høje gearing af indlån og den samlede mængde af aktiver gør da også, at det undrer mig, at Roskilde Bank har gearet deres egenkapital mindre end tre af de sammenlignede banker i 2006. Til det skal det bemærkes, at Roskilde Banks egenkapital i 2006 stiger med 46% hvor Nordeas egenkapital stiger med 12%[60]. Roskilde Bank henlægger altså en større del af overskuddet til egenkapitalen, og stigningen i egenkapital matcher bedre udlånsvæksten. Rent risikostyringsmæssigt må det vurderes at være et forsvarligt træk, da Roskilde Bank dermed søger at udnytte deres rekordstore overskud til at konsolidere egenkapitalen. I 2007 stiger gearingen af egenkapitalen da også betydeligt, da der ikke er et overskud i banken, som muliggør yderligere henlæggelse til egenkapitalen.

I forhold til størrelsen på balancen oplever de da også den relativt største stigning i nedskrivningerne fra 2006 til 2007. Der er en klar tendens til, at nedskrivningerne øges eller at indtægtsførelsen af nedskrivningerne mindskes fra 2006 til 2007, hvilket er tegn på, at krisen så småt startede her. Dette tyder på flere kunder med betalingsproblemer og faldende ejendomspriser. Sammenlignes Roskilde Bank med Jyske Bank, er udviklingen i nedskrivningerne negativ med 283 mio. hvor Jyske Bank oplever en negativ udvikling med 382 mio. kr. Ganske vist er Jyske Banks ændring større, men relativt til den samlede udlånsmasse udgør Roskilde Banks 0,87% mens Jyske Banks udgør 0,34%.[61] Denne relativt større stigning underbygger de tidligere påstande om kvaliteten af kreditarbejdet i banken. Det er et tegn på, at de udlån der er ydet, ikke er ydet på et grundlag, der giver kunden ligeså god mulighed for at stå imod overfor udsving. Dermed vil flere kunder opleve betalingsproblemer i forbindelse med lavkonjunktur, hvilket altså kan være en årsag til denne sammenhæng.

Det er bemærkelsesværdigt, at summen af Roskilde Banks store engagementer ikke bevæger sig ligeså kraftigt, som de øvrige banker, der har oplyst dette. Med til den historie hører, at Roskilde Bank fra 2005-2006 har reduceret disse eksponeringer fra 308,8% til de 186,6% af basiskapitalen så det tydeligt har været et område med stort fokus for banken(se tabel 1 s. 20). Da de stadig ligger 3 gange højere end nogen af de øvrige, har der været en kraftig overeksponering mod de store engagementer, hvilket har øget kreditrisikoen betydeligt. Betalingsproblemer for en af disse kunder vil have væsentligt større betydning for banken samlet set, end for de øvrige.

Den samlede solvens for banken er iøjnefaldende, da den er højere end for nogen af de øvrige pengeinstitutter. Faldet er da også kun større end i Spar Nord, Sydbank og Nordea. Kvaliteten af den kapital der er stillet til side, er til gengæld ikke på højde med de øvriges. De har klart mindst kernekapital i forhold til de øvrige, Danske Bank undtaget, hvorfor der er en større del efterstillet gæld i bankens solvens.

[60] Nordea årsrapport 2006 s. 30 & Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 6
[61] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 6 & Jyske Bank Årsrapport 2007 s. 2

Overordnet set tegner der sig et billede af, at der har været et minimalt ønske om risikobegrænsning fra ledelsens side. Næsten alle bankens udlånsnøgletal stikker negativt ud i forhold til de sammenlignede banker. Når dette holdes op mod den store ejendomseksponering, som jeg tidligere har konstateret, at banken har, løb de en betydelig kreditrisiko. Denne kreditrisiko vurderer jeg, er højere end de sammenlignede banker. De ovenstående banker var da heller ikke i ligeså høj grad eksponeret mod én sektor som Roskilde Bank var mod ejendomssektoren, hvorfor deres kreditrisiko var bedre diversificeret. Roskilde Banks klare overvægt af ejendomsfinansiering i udlånsporteføljen til erhvervskunder, mener jeg klart øger deres kreditrisiko. Da den var på sit højeste i 2007 udgjorde den 44% af bankens samlede udlån(Se tabel 1 s. 20). Ejendomssektoren vil jeg betegne som værende konjunkturfølsom – når det går godt i samfundet og folk er i jobs er efterspørgslen efter fast ejendom høj og når det går skidt i samfundet falder efterspørgslen, da der er flere der mister deres jobs. Udbuddet af boliger er ligeledes afhængigt af konjunkturerne. Ved lavkonjunktur kan udbuddet stige, da de mennesker, der står uden job og dermed ikke kan betale, vil være tvunget til at sælge deres ejendom. Når efterspørgslen samtidig er faldende, betyder dette lavere boligpriser.

Da værdierne af disse ejendomme som tidligere nævnt var steget med op mod 200% fra år 2000-2007, burde banken have trådt varsomt inden for denne branche. Banken vurderede derimod, at risikoen var lav. Da det samtidig i overvejende grad var de store engagementer, der beskæftigede sig med projektbyggerier og ejendomsspekulation, mener jeg, at banken løb en forhøjet kreditrisiko ved dette. De 44% indeholder ikke private ejendomme, da privatudlån er i en kategori for sig selv. En del af det private udlån må dog også formodes, at være eksponeret mod ejendomme.

Jeg mener ikke, at ledelsen i banken gjorde det fornødne for at dæmme op mod den høje kreditrisiko de løb. Hvis de havde haft et oprigtigt ønske om, at der var sket en hensigtsmæssig styring af risikoen, havde de sørget for, at Team Kredit var blevet forsynet med tilstrækkelige ressourcer. Dette er de flere gange gjort opmærksomme på af Finanstilsynet, men man har trods dette ikke valgt at tilføre ressourcer[62]. Derudover havde man indset vigtigheden i, at efterbevillingerne blev stoppet, så udlån i de store engagementer blev givet på et oplyst grundlag. Dette ville klart have begrænset bankens kreditrisiko, men det ville samtidig have bremset bankens vækst, hvilket øjensynligt ikke var i ledelsens interesse.

Bankens nedskrivningsberegninger har tydeligvis også været præget af de gode konjunkturer, da de oplevede en udlånsvækst på hhv. 54% i 2005 og 59% i 2006 og indtægtsførte nedskrivninger for 29 mio. i

[62] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

2005 og 17 mio. i 2006[63]. Her og nu giver dette da også den bedste bundlinje, da nedskrivninger kan aflæses direkte på bundlinje. Når man eksponerer sig så massivt mod en konjunkturfølsom branche i opgangstider, og samtidig allokerer kapitalen til at modstå risikoen for manglende betalingsevne blandt disse kunder på baggrund af højkonjunkturen, må det nødvendigvis gå galt. Når lavkonjunkturen rammer, rammer den dobbelt så hårdt, da ejendomspriserne falder, og kunderne der er afhængig af indtægten fra ejendommene ikke kan betale. Dette fører til, at der skal realiseres aktiver til en reduceret pris, hvilket alt andet lige fører til tab for banken, da kunderne samtidig har mistet deres indtægtsgrundlag, og dermed ikke kan afvikle de realiserede tab. De øvrige banker indtægtsførte ligeledes nedskrivningerne i disse år, hvorfor de gode konjunkturer har påvirket alle bankernes nedskrivninger i positiv retning. Lavkonjunkturen ramte dog ikke dem lige så hårdt, da de havde spredt deres udlån bedre.

Præcis hvor kraftigt kreditrisikoen har været undervurderet kan aflæses af årsrapporten for 2008, hvor nedskrivninger på udlån øges med 3.578 mio. kr. hvilket er mere en 13-dobling af ændringen i år 2007[64]. Da der opstod fald i ejendomsmarkedet, opstod der altså samtidig store betalingsproblemer hos bankens kunder. De øvrige banker oplevede også problemer, som følge af de faldende ejendomspriser, men de har dog overlevet det. Dette giver mig et klart bevis på, at banken har løbet en betydeligt større risiko, end de selv har villet indse. Lånene, særligt til ejendomsbranchen, har været givet på for spinkle grundlag, hvorfor kreditarbejdet i banken må vurderes at have været utilfredsstillende. Ifølge Finanstilsynet tog banken de igangværende projektbyggerier op til fuld og endelig sikkerhedsværdi. Dette kan have været med til løbende at holde nedskrivningerne kunstigt nede, og vise omverdenen, at bankens udlån var godt sikret. Hvis banken havde valgt en mindre aggressiv udlånsstrategi og større spredning på udlånsporteføljen, var nedskrivningerne ikke blevet nær så store i 2008. Dette tror jeg, var de to vigtigste parametre at rette op på, for at banken havde overlevet.

Operationel Risiko

Finanstilsynet definerer operationel risiko som: ”*risikoen for økonomiske tab som følge af uhensigtsmæssige eller mangelfulde interne procedurer, menneskelige eller systemmæssige fejl eller som følge af eksterne begivenheder, inklusive retlige risici.”*(Andresen, 2013, s.227).” Det er altså risikoen for, at svigt ved den daglige drift af virksomheden kan føre til tab. Der blev indført krav om, at banker skal sætte kapital til side til at dække den operationelle risiko i forbindelse med indførelsen af CRD(Andresen, 2013). Da der ikke nødvendigvis er tale om, at et af virksomhedens aktiv taber værdi, kan risikoen være vanskelig at kvantificere.

[63] Roskilde Bank årsrapport 2005 s. 3-4 & Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 6
[64] Roskilde Bank årsrapport 2008 s. 4

Ifølge (Andresen, 2013) er der tre metoder til at beregne, hvor meget kapital der skal sættes til side til at dække den operationelle risiko. De tre metoder er:

Basisindikatormetoden. Denne metode baseres på bankens indtægt, og har derfor meget lidt at gøre med den reelle operationelle risiko. Da mere komplicerede beregninger kræver mange ressourcer, tjener denne metode det formål, at mindre institutter har en reel mulighed for at beregne kapitalkravet. Kapitalkravet er 15% af Basisindikatoren, der beregnes som det 3-årige gennemsnit af:

"$BI = Renteindtægter - renteudgifter + udbytte\ af\ aktier + gebyr\ og\ provisionsindtægter - afgivne\ geyrer\ og\ provisioner \pm kursreguleringer + andre\ driftsindtægter$" (Andresen, 2013, s.232)

Der bruges kun positive basisindikatorer, så et negativt resultat i det ene år, gør at man kun tager gennemsnittet af 2 år.

Standardmetoden. Standardmetoden er mere kompleks end basisindikatormetoden. Ved brug af denne metode, deles banken ind i forretningsenheder, der hver især beregnes en basisindikator for. Basisindikatoren ganges derefter med en vægt for den konkrete enhed og de vægtede basisindikatorer summerer op til det samlede kapitalkrav.

AMA. Den avancerede målemetode, Advanced Measurement Approach, er den mest avancerede metode til opgørelse af kapitalkravet til den operationelle risiko. Der er dog også en gevinst ved at benytte de øgede ressourcer metoden kræver, da dette typisk giver et lavere kapitalkrav(Andresen, 2013). Metoden er baseret på statistikker fra banker verden over, der anonymt indberetter begivenheder og tab til en database, som alle kan benytte. Dermed sikres der, at beregningerne til kapitalkravet tager udgangspunkt i et bredt datagrundlag, hvilket skulle gøre metoden mere præcis.

De ovenstående metoder bruges til at sætte tal på den operationelle risiko. Inden der sættes tal på, skal det dog identificeres hvilke begivenheder, kapitalkravet skal dække. Dette kan virke underligt, hvis man benytter basisindikatormetoden, der udelukkende er baseret på bankens indtægt. Da denne metode er så simpel, er det dog et krav at man udover beregningen tager stilling til, om der er enheder i virksomheden, der udgør en forhøjet risiko(Andresen, 2013).

Den operationelle risiko rammer bredt, da alle tab, der ikke kan henføres til markeds, likviditets- eller kreditrisiko går ind under operationel risiko. For at gøre det mere konkret, hvordan bankerne skal forholde sig, har Finanstilsynet defineret, hvilke syv områder der skal sættes kapital af til(Andresen, 2013). Det er

også blandt disse syv faktorer, man skal have sit fokus hvis man benytter basisindikatoren, og skal finde områder med forhøjet risiko.

Der er typer af operationel risiko, der ikke umiddelbart kræver, at man sætter kapital til side. Der er blandt andet tale om risikoen for økonomisk tab, som følge af handlinger, der svækker bankens omdømme. Her tænkes der for eksempel på Nykredits forhøjelser af bidragssatser i foråret 2016. Umiddelbart giver dette en forhøjet indtægt, men da det efterfølgende kan føre til mange utilfredse kunder, kan den reelle konsekvens ikke bestemmes. Vælger tilstrækkeligt mange af disse kunder at flytte deres bank- og realkreditforretninger, kan det føre til, at de højere bidragsindtægter ikke kan dække de mistede rente- og handelsindtægter. Dermed er der tale om et operationelt tab, men ikke et der skal sættes kapital til side til(Andresen, 2013).

Der har ikke været krav til beregning af kapitalbehov for Roskilde Bank, før i slutningen af bankens levetid, da dette først er indført i 2007. Bankens fokus på risiko, kan derfor ikke forventes at have været rettet mod denne risiko. Jeg mener den operationelle risiko er værd at analysere, da jeg kan få et indblik i bankens dagligdag og metoder ved at analysere den.

Analyse af bankens operationelle risiko

Som alle andre virksomheder, har Roskilde Bank naturligt været udsat for operationel risiko i den daglige drift. Som tidligere nævnt, er den operationelle risiko svær at kvantificere. Da jeg ikke har adgang til informationer vedrørende den daglige drift, er det da også svært at skrive noget konkret om denne risiko. Min analyse bygger derfor på Finanstilsynets redegørelse, der giver dog en indikation om, at der har været flere operationelle uhensigtsmæssigheder. Disse har særligt knyttet sig til kreditbehandlingen og procedurerne vedrørende disse.

Tages der udgangspunkt i de syv punkter, hvor Finanstilsynet kræver kapitaldækning, mener jeg, at det særligt er punktet "Levering og Procesforvaltning", der skiller sig ud(Andresen, 2013). Netop på dette punkt må det siges, at Roskilde Bank i høj grad har været udsat for den operationelle risiko. Både finanstilsynets- og advokaternes redegørelse om bankens forhold fortæller samme historie. De siger, at de interne kontroller har været sat ud af spil, da Team Kredit ikke har haft de fornødne ressourcer, den interne revision var mangelfuld, og bestyrelsen fik forelagt de store engagementsudvidelser til efterbevilling. Der berettes ligeledes om et stort antal bevillinger foretaget ud over medarbejdernes bevillingsbeføjelser og bestyrelsen blev ikke informeret om disse forhold[65]. Der er altså meget tydelige tegn på, at

[65] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html & https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

forretningsgangene ikke har været fulgt, at de har været mangelfulde, eller ikke har været tydelige nok, således at medarbejdernes beføjelser ikke har været klare.

Det er også nævnt i advokatredegørelsen, at formand for kreditudvalget Allan H. Christensen har underskrevet redegørelser til finanstilsynet, der gav indtryk af en bedre tilstand i banken, end hvad der reelt var tilfældet[66]. Jeg mener, at dette falder ind i kategorien "Intern svig" som også kræver kapitaldækning. Definitionen af svig er: "*vildledelse med det formål at få nogen til at foretage en juridisk disposition, fx indgå en aftale, på et urigtigt grundlag, så personen lider et tab eller udsættes for en uventet risiko for et tab*"[67].

Jeg mener, at den operationelle risiko har været overset i banken, da der har været kraftige mangler i procedurer og forretningsgange, som ellers kunne have begrænset denne risiko. De to nævnte punkter er blot en lille del, af den samlede operationelle risiko, men disse to er for mig åbenlyse. Den operationelle risiko i Roskilde Bank vurderer jeg som høj, da de interne procedurer så kraftigt er blevet tilsidesat, som et er beskrevet af Finanstilsynet og advokaterne. Det skal dog tilføjes, at det er svært at konkludere entydigt på den operationelle risiko, da min analyse baseres på andre folks skøn. Det havde været nemmere, såfremt der havde foreligget konkrete tal på bankens tab som følge af operationelle risici.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for, at man ikke kan skaffe likviditet når man har behov for det. Der er altså ikke tale om tab som følge af en konkret begivenhed og et aktiv, der mister værdi. Derfor giver det heller ikke umiddelbart mening at have en stor kapitalreserve til at imødegå likviditetsrisikoen, og der stilles da heller ikke kapitalkrav til likviditetsrisikoen. En del af bankernes individuelt beregnede solvensbehov er dog til at imødese prisstigninger på likviditet i stressede markeder(Andresen, 2013).

Likviditetsrisikostyring handler af ovenstående grunde ikke om at sætte kapital til side, men derimod om konstant at have tilstrækkelig adgang til likviditet. Dette kan både være igennem indlån og let omsættelige værdipapirer med lav volatilitet, men også via kreditfaciliteter og tilsagn fra andre banker, der kan trækkes på.

Udover at have adgangen til likviditeten, skal man vide hvor stor en risiko man er eksponeret mod, da man ellers ikke kan vide, hvad der er tilstrækkelig likviditet. En metode der kan benyttes til dette er GAP-analyse(Andresen, 2013). En GAP analyse er en analyse af pengestrømme på givne tidspunkter i fremtiden. Disse bruges til at estimere, hvornår der er behov for brug af likviditetsreserven samt hvor meget. Ved GAP-

[66] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html
[67] http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Jura/Obligationsret/svig

analyserne er det vigtigt både at tage udgangspunkt i nuværende marked, men også at foretage analyse af, hvordan pengestrømmene udvikler sig i stressede markeder. På denne måde kan banken blandt andet tage stilling til, hvor længe likviditetsreserven skal kunne holde i førnævnte stressede markeder, og hvad der skal til, for at opfylde dette mål.

Eksponeringen mod likviditetsrisiko kommer i to former hhv. markedslikviditetsrisiko og fundinglikviditetsrisiko. Definitionen på markedslikviditetsrisiko er: *"Markedslikviditetsrisiko er risikoen for, at værdipapirer ikke kan sælges på de finansielle markeder uden at påvirke prisen og dermed medføre tab."*(Andresen, 2013, s. 201)." Fundindlikviditetsrisikoen er risikoen for, at det bliver dyrere at funde sig, eller man ikke kan funde sig, og dermed ikke kan skaffe likviditet. Denne opstår typisk via bankernes balancesammensætning, hvor de har korte indlån på passivsiden og lange udlån på aktivsiden(Andresen, 2013).

Til at måle hvor stor en likviditetsrisiko man er eksponeret mod, beregnes der nøgletal, der hovedsageligt fortæller, hvordan forholdet er mellem bankens udlån og likviditetsreserven. De relevante nøgletal er:

- §152 likviditet. Banken skal konstant have en likviditetsreserve på 15% af de kortfristede gældsforpligtelser og 10% af de samlede gælds- og garantiforpligtelser ifølge FIL §124[68]
- NSFR (Net Stable Funding Ratio). $NSFR = \frac{Faktisk\ stabil\ finansiering}{Krævet\ stabil\ finansiering} > 1$(Andresen, 2013, s. 213). Dette er et langsigtet likviditetsnøgletal, da lån, der kræves stabil finansiering, har en løbetid > 1 år(Andresen, 2013).
- LCR (Liquidity Coverage Ratio). Forholdet mellem bankens likvide højkvalitetsaktiver og afløbet af nettobetalingsstrømme over de næste 30 dage(Andresen, 2013). Dette skal være over 1. Dette er et nøgletal der angiver likviditetsbehovet på meget kort sigt.
- Funding Ratio. Forholdet mellem bankens udlån og den arbejdende kapital. Forholdet skal være under 1(Andresen, 2013)

I afsnittet nedenfor er de relevante nøgletal, i det omfang det er muligt, beregnet og analyseret for Roskilde Bank. Den lovpligtige likviditetsoverdækning er ligeledes tilføjet, og det er forholdet mellem indlån og udlån også. Der er angivet hvordan de enkelte nøgletal for 2005 er beregnet, samt hvilke aktiver og passiver der indgår, da dette ikke er ens for de forskellige nøgletal.

[68] https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=167820#Kap10

Bankens likviditetsnøgletal

Likviditetsnøgletal – Roskilde Bank

	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**
§152 likviditet – 10% krav	9,7%	15,5%	10,6%	8,2%	9,5%
§152 likviditet – 15% krav	20,8%	29,8%	24,7%	20,1%	24,2%
Likviditetsoverdækning	106%	60%	29%	46%	69%
$NSFR = \frac{Faktisk\ stabil\ finansierng}{Krævet\ stabil\ finansiering}$	2,78	3,05	2,89	2,86	2,96
$Funding\ Ratio = \frac{Udlån\ ekskl. repoer}{Arbejdende\ kapital}$	1,00	1,10	1,16	1,42	1,44
$\frac{Udlån}{Indlån}$	1,37	1,53	1,58	1,92	1,87

Tabel 3: Likviditetsnøgletal – Roskilde Bank

Kilde: Egen tilvirkning. Data er taget fra Roskilde Bank årsrapporter 2003-2007

Det ville også være relevant at beregne LCR, men da jeg ikke har adgang til en GAP analyse over bankens pengestrømme, og LCR ændrer sig på månedsbasis, kan dette ikke lade sig gøre. Denne ville ellers have fortalt, hvordan banken ville klare en 30-dages stressperiode, med manglende adgang til likviditetsmarkedet.

Bankens funding ratio er beregnet i afsnittet "Tilsynsdiamanten", hvorfor den ikke genberegnes i dette afsnit.

Til beregning af 10% kravet i FIL §152 for Roskilde Bank 2005 bruges følgende aktiver:

- Kassebeholdning og anfordringstilgodehavender hos centralbanker = 414 mio. kr.
- Obligationsbeholdning = 1.765 mio. kr.
- Børsnoteret aktiebeholdning = 161 mio. kr.
- Anfordringstilgodehavender hos kreditinstitutter og centralbanker = 280 mio. kr.
- **Samlede likvide aktiver = 2.620 mio. kr.**

Banken opgør dens likvide beholdninger inkl. alle aktier, hvor jeg har trukket de ikke børsnoterede aktier ud. Der er derfor basis for, at de beregner bedre nøgletal, når det drejer sig om §152 likviditet, end jeg har gjort.

Følgende passiver medregnes:

- Garantier = 8.756 mio. kr.
- Gæld til kreditinstitutter og centralbanker = 5.865 mio. kr.
- Indlån og anden gæld = 9.506 mio. kr.
- Andre passiver = 491 mio. kr.
- **Samlede passiver = 24.618 mio. kr.**

$$\frac{Likvide\ aktiver}{Samlet\ gæld} = \frac{2620\ mio.kr.}{24.618\ mio\ kr.} = 10{,}6\%$$

Fremgangsmåden ved beregning af nøgletallet for de øvrige år er det samme.

De likvide aktiver, der benyttes til at beregne 15% kravet er de samme. Passiverne her er dog udelukkende den gæld og anfordringsgæld, der har kortere opsigelsesvarsel end 1 måned. Da Roskilde Bank arbejder med en horisont, der hedder 0-3 måneder bruges denne horisont. For 2005 er det:

- Anfordringsgæld = 800 mio. kr.
- Gæld med opsigelsesvarsel under 3 mdr. = 930 mio. kr.
- Anfordringsindlån = 7.453 mio.
- Indlån med opsigelsesvarsel op til 3 mdr. = 1.434 mio.
- **Samlede passiver = 10.617 mio. kr.**

$$\frac{Likvide\ aktiver}{Kortfristet\ gæld} = \frac{2620\ mio.kr.}{10.617\ mio.kr.} = 24.7\%$$

NSFR er et mere langsigtet likviditetsmål, der fortæller, hvor meget stabil finansiering banken har, i forhold til, hvor meget udlån man har, der kræver stabil finansiering. De udlån, der kræver stabil finansiering, er udlån med en løbetid over 1 år. De aktiver, der tælles med som stabil finansiering, er ifølge(Andresen, 2013):

- Egenkapital
- Hybrid kernekapital
- Efterstillet gæld
- Obligationer med løbetid over 1 år
- Indlån med løbetid under 1 år fra private og mindre erhvervsdrivende

For Roskilde Bank i 2005 er den krævede stabile finansiering 4.625 mio. kr.[69]

Den faktiske stabile finansiering udgør:

- Egenkapital = 1.659 mio. kr.
- Efterstillet gæld inkl. Hybrid kernekapital = 999 mio. kr.
- Obligationer m. løbetid over 1 år[70] = 1.765 mio. kr
- Indlån m. løbetid under 1 år = 8.940
- **Samlet stabil finansiering = 13.363 mio. kr.**

$$NSFR_{2005} = \frac{13.363\ mio\ .kr}{4.625\ mio.kr} = 2{,}89$$

Analyse af bankens likviditetsrisiko

Det er lidt paradoksalt, at banken ligger fornuftigt på nogle af deres likviditetsnøgletal, mens andre af dem ligger skævt i forhold til, hvor de burde.

10% kravet for §152 likviditeten lever banken kun op til i år 2004 og 2005, mens de kommer et pænt stykke under i 2006 og lige under i 2007. Det er værd at bemærke, at dette er et minimumskrav defineret i loven. Sammenlignes der med 15% kravet, bemærkes det at banken her ligger et pænt stykke over de 15% i alle årene. Dette betyder, at banken har et solidt likviditetsberedskab, over for de forpligtelser der kan risikere at blive krævet indfriet inden for den næste måned. Til gengæld er likviditetsberedskabet mod de samlede gældsforpligtelser ikke tilstrækkeligt.

De to år der stikker mest ud er 2004 og 2005, hvor de ligger højest på netop disse to nøgletal. Der opleves et fald i begge fra 2005-2006 og en stigning fra 2006-2007. Niveauet er i alle 5 år tilfredsstillende på 15% kravet. Årsagen til de relativt store fald i begge nøgletal fra 2005-2006 skal findes i at de korte indlån stiger med 33%, hvilket særligt påvirker 15% kravet, da dette drejer sig om kortsigtet likviditet[71]. For 10% kravet skal faldet findes med baggrund i en stigning i gæld og garantiforpligtelser på samlet 45%. Da de likvide beholdninger "kun" stiger med 21% må begge nøgletal naturligt falde[72].

I årsrapporten 2007, side 23 oplyser banken at de på alle likviditetsparametre lever op til og overgår de krav der stilles jf. §152. Dette er jeg via mine beregninger ikke ubetinget enig i. En af forskellene i opgørelsesmetoderne af de likvide aktiver er blandt andet, at alle aktier medtages i bankens likvide

[69] Roskilde Bank årsrapport 2005 s. 28
[70] Løbetider på obligationerne er ikke oplyst i regnskabet, hvorfor det antages at alle obligationer har løbetid over 1 år
[71] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 36
[72] Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 31

beholdning, hvor jeg fratrækker de unoterede. Banken ønsker ligeledes at have uudnyttede kredittilsagn til at kunne dække indlånsunderskuddet, men da disse tilsagn er fuldt udnyttede, hvorfor målsætningen ikke er opfyldt[73].

Bankens NSFR ligger på et stabilt og acceptabelt niveau igennem hele analyseperioden. Udsvingene er minimale, og den ligger langt over 1, som er det krævede niveau. Dette skyldes, at langt størstedelen af bankens udlån har en løbetid kortere end et år, og samtidig har langt de fleste af deres indlån, der er den største kilde til stabil finansiering, en løbetid under 1 år. I forhold til den langsigtede likviditet, er banken altså rigtig godt stillet i hele analyseperioden.

Netop fordi bankens NSFR ligger på et så flot niveau, kan det undre, at Funding Ratioen ligger over det ønskede niveau på 1, og at den stiger i analyseperioden. Det giver god mening for mig, at funding ratioen i år 2003 er på 1 og dermed lige omkring acceptabelt niveau. Her er den kraftige udlånsvækst ikke slået igennem endnu, og udlån og indlån følges pænere ad, end de øvrige år[74]. Bankens indlånsunderskud opvejes her af en tilpas egenkapital og obligationsbeholdning. Stigningen i funding ratio er på 24% fra 2005-2006, hvilket stemmer godt overens med at udlånet her stiger med 54%(tabel 1 s. 20). Sættes dette i forhold til de to §152 nøgletal, hænger det dog godt sammen, at det netop er i 2006 de oplever en stigning i dette nøgletal. Overordnet er der en sammenhæng i, at bankens indlånsunderskud vokser, samtidig med funding ratioen vokser, da egenkapital og obligationsbeholdningen ikke kan "følge med". De kan ikke vokse hurtigt nok, til at dække den større forskel der kommer på indlån og udlån.

Forskellen på FR og NSFR er særligt, at det er det samlede udlån der er med i FR, mens det kun er de lange udlån der er med i NSFR og de korte indlån. Sammenhængen mellem disse to er rigtig stærk. I beregningen af FR tillægges alt det korte udlån i tælleren og alt det lange indlån i nævneren. Tallet der tillægges i tælleren er altså væsentligt større for Roskilde Bank end det, der tillægges i nævneren, og dermed skubbes forholdet mellem de to set i forhold til NSFR. Grunden til den store stigning i FR i 2006 skal særligt findes i den store stigning i udlån på 59% mens indlånet samtidig stiger med 30%[75]. Det positive skal ses i, at FR flader ud i 2007, men niveauet er stadig for højt. Årsagen til, at udviklingen er flad fra 2006-2007 kan findes i en indlånsstigning på 40% mens udlånet stiger med 37%[76].

Likviditetsoverdækningen falder fra 2003-2005, hvilket hænger sammen med at den høje udlånsvækst reelt først starter i 2004(Tabel 1 s. 20). Likviditetsoverdækningen følger altså ikke med, men da banken begynder

[73] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 29
[74] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 6
[75] Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 6
[76] Roskilde Bank årsrapport 2007 s.6

at tilpasse sig, viser den en fint stigende tendens og ender i 2007 faktisk med igen at leve op til kravet på 50% jf. FIL §152.

Opsummering – Risikostyring

Banken har været udsat for operationel risiko, som en del af den daglige drift. Den operationelle risiko er svær at vurdere, da der ikke er tal fra regnskaberne, der kan knyttes direkte til denne risiko. Da banken har manglet systemer og interne processer til at hjælpe medarbejderne med at undgå fejl, har risikoen været i den høje ende. Disse er ting man sædvanligvis må forvente, at virksomheden har styr på. Styringen af denne risiko har derfor ikke været optimal.

Banken har været heftigt eksponeret mod kreditrisiko, særligt i kraft af den høje udlånsvækst de praktiserede. De har ikke allokeret de ressourcer deres kreditafdeling har haft behov for, og de har ikke ført tilstrækkeligt internt tilsyn med, at kreditnøgletal og udlånsparametre blev holdt på anstændige niveauer. I forhold til de større pengeinstitutter, lå de skævt på alle parametre vedrørende deres udlån. I forhold til styringen af kreditrisikoen, har den både været skæv på det overordnede plan, og på kundeniveau. På det overordnede plan har de ikke spredt udlånene tilstrækkeligt, hverken på brancher eller kunder. På kundeniveauet har man ikke krævet tilstrækkelig dokumentation for kundernes økonomi. Bankens egen holdning til udlånsstrategien, giver da også indtrykket af, at banken var blind over for den risiko de løb.

Bankens likviditetsnøgletal ligger på et fornuftigt niveau i 2003-2005, og det er faktisk kun funding ratio og likviditetsoverdækningen, der stikker lidt ud. Funding ratio blev da også først et krav i forbindelse med tilsynsdiamanten, hvorfor det ikke nødvendigvis har haft bankens fokus. I 2006 bliver alle tal undtaget NSFR dårligere, hvilket tyder på at bankens langsigtede likviditetsberedskab fortsat er godt, men bankens generelle likviditet er blevet dårligere. Den likviditetsoverdækning banken oplyser stiger dog, om end den fortsat ikke lever op til kravene på 50%. Nøgletallene forbedres lidt igen i 2007 undtaget FR, der fortsætter sin stigende tendens. Bankens likviditetsberedskab må vurderes at være udmærket, såfremt banken havde haft en normal vækst. Dette ville formentlig også nedbringe indlånsunderskuddet og FR.

Regnskabsanalyse

Bankens regnskab analyseres for at give et fingerpeg om, hvordan banken performede og hvilken udvikling den oplevede i perioden 2003-2007. Der beregnes både performance- og risikonøgletal, der efterfølgende analyseres. Dette gøres med henblik på, at få et billede af, hvor høj en risiko banken løb samt om det afkast de skabte stod mål med den højere risiko, som jeg allerede nu er kommet frem til, at banken løb. Risikostyringen kan nemlig også bruges som viden til, hvor man skal henlægge sin kapital, for at skaffe det bedste afkast.

Bankernes balancesammensætning og resultatopgørelse er i denne sammenhæng anderledes end de fleste andre virksomheder. Ved en almindelig regnskabsanalyse foretages der en reformulering af regnskabet, for at dele regnskabet op i drifts- og finansieringsaktivitet. Da disse to er sammenfaldende for banker, bliver en reformulering væsentligt mere avanceret, og dette ligger udenfor mine kompetencer.

Nøgletallene beregnes i tabellen nedenfor, hvorefter der kommenteres på niveau, udvikling og retning. Dette sammenholdes med det øvrige kendskab til bankens strategi og risikoprofil.

Regnskabsnøgletal

Nøgletal	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**
$Afkastningsgrad(AG) = \frac{Årets\ resultat}{Aktiver}$	2,3%	1,7%	2,3%	1,7%	0,6%
$Soliditetsgrad(SG) = \frac{Egenkapital}{Aktiver}$	10,5%	8,9%	9,2%	8,3%	6,3%
$Egenkapitalforrentning(EKF) = \frac{Årets\ resultat}{Egenkapital}$	21,2%	18,7%	31,1%	24,6%	9,4%
$Gearing = \frac{Udlån}{Egenkapital}$	6,7	8,5	8,8	9,5	12,4

Tabel 4: Regnskabsnøgletal

Kilde: Egen tilvirkning. Data til beregninger taget fra Roskilde Bank årsrapporter 2003-2007.

Analyse af regnskabsnøgletal

Bankens AG ligger i hele analyseperioden på et meget lavt niveau, og den falder med henholdsvis 25% i 2004 og 2006 og 66% i 2007. Dette betyder, at banken ikke skaber en stigning i årets resultat, der modsvarer deres stigning i aktiverne. Bankens største aktiv er deres udlån, som jeg tidligere har konstateret udgør 78% af deres samlede aktiver i 2007(Tabel 2 s. 34). Dette indikerer, at banken ikke tager sig tilstrækkeligt betalt, for den risiko man løber ved ny udlån. Det kunne betyde, at banken prissætter de mange nye udlån for lavt. Det kan også betyde, at man ikke formår at differentiere merindtægten ved den kraftige vækst fra omkostningerne. For tallene fra 2003-2004 er der minimal forskel. Fra 2004-2005 stiger renteindtægterne med 43% mens renteudgifterne stiger med 61%[77]. Den relative stigning i udgifterne er større end indtægterne, og stigningen i renteindtægt matcher ikke udlånsvæksten på 59% på trods af

[77] Roskilde Bank årsrapport 2005 s. 22

uændret renteniveau (se figur 2 s. 10). Billedet er det samme fra 2005-2006, hvor renteindtægterne ganske vist stiger med 62% hvilket modsvarer udlånsstigningen på 54%[78]. Til gengæld steg renteudgifterne også med 105% hvilket tyder på, at banken i langt højere grad finansierer sine udlån til kunder via udlån andre steder. Bankens gæld er da også steget med 60%[79]. Billedet er det samme fra 2006-2007 hvor renteindtægterne stiger med 88% og renteudgifterne samtidig stiger med 154%. I denne periode stiger bankens gæld med 45%[80]. Ikke alene stiger gælden, men det tyder altså også på, at det år for år bliver dyrere for banken at funde sig, hvilket i sidste ende giver udslag i en særdeles ringe og faldende AG.

I modsætning til AG ligger bankens EKF på et særdeles tilfredsstillende niveau fra 2003-2006, hvorefter niveauet falder til et lavt niveau i 2007. Sammenlignes der med de 5 store PI ligger banken da også højt:

Sammenligning af egenkapitalforrentning

	2003	2004	2005	2006	2007
Spar Nord	11,8%	14,2%	19,0%	24,8%	17,5%
Sydbank	16,5%	17,0%	19,9%	26,7%	26,2%
Jyske Bank	17,4%	17,9%	19,4%	22,3%	17,9%
Danske Bank	15,2%	13,9%	18,4%	17,5%	15,1%
Nordea	17,2%	14,3%	17,0%	20,4%	13,3%

Tabel 5: Sammenligning af egenkapitalforrentning

Kilde: Egen tilvirkning. Data er hentet fra årsrapporter 2007 for de enkelte banker – femårsoversigten.

Som det ses i sammenligningen med de større institutter, ligger Roskilde Banks EKF på et højt niveau fra 2003-2006. Roskilde Banks EKF opfører sig i 2003-2005 generelt som de øvrige, med fald fra 2003-2004 og stigning fra 2004-2005. Det bemærkelsesværdige i den henseende er, at banken opfører sig modsat resten af markedet, og oplever et markant fald i EKF på 21% fra 2005-2006 hvor resten af markedet stiger. Årsagen til dette skal findes i, at Roskilde Banks egenkapital stiger med 835 mio. kr. fra 2005-2006 svarende til 50% og da vi lige har konstateret ved AG at årsresultatet kun stiger med 33% må EKF sammenlagt falde[81].

2007 er tydeligt præget af den begyndende uro på de finansielle markeder, hvoraf fem af de seks banker oplever en faldende EKF. Sydbanks må siges at være uændret. For Roskilde Banks vedkommende skyldes dette særligt, at årets resultat mere end halveres, som følge af den begyndende bankkrise i 2007. Dette

[78] Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 30
[79] Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 31
[80] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 34 & 35
[81] Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 30

skyldes særligt to forhold. Kursreguleringerne går fra +184 mio. kr. i 2006 til -65 mio. kr. i 2007 og nedskrivningerne går fra +17 mio. kr. i 2006 til -266 mio. kr. i 2007[82]. Kursreguleringerne skyldes de store fald på aktiemarkedet – deres egen aktie faldt blandt andet med 51%[83]. Da de i 2007 ikke formår at skabe betydeligt ekstra bundlinje ud fra en større toplinje, falder EKF med 62%. Dette tyder på, at Roskilde Bank har løbet en større markeds- og kreditrisiko end konkurrenterne, da konkurrenternes EKF ikke påvirkes ligeså meget ved de ugunstige markedsvilkår.

Bankens SG falder i hele analyseperioden, bortset fra en lille stigning fra 2003-2004 og jeg mener ikke den ligger på et synderligt tilfredsstillende niveau. Udfordringen for banker er sammenhæng mellem SG og EKF. Banken ønsker at have en høj soliditet, men samtidig ønsker den en høj EKF, hvorfor egenkapitalen ikke må blive alt for høj. Den faldende soliditet viser, at banken ikke henlægger nok til egenkapitalen i forhold til deres udlånsvækst. Netop for banker opgøres solvensbehovet samt diverse likviditetsnøgletal, hvor der tages højde for udlån i forhold til flere parametre end blot egenkapitalen. SG giver dog også et praj om, hvorfor bankens EKF er så høj som den er i 2005 og 2006. Med den lave soliditet er det nemmere for banken at skabe en høj EKF.

Gearingen af egenkapitalen stiger i perioden, hvilket skal ses i sammenhæng med den øje udlånsvækst, som banken praktiserer. Nøgletallet viser, at banken ikke henlægger nok til egenkapitalen i forhold til udlånsvæksten, for at holde samme forhold mellem udlån og egenkapital. Stigningen er ikke voldsomt udtalt fra 2005-2006 da egenkapitalen øges med 50%, men det ses tydeligt i 2007, at årets resultat ikke har tilladt den store henlæggelse til egenkapitalen.

Opsummering – Regnskabsanalyse

Jeg finder det overraskende, at bankens drift ikke var mere rentabel. Rentabilitetsnøgletallene falder begge i perioden, og AG ligger på intet tidspunkt i nærheden af et acceptabelt niveau. Egenkapitalforrentningen i banken lå dog på et højt niveau, sammenlignet med de større pengeinstitutter. Banken formåede dog ikke at skabe et merafkast, der modsvarede den høje risikoprofil, de praktiserede. De fem større banker, der bruges til sammenligning, skabte ikke lige så høje resultater, men løb heller ikke nær så høj en risiko. Soliditeten i banken falder ligeledes i perioden i takt med at gearingen stiger, hvilket er et klart tegn på, at bankens udlånsvækst var for høj. De kunne ikke omsætte den enorme vækst til et tilsvarende bedre årsresultat, og de henlagde ikke nok til egenkapitalen til at konsolidere forretningsgrundlaget.

[82] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 34
[83] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 4

Kapitalkrav

Kapitalkravene til bankerne er til for at sikre, at de har tilstrækkeligt med overdækning i deres basiskapital, når de oplever nedgangstider for eksempel ved lavkonjunkturer. Udfordringen ved kapitalkravene er, at de skal være tilstrækkeligt strikse til, at bankerne overlever dårlige perioder, men samtidig tilpas lempelige til, at bankerne kan drive deres daglige forretning.

Efter Finanskrisen kom der fokus på bankernes kapitalberedskab, der viste sig at være utilstrækkeligt, og kvaliteten af den kapital bankerne satte til var ikke god nok. Udover bankernes kapital, rejste Basel Komitéen fokus på bankernes risikostyring, som de ønskede en skarpere regulering af. Dette drejede sig om (Andresen, 2013):

- Kreditrisikoen. Bankerne gearede sig for kraftigt og satte ikke tilstrækkeligt kapital til side
- Likviditetsrisikoen. Bankerne havde ikke tilstrækkeligt med tilgængelig likviditet
- Markedsrisikoen. De stressscenarier bankerne arbejdede med i kapitalberegningsmodellerne var utilstrækkelige. Dette førte til, at der ikke blev sat nok kapital til side
- Kapitalberegningerne blev derudover foretaget procyklisk, således at der i opgangstider blev sat mindre kapital til side, på trods af, at det er netop i opgangstider, de har mulighed for at allokere ekstra kapital.

Der blev på grund af de dårlige kapitalforhold og den manglende risikostyring indført forskellige nye krav og tiltag, for at sikre at finanskrisen ikke gentager sig i samme omfang. Disse regler og retningslinjer er vedtaget med baggrund i Baselkomitéens anbefalinger(Basel II & III) og EU's kapitalkravsdirektiv(CRD I-IV(Andresen, 2013).

CRD I-IV

CRD blev indført i 2007 og er det gældende kapitalkravs regulativ fra EU(Andresen, 2013). Siden 2007 er der implementeret flere ændringer til CRD, hvoraf det sidst indførte regelsæt hedder CRD IV. Når jeg henviser til CRD henviser jeg til de samlede ændringer ved CRD I-IV. CRD er blevet til på baggrund af anbefalinger fra Baselkomitéen, der har udmøntet sig i Basel II og Basel III. Mere konkret bygger CRD I på Basel II anbefalingerne og CRD IV på Basel III. CRD IV er ikke fuldt implementeret endnu, men forventes at være det i 2019(Andresen, 2013).

CRD bygger grundlæggende på de tre søjler i figuren.

De tre søjler

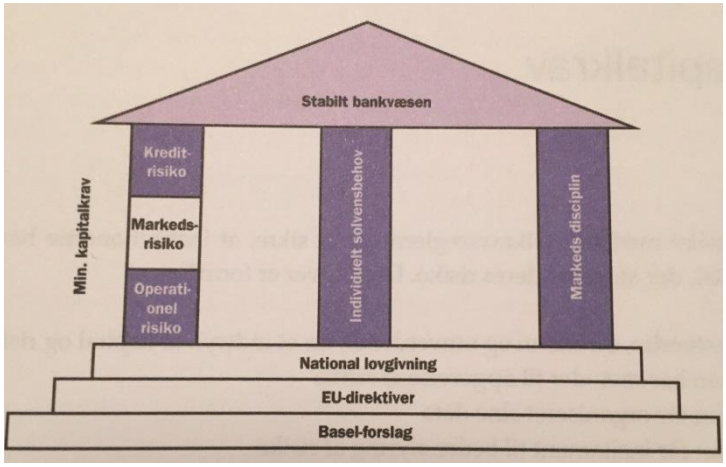

Figur 6: De tre søjler

Kilde: (Andresen, 2013, s. 314)

Formålet med figuren er at illustrere, at et stabilt bankvæsen bæres af de tre søjler, som igen hviler på et fundament af regler og retningslinjer. Disse starter med Basel Komitéen, der kommer med forslag til retningslinjerne. Disse vedtages som EU-direktiver, hvorefter de implementeres i lovgivningen i de enkelte EU-lande.

Da de tre søjler skal være med til at sikre et stabilt bankvæsen, opstiller de kapitalkravene til bankerne. Første søjle indeholder minimumskapitalkravet på de 8%. Likviditetsrisikoen er ikke nævnt i denne søjle, da der ikke skal sættes kapital til side til den(Andresen, 2013). Den midterste søjle repræsenterer bankernes individuelle solvensbehov, hvor der tages højde for yderligere risici end i søjle 1. Denne søjle giver ligeledes mulighed for Finanstilsynet til at beregne et individuelt solvensbehov for bankerne og kræve, at denne kapital allokeres(Andresen, 2013). Dette er indført i Danmark med stramninger til FIL §124[84]. Søjle tre sørger for, at bankerne er åbne om deres beregningsmodeller, så det er muligt for omverdenen at få indblik i, hvordan bankerne selv opgør deres solvensbehov(Andresen, 2013).

Indførelsen af CRD har sikret et markant højere kapitalkrav til bankerne, og bankerne skal sætte mere ikke-hybrid kernekapital til side end tidligere. Først blev der med CRD i 2007 indført, at der skulle sættes kapital til side til at imødegå den operationelle risiko(Andresen, 2013). Derudover blev retningslinjerne i Basel II indført, hvilket bevirkede, at den samlede kernekapital skulle udgøre minimum 4% af de risikovægtede poster og den ikke-hybride kernekapital skulle udgøre 2% af de risikovægtede poster – altså 25% af

[84] https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=167820#Kap10

minimumskravet til basiskapitalen på de 8%. Dette er der ved indførslen af CRD IV strammet gevaldigt op på. Nu skal kernekapitalen udgøre minimum 6% af de risikovægtede poster, hvoraf den ikke-hybride kernekapital skal udgøre 4,5%. Dette er fortsat af minimumskravet på 8%, så kravet kan altså blive højere, hvis Finanstilsynet vurderer bankens individuelle solvensbehov højere end 8%(Andresen, 2013). Finanstilsynet har med CRD IV fået mulighed for at tillægge tre buffer til bankernes solvenskrav, der alle skal bestå af ikke-hybrid kernekapital(Andresen, 2013):

- Capital Conservation Buffer. Denne buffer er på 2,5% af de risikovægtede poster og det er ikke et krav, at bankerne overholder den. Hvis de ikke gør det, vil de dog opleve restriktioner på udbytte- og bonusbetalinger.
- Kontracyklisk buffer. Dette er en konjunkturbuffer, der skal tvinge bankerne til at sætte ekstra kapital til side i opgangstider, så de er bedre polstrede til at tage de tab, der kommer i nedgangstider. Bufferen vil typisk maksimalt udgøre 2,5%.
- Systemisk Buffer. Denne buffer kan indføres hvis myndighederne mener, der er en stor systemisk risiko i det pågældende land. Den kan maximalt udgøre 3% af de risikovægtede poster, medmindre en højere buffer godkendes af kommissionen.

Der stilles væsentligt højere krav til bankernes kapitalreserve, end der gjorde i Roskilde Banks levetid. Derfor er det værd at analysere, hvorledes banken levede op til de reelle solvenskrav de mødte, samt om de ville have levet op til de nuværende solvenskrav.

Analyse af bankens kapitalkrav

Et af de interessante spørgsmål, der efterfølgende er stillet er, hvordan det havde påvirket Roskilde Bank, hvis de nuværende regler og kapitalkrav var gældende for Roskilde Bank. Tilsynsdiamanten og Tilsynsstigen gennemgås særskilt i senere afsnit, hvorfor der fokuseres på Basel II og Basel III i dette afsnit.

Det første der umiddelbart springer i øjnene er, at banken ville være tvunget til at afsætte kapital til dækning af den operationelle risiko, som følge af indførslen af CRD. Da dette ikke var et krav før 2007 nåede det ikke at have den store effekt på Roskilde Bank. Grundet bankens størrelse og da det er den mest benyttede metode, ville banken sandsynligvis have benyttet Basisindikatormetoden til at beregne kapitalkravet til den operationelle risiko(Andresen, 2013).

Ved brug af Basisindikatormetoden ville kapitalkravet til den operationelle risiko for de enkelte år blive(mio. kr.):

$$2003: BI = 485 - 173 + 5 + 162 - 21 + 175 + 10 = 643\ mio.kr.$$
$$2004: BI = 507 - 173 + 6 + 176 - 26 + 146 + 9 = 645\ mio.kr.$$
$$2005: BI = 757 - 279 + 4 + 223 - 33 + 237 + 12 = 921\ mio.kr.$$
$$2006: BI = 1224 - 572 + 7 + 322 - 38 + 184 + 7 = 1134\ mio.kr$$
$$2007: BI = 2296 - 1455 + 10 + 361 - 38 - 65 + 2 = 1111\ mio.kr$$

Kapitalkravet for den operationelle risiko ville altså være:

$$2003 = 96 \text{ mio. kr. (Der er her blot taget udgangspunkt i 15\% af BI for 2003.}$$

$$2004 = 97 \text{ mio. kr. (Der er her taget udgangspunkt i 15\% af BI for 2003 og 2004)}$$

$$2005 = 110\ mio.kr.$$

$$2006 = 135\ mio.kr$$

$$2007 = 158\ mio.kr.$$

Alene den operationelle risiko ville dermed have øget bankens solvensbehov med mellem 96-158 mio. kr. i perioden 2003-2007.

2003

Bankens basiskapital udgjorde i 2003 1364 mio. kr. ud af risikovægtede poster på 10.577 mio. hvilket gav banken en solvens på 12,9%. Af solvensen udgør kernekapitalen 915 mio. kr. svarende til 8,7% efter fradrag, og da egenkapitalen udgør 1.055 mio. kr. må det antages, at den ikke-hybride kernekapital udgjorde nærmest 100% af den samlede kernekapital[85]. Det er ligeledes angivet at den resterende basiskapital blev udgjort af efterstillet gæld på 450 mio. kr.

Jeg har ikke adgang til oplysninger om, hvorvidt banken i 2003 fik beregnet et individuelt solvensbehov fra Finanstilsynets side. Da de nøgletal jeg har analyseret i opgaven generelt lå på et acceptabelt niveau, antages det, at der ikke er et individuelt solvensbehov ud over de 8%. Hertil skal lægges kapitalkravet til bankens operationelle risiko, conservation buffer på 2,5% og en kontracyklisk buffer på 1,0%. Boligpriserne var stigende, hvorfor der tages højde for en konjunkturbuffer[86].

Kapitalbehovet for Roskilde Bank for 2003 ville derfor være:

[85] Roskilde Bank årsrapport 2003 s. 30
[86] http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2011/03/KVO_1_2011_2del_web.pdf

Kapitalkrav 2003

Minimumssolvenskrav	8% = 845 mio. kr.
Operationel risiko	96 mio. kr
Conservation buffer	2,5% = 264 mio. kr.
Kontracyklisk buffer	1% = 106 mio. kr.
Samlet kapitalkrav	1.311 mio. kr.(12,4%)
Reel Basiskapital	1.364 mio. kr.
Kapitaloverdækning	**53 mio. kr**

Tabel 6: Kapitalkrav 2003

Kilde: Egen tilvirkning. Data til beregninger fra Roskilde Bank årsrapport 2003.

Banken levede altså i 2003 op til de kapitalkrav, der er indført med Basel III reglerne, ud fra de kriterier jeg har stillet op. De har en lille overdækning på 0,5% af de risikovægtede poster.

Udover kravet til bankens kapital, er der ligeledes kravet til kvaliteten af den tilsidesatte kapital. Samlet ville Finanstilsynet kunne kræve, at den ikke-hybride kernekapital udgjorde 8% af de risikovægtede poster, da 4,5% af minimumskravet + de 2,5% conservation buffer og 1% kontracyklisk buffer kan kræves som ikke-hybrid kernekapital. Da bankens reelle ikke-hybride kernekapital udgør 8,7% af de risikovægtede poster, lever banken også op til dette krav.

Ovenstående og efterfølgende beregninger tager udgangspunkt i uændrede risikovægtede poster, hvilket ikke nødvendigvis ville være sandheden. Med indførslen af CRD III og IV blev der ændret på opgørelsen af de risikovægtede aktiver. Heriblandt blev der indført et kapitaltillæg for bankens interne VaR beregnet i en stresset periode, og kapitalkravet til kreditrisikoen ændres fra kun at dække misligholdelse, til både at dække denne og risikoen for forringelse af kreditværdighed(Andreasen, 2013). Disse ville alt andet lige have fået de risikovægtede aktiver til at stige, hvilket igen ville få bankens kapitalkrav til at stige. Da jeg ikke har mulighed for at beregne ændringen i de risikovægtede aktiver, kan jeg dog ikke sige noget fornuftigt om, hvor meget det ville påvirke bankens samlede kapitalkrav, andet end det ville få kapitalkravet til at stige.

2004

Af årsrapporten for 2004 fremgår det, at Bankens basiskapital udgjorde i 1.684 mio. kr. ud af risikovægtede poster på 14.312 mio. kr. hvilket gav banken en solvens på 11,7%[87]. Solvensen er altså faldet i forhold til året før, hvilket jeg mener, skal ses i lyset af, at 2004 var første år med en overnormal udlånsvækst for banken. Kapitalberedskabet har dermed ikke tilpasset sig udlånsvæksten. Af solvensen udgør

[87] Roskilde Bank årsrapport 2004 s. 30

kernekapitalen 1.132 mio. kr. svarende til 7,9%% efter fradrag, og da egenkapitalen udgør 1.146 mio. kr. må det antages, at den ikke-hybride kernekapital udgjorde nærmest 100% af den samlede kernekapital[88].

For 2004 har jeg, ligesom for 2003, ikke oplysninger om et individuelt beregnet solvensbehov for Roskilde Bank. Der tages derfor udgangspunkt i minimumskravet på de 8%. I 2004 tillægges der ligeledes kapitalkravet for den operationelle risiko og conservation buffer på 2,5%. Der ændres ikke på den kontracykliske buffer fra 2003.

Kapitalbehovet for Roskilde Bank fra 2004:

Kapitalkrav 2004

Minimumssolvenskrav	8% = 1.145 mio. kr.
Operationel risiko	97 mio. kr.
Conservation buffer	2,5% = 358 mio. kr.
Kontracyklisk buffer	1% = 143 mio. kr.
Samlet kapitalkrav	1.743 mio. kr.(12,2%)
Reel basiskapital	1.684 mio. kr.
Manglende basiskapital	**59 mio. kr.**

Tabel 7: Kapitalkrav 2004.

Kilde: Egen tilvirkning. Data til beregninger taget fra Roskilde Bank årsrapport 2004.

I 2004 ville banken ikke helt leve for til kapitalkravet ud fra de opstillede kriterier. Da de 59 mio. kr. udgør 0,4% af de risikovægtede poster, må vurderes at være i småtingsafdelingen og banken bør uden de store problemer kunne leve op til dette krav.

Bankens ikke-hybride kernekapital, som udgjorde 7,9% af de risikovægtede poster, ville lige præcis ikke være tilstrækkeligt. Den ikke-hybride kernekapital skulle udgøre 8% svarende til 1.145 mio. kr. Der mangler altså minimum 13 mio. kr. ifølge årsrapporten. Igen må det vurderes at være småting, der bør kunne rettes op på fra bankens side.

2005

Kigges der i årsrapporten for 2005 anføres det, at bankens basiskapital udgør 2.629 mio. kr. hvilket giver dem en solvensprocent på 11,3 – heraf 8,1% kernekapital og de risikovægtede poster udgjorde 23.228 mio. kr.[89] Det er ikke angivet, hvor meget af det der er hybrid- og ikke-hybrid kernekapital. Tages der

[88] Roskilde Bank årsrapport 2004 s. 30
[89] Roskilde Bank årsrapport 2005 s. 32

udgangspunkt i, at den ikke-hybride kernekapital udelukkende er egenkapital, og egenkapitalen ifølge regnskabet er 1.659 mio. kr. udgør den ikke-hybride kernekapital 63,1% af den samlede basiskapital[90]. Dette svarer til en ikke-hybrid kernekapital på 7,1% af de risikovægtede aktiver og størstedelen af kernekapitalen må derfor have været ikke-hybrid. I forhold til CRD levede Roskilde Bank altså op til solvenskravene, forudsat der ikke var beregnet et individuelt solvenskrav. Dette krav ville have været 8% + 2,5% conservation buffer, samlet 10,5% hvoraf de 7% skulle være ikke hybrid kernekapital. Banken opgjorde i 2005 deres individuelle solvensbehov til minimumskravet ifølge lovgivningen og Finanstilsynet beregnede ikke yderligere krav til bankens solvens[91]. Ud fra bankens udlånsvækst og kendskab til det ringe kreditarbejde, er det dog svært at forestille sig, at banken ikke skulle have et individuelt højere solvensbehov end minimum. Da man i 2005 befandt sig i højkonjunktur, er det sandsynligt, at der ydermere ville blive stillet krav til, at banken skulle opbygge en kontracyklisk buffer, til at modstå en lavkonjunktur. Denne antages at være på 2,0%.

Dermed ville bankens individuelle kapitalkrav se ud som følger i 2005:

Kapitalkrav 2005

Minimumssolvenskrav	8% = 1.606 mio. kr.
Operationel risiko	110 mio. kr.
Conservation buffer	2,5% = 502 mio. kr.
Kontracyklisk buffer	2,0% = 402 mio. kr.
Samlet kapitalkrav	2620 mio. kr.(11,3%)
Nuværende basiskapital	2629 mio. kr.
Kapitaloverdækning	**9 mio. kr.**

Tabel 8: Kapitalkrav 2005

Kilde: Egen tilvirkning. Data til beregninger er taget fra Roskilde Bank årsrapport 2005

Banken levede nøjagtig op til kapitalkravene, som jeg forventer, de ville have set ud, hvis de nuværende regler eksisterede i år 2005. Den ikke-hybride kernekapital skal ved minimumssolvenskrav udgøre 4,5% og de to buffere skal også udgøres af ikke-hybrid kernekapital. Dette skal altså samlet udgøre 9,0% af de risikovægtede poster for Roskilde Bank, hvilket svarer til 2094 mio. kr. Ud fra antagelsen om, at

[90] Roskilde Bank årsrapport 2005 s. 32
[91] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

egenkapitalen er eneste ikke-hybride kernekapital, skal der altså allokeres 435 mio. ekstra til den ikke-hybride kernekapital og dermed egenkapitalen.

Såfremt det ovenstående ikke var en mulighed for banken, kunne de vælge at reducere i conservation bufferen. Dette ville betyde, at banken ikke ville have mulighed for at betale bonus til medarbejderne, herunder direktionen. Der ville heller ikke kunne udbetales udbytte, og dette ville give en risiko for, at det blev sværere at tiltrække aktionærer. Banken ville derfor med al sandsynlighed ikke vælge at reducere denne buffer.

2006

I 2006 har banken øget deres eget mål for, hvor meget solvensen skal ligge over minimumskravet på 8%. Dette er løftet fra 2% til 2-3%. Man ligger dog med en solvens helt oppe på 12,8% og en kernekapital på 8%. Banken oplyser, at basiskapitalen udgør 4.541 mio. kr. og de risikovægtede aktiver udgør 35.271 mio. kr. hvilket er en stigning på 52% fra året før[92]. Som tidligere nævnt ville det tal formentlig være endnu højere ud fra de nye opgørelsesmetoder. Bankens egenkapital er ligeledes steget, denne med 789 mio. til i alt 2494 mio. kr., blandt andet da man har valgt at henlægge 483 mio. fra årets resultat[93]. Denne udgør 7,1% af de risikovægtede aktiver, hvilket svarer til året før.

Banken var i 2006 blevet bedt af Finanstilsynet om, at foretage en ny vurdering af deres individuelle solvensbehov. Dette var på baggrund af, at tilsynet var bange for, at der var risiko for en prisboble på ejerboligmarkedet, hvor Roskilde Bank var særlig eksponeret, sammenholdt med deres aggressive vækststrategi. Banken opgjorde det her til 8,5% hvilket Finanstilsynet efter en funktionsundersøgelse korrigerede dette. De mente, der skulle sættes 1,2 mia. kr. mere til side, og opgjorde i sidste ende solvensbehovet til 10,99%. På daværende tidspunkt havde tilsynet ikke mulighed for at gennemtrumfe det forhøjede solvenskrav, men skulle indstille det til Det Finansielle Virksomhedsråd.[94] Hvis dette var sket i dag, kunne Finanstilsynet jf. FIL §124 stk. 3 fastsætte et højere krav til banken, og de 10,99% havde dermed fået lov at stå som endeligt krav. Ifølge §124 stk. 3 ville de kunne kræve, at den ekstra kapital skulle være ikke-hybrid kernekapital[95].

Ifølge Finanstilsynet var de nødt til at undersøge, om det højere solvenskrav skulle offentliggøres, og Fondsrådet fandt at dette var intern viden og det skulle offentliggøres[96]. CRD har gjort at dette ikke ville

[92] Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 38
[93] Roskilde Bank årsrapport 2006 s. 30
[94] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf
[95] https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=167820#Kap10
[96] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

være et spørgsmål, men et krav, da der skal være åbenhed om, hvilke modeller der benyttes til at beregne kapitalkravet.

Umiddelbart lever banken op til de krav, der bliver stillet til den, da det individuelle solvensbehov er opgjort til 10,99% og bankens er 12,8%. De 2,99% i individuelt solvensbehov antages det, at Finanstilsynet ville kræve som ikke-hybrid kernekapital, hvorfor kravet ifølge Basel III ville være, at den samlede ikke-hybride kernekapital, buffere ikke medregnet, skulle udgøre 7,49%.

Til bankens solvensbehov skal der også her lægges conservation buffer på 2,5%. Da højkonjunkturen i 2006 fortsat var meget udtalt, lægges der også i år 2006 2,0% til side til denne buffer. Ifølge Det Systemiske Risikoråd er to af de parametre, der kan udløse en forhøjet systemisk risiko i den finansielle sektor, stigende boligpriser og store indlånsunderskud[97]. Netop disse to har jeg tidligere i opgaven konstateret var udtalt i 2006, hvorfor der tillægges en systemisk risikobuffer på 1,0%.

Kapitalkrav 2006

Minimumskrav	8% = 2.824 mio. kr.
Individuelt solvenskrav	2,99% = 1.055 mio. kr.
Operationel risiko	135 mio. kr.
Conservation buffer	2,5% = 883 mio. kr.
Kontracyklisk buffer	2,0% = 706 mio. kr.
Systemisk buffer	1,0% = 353 mio. kr.
Samlet kapitalkrav	5.956 mio. kr.(16,9%)
Reel basiskapital	4.541 mio. kr.
Manglende basiskapital	**1.415 mio. kr.**

Tabel 9: Kapitalkrav 2006

Kilde: Egen tilvirkning. Data til beregninger er taget fra Roskilde Bank årsrapport 2006.

Banken ligger altså nu betydeligt under det kapitalkrav de ville have mødt, såfremt de nuværende regler havde været gældende i 2006. Banken vil altså være tvunget til at hæve deres basiskapital med 31% i forhold til den nuværende, hvilket må siges at være en stor stigning. Ovenstående ville formentlig have ført til, at banken var blevet tvunget til at reducere sine risikovægtede aktiver, for at leve op til solvenskravene.

[97] http://risikoraad.dk/om-raadet/eksempler-paa-systemiske-risici/

Kigges der på ikke-hybrid kernekapital, er minimumskravet for banken 4,5% + 2,5% + 2% + 1% = 10%. Da det sandsynligvis ville blive krævet, at dette udgjordes af ikke-hybrid kernekapital, bringes det samlede krav op på 12,99% = 4.585 mio. kr. Da det virker som en umulig opgave at hæve egenkapitalen med knap 2,1 mia. kr. eller ca. 84% må eneste udvej for Roskilde Bank være at reducere mængden af risikovægtede aktiver og dermed deres forretningsomfang. Dette ville betyde, at de risikovægtede aktiver skulle reduceres til 26.700 mio. eller med 24%. Egenkapitalen vil fortsat skulle hæves med ca. 1 mia. hvilket ligeledes må anses for en tæt på umulig opgave.

2007

Bankens basiskapital er i 2007 steget til 5097 mio. kr. hvilket giver dem en solvens på 11,9% og en kernekapital på 7,0%. Efter påbud fra Finanstilsynet i 2006 om at offentliggøre bankens eget beregnede solvensbehov, oplyses det i regnskabet til at være 10,5%. Bankens risikovægtede aktiver er steget til 42.682 mio. kr.[98] Den relative kernekapital er faldet fra året før, da egenkapitalen kun er steget med 139 mio. kr. svarende til 5,6% hvor de risikovægtede aktiver er steget med 24,5%. Ligesom i tidligere år er næsten al kernekapital ikke-hybrid, hvilket øjensynligt ikke har ændret sig, da egenkapitalen udgør 6,15% af de risikovægtede aktiver. Der er derfor 0,85% i hybrid kernekapital, hvilket er en minimal stigning fra året før.

Finanstilsynet opgjorde i 2007 bankens solvensbehov til 10,33% hvilket lå under bankens beregnede solvensbehov på 10,5%[99]. Finanstilsynet gav dog banken en risikooplysning ved funktionsundersøgelsen i 2007, der gik ud på, at banken tog projektbyggerier, der endnu ikke var færdigbyggede, op til en sikkerhedsværdi. Ifølge FIL §124 stk. 5 ville tilsynet nu have haft mulighed for at kræve, at banken nedskrev værdien af disse ejendomme, i forhold til opgørelsen af kapitalkravet. Dette ville alt andet lige have øget kapitalkravet til banken[100].

Til opgørelsen efter de nuværende krav, ville der fortsat være krav om de 8% + det individuelle solvenskrav på 2,5%. Derudover ville conservation bufferen fortsat udgøre 2,5% og på trods af markedet var for nedadgående, ville der blive fastsat en kontracyklisk buffer. Da markedet netop var på vej nedad, og højkonjunkturen ikke må forventes at være ligeså kraftig, sættes denne til 1,5%. Da ejendoms- og aktiemarkedet er faldet betydeligt i 2007, må den systemiske buffer forventes at være højere, hvorfor den sættes til 2,0%.

[98] Roskilde Bank årsrapport 2007 s. 46
[99] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

[100] https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=167820#Kap10

Kapitalkrav 2007

Minimumskrav	8% = 3.426 mio. kr
Individuelt solvenskrav	2,5% = 1.060 mio. kr.
Operationel risiko	158 mio. kr.
Conservation buffer	2,5% = 1.060 mio. kr.
Kontracyklisk buffer	1,5% = 636 mio. kr.
Systemisk buffer	2,0% = 848 mio. kr.
Samlet kapitalkrav	7.188 mio. kr.(16,8%)
Reel Basiskapital	5.097 mio. kr.
Ekstra Kapitalkrav	**2.091 mio. kr.**

Tabel 10: Kapitalkrav 2007

Kilde: Egen tilvirkning. Data til beregninger er taget fra Roskilde Bank årsrapport 2007.

Såfremt reglerne i Basel II og Basel III skulle følges, skulle Roskilde Bank altså sætte 2,1 mia. kr. ekstra til side, til at imødekomme tab. Da banken gik konkurs i 2008, er det altså også sandsynliggjort, at den samlede basiskapital ikke har stået mål med den risiko banken har løbet, særligt på kreditsiden. Det meget store yderligere kapitalkrav er det ikke sandsynligt, at banken kunne leve op til, ligesom de 1,3 mia. ekstra i 2006 virker til at være mere end banken ville kunne magte.

Minimum 10% af det ovenstående skulle komme fra ikke-hybrid kernekapital svarende til 4.238 mio. kr. Finanstilsynet kunne vælge at kræve, at de 2,5% i individuelt solvenskrav skulle komme fra ikke-hybrid kapital, hvilket havde bragt det samlede krav til den ikke-hybride kernekapital og dermed egenkapitalen, op på 5.354 mio. kr. Banken skulle altså fordoble egenkapitalen, for at kunne leve op til disse krav. Hvis de ønskede at leve op til kravene, forudsat de 17% samlet solvenskrav var uforandret, alene ved at reducere de risikovægtede aktiver, skulle de reduceres til 30.000 mio. kr. eller med 30%.

Jeg tror ikke, at banken havde en reel mulighed for at leve op til de nuværende kapitalkravsregler i 2006 og 2007, hvis der ikke blev foretaget andre tiltag. De levede nogenlunde op til kravene i årene op til 2006 og ville have haft en lille kapitaloverdækning i 2005 ud fra de nuværende regler og deres reelle basiskapital. Hvis banken ønskede at gennemføre den høje udlånsvækst, skulle de have allokeret 1,3 mia. kr. ekstra til basiskapitalen og egenkapitalen skulle hæves med 2,1 mia. kr. svarende til 84%. Derfor tror jeg ikke, at kapitalkravene alene kunnet have reddet Roskilde Bank. Det skulle ske ved en kombination af tilsynsdiamanten og den afledte lavere udlånsvækst, kombineret med de nye kapitalkrav.

Opsummering - Kapitalkrav

Roskilde Bank levede op til de daværende solvenskrav og efterlevede de påbud i forhold til solvensen, som Finanstilsynet pålagde dem. De gjorde samtidig selv løbende tiltag, til at forbedre kapitalgrundlaget, ved at udvide deres aktiekapital på årlig basis.

Bankens konkurs har derfor ikke kun understreget, hvor meget banken undervurderede den risiko de løb, men ligeledes hvor mangelfulde de daværende regler for bankernes kapitalgrundlag og Finanstilsynets muligheder for at gribe ind var. Dette falder lige så meget tilbage på de daværende kapitalkrav, som bankens solvens.

De regler der efterfølgende er indført, har øget kravene til bankernes polstring betydeligt, hvilket ses ved at Roskilde Bank i hhv. 2006 og 2007 skulle have øget deres basiskapital med 32% og 41% i forhold til det daværende niveau, for at leve op til kravene.

Banken ville også ud fra de nuværende regler, have levet op til kapitalkravene for 2003 og 2005. I 2004 er differencen så lille, at den burde kunne klares. For 2006 og 2007 burde dette ikke være en mulighed, da de alt andet lige ville skulle reducere de risikovægtede poster med henholdsvis 24 og 30%. Dette ville smadre deres forretningsgrundlag. Såfremt banken løbende havde levet op til disse krav, ville det dog være mere sandsynligt, at de havde overlevet i sidste ende, da de ville have været væsentligt bedre polstret til at tage imod faldende ejendomsmarked og derefter øgede nedskrivninger. Da dette ikke er realistisk, mener jeg, at kapitalkravene ikke kunne stå alene, men skal suppleres med kravene i tilsynsdiamanten, for at banken havde overlevet. Så havde udlånsvæksten været på et niveau, hvor bankens basiskapital kunne følge med.

Lovgivning

Lovgivning for finansielle institutter

Som bank var Roskilde Bank underlagt lovgivningen for finansielle institutter. Den vigtigste lov i den henseende er Lov om Finansiel Virksomhed. Bekendtgørelserne til loven udstikkes af Finanstilsynet. Denne lov regulerer følgende[101]:

- Hvilke områder virksomhederne må arbejde på f.eks. værdipapirhandel
- God skik reglerne – f.eks. hvad der er god rådgivning i forbindelse med långivning med pant i fast ejendom, eller ved værdipapirhandel

[101] http://www.finansraadet.dk/tal--fakta/Pages/lovgivning-og-regulering/finansiel-virksomhed-og-myndigheder.aspx

- Hvilke prisoplysninger virksomhederne skal give, f.eks. at der skal oplyses om ÅOP i forbindelse med långivning eller værdipapirhandel
- Hvor stærke bankernes kapitalforhold skal være og hvordan kapitalen skal være sammensat
- Hvordan koncern-, ledelses og ejerforhold i bankerne må være skruet sammen
- Finanstilsynets muligheder for at føre tilsyn med pengeinstitutter samt deres sanktionsmuligheder

Endvidere fremgår også direktionens og bestyrelsens rolle samt reglerne for aflæggelse af årsrapport, ekstern og intern revision.

Bestyrelses- og direktionsmedlemmer skal ifølge Lov om Finansiel Virksomhed have erfaring for at udfylde de respektive poster. Man må som medlem af et af disse områder ikke have ansøgt om gældssanering, være under konkurs eller have anmeldt betalingsstandsning[102]. Der stilles altså fra lovens side høje krav til de personer, der skal bestride disse poster.

De interne kontroller skal sikre, at det er nemt for medarbejderne at udføre deres arbejde, og at der er klarhed om retningslinjer, forretningsgange og beføjelser. Forretningsgangene skal være skriftlige, og det skal kunne dokumenteres, hvem der har udført hvilket arbejde. Derudover skal disse sikre, at der er klar adskillelse mellem udøvende og kontrollerende funktioner[103].

Den interne revision har til opgave at sørge for, at kreditarbejdet i banken følger de interne kreditregler samt lovgivning og retningslinjer på området. Der stilles derfor forholdsvis store krav til revisionschefen, der skal være uddannet revisor og have erfaring fra udførelse af revisionsarbejde.

I yderste konsekvens kan overtrædelse af Lov om Finansiel Virksomhed føre til inddragelse af retten til at drive virksomheden. Menige medarbejdere kan ikke holdes direkte ansvarlige, men medlemmer af direktionen samt bestyrelsesformanden kan holdes erstatningsansvarlige overfor virksomheden[104].

Lovgivningen er interessant at undersøge for Roskilde Banks vedkommende. Om lovgivningen blev overholdt har indflydelse på, om de tiltag og strammere regler, der efterfølgende er indført, kunne have reddet banken. Såfremt loven ikke blev overholdt, ville strengere krav til banken ikke nødvendigvis have medført en redning. Disse krav ville det da heller ikke være en selvfølge, at banken havde valgt at overholde.

[102] https://www.danskebank.com/da-dk/om-os/Corporate-Governance/lovgivning/Pages/krav-og-regler.aspx?tab=1
[103] http://www.finansraadet.dk/tal--fakta/Pages/lovgivning-og-regulering/finansiel-virksomhed-og-myndigheder.aspx
[104] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html

Overholdelse af lovgivning

Et af de interessante parametre at undersøge i forlængelse af risikostyringen er, om den gældende lovgivning blev overholdt. I dette afsnit vil det lovgivningsmæssige blive gennemgået med baggrund i en advokatundersøgelse af banken.

Efter konkursen er der kommet et langt retsligt efterspil mod ledelsen og bestyrelsen i Roskilde Bank, samt revisionsfirmaet Ernst & Young, der stod for revision af årsregnskaberne. Efterspillet er blevet en realitet, efter Finanstilsynet bad advokaterne Mogens Skipper-Pedersen og Henrik Stenbjerre undersøge, om der er foregået ulovlige aktiviteter, som ledelse, bestyrelse, intern eller ekstern revision kan drages til ansvar for[105]. Undersøgelsen beskæftiger sig hovedsageligt med, hvem der var ansvarlig for bankens kollaps. Den tager udgangspunkt i, om de enkelte direktionsmedlemmer, bestyrelsen samt intern og ekstern revision har handlet ulovligt, og om de kan drages til ansvar overfor banken. Overholdelse af lovgivning skal altså ikke forstås som banken i sin helhed, men om de førnævnte enheder har overholdt lovgivningen, i form af deres ansvar over for banken.

Min redegørelse tager udgangspunkt i advokaternes redegørelse, samt mine analyser i løbet af opgaven. Jeg gennemgår hvorfor jeg mener, banken gik konkurs, og hvorledes rollerne for de samlede enheder, henholdsvis direktion, bestyrelse, intern og ekstern revision var og om de har overholdt lovgivningen ifølge advokaterne. Efterfølgende analyserer jeg, hvorledes eventuelle lovovertrædelser påvirkede banken, og hvordan overholdelse af dette må forventes at have indvirket på bankens konkurs.

Bankens konkurs

Ifølge advokaterne, skal hovedårsagerne til bankens konkurs findes i[106]:

- Bankens høje risikoprofil
- Dårlig kreditbehandling
- Negativ udvikling på ejendoms-, aktie- og pengemarkedet

Jeg er enig med advokaterne i, at hovedårsagen til bankens konkurs skal findes i den høje risikoprofil. Bankens risikoprofil var særligt høj, grundet den høje udlånsvækst fra 2003-2007, der var to til tre gange så høj som de udvalgte banker. Ses der i forhold til hele sektoren, var den gennemsnitlige udlånsvækst 26,1% i 2005 og 22,6% i 2006[107]. Risikoprofilen gjorde sig også udslag i den store eksponering mod ejendomsmarkedet, hvor banken placerede 35-45% af deres udlån i perioden, i dette tilfælde knap fire gange så meget som de udvalgte banker. Denne andel af udlånet voksede relativt mere end resten af

[105] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html
[106] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html
[107] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

bankens, og førte til en dårlig spredning i udlånsporteføljen. Spredningen var ligeledes dårlig på kunderne i den forstand, at banken valgte at eksponere sig mod nogle store engagementer inden for ejendomsbranchen. Det er ikke alle de store engagementer, der var eksponeret mod ejendomsbranchen. I perioden op til konkursen var banken eksponeret med op til 314% af basiskapitalen, hvilket var væsentligt mere end de store banker(se tabel 2, s. 34).

Banken mente selv, at den gjorde hvad der skulle til, for at være tilstrækkeligt polstret. Dette kan ses ved, at de levede op til de solvenskrav, der blev stillet til dem og deres likviditetsnøgletal overordnet levede op til kravene. Likviditetsrisikostyringen mener jeg dog ikke har været tilstrækkelig, da man må formode at kravene tager udgangspunkt i en lavere risikoprofil. Banken burde derfor have indset, at deres høje risikoprofil stillede større krav til basiskapitalen og likviditetsberedskabet. Da en af effekterne af dette formentlig ville have været lavere udlånsvækst, lå det ikke i tråd med strategien.

Finanstilsynet er enigt med advokaterne i, at kvaliteten af det kreditarbejde banken præsterede, ikke var i orden[108]. Ud fra disse to redegørelser står det klart, at direktionen har præsenteret bestyrelsen for efterbevillinger i en lang række sager. Dette drejede sig hovedsageligt om engagementsudvidelser på bankens største engagementer[109]. Dette er en måde at sætte den korrekte bevillingsmyndighed ud af spil, da de dermed ikke får en reel chance for at tage stilling til låneforespørgslen. Disse overskridelser af bevillingsbeføjelser var ikke kun dagligdagen på direktionsgangen, men også i afdelingerne. Den ringe kvalitet af kreditbehandlingen medførte, at banken ikke stillede krav til kunder om dokumentation af faktiske forhold, og i tråd i med bankens eksponering mod ejendomsmarkedet, blev alt der drejede sig om ejendomsfinansiering taget ind uden de store spørgsmål[110]. Den mangelfulde kreditkultur skal tillægges, at kreditkontoret var underbemandet, og dermed ikke i stand til at foretage dybdegående analyser af låneforespørgslerne. Dette førte blandt andet til, at banken lånte penge til ejendomsudviklingsprojekter til kunder, som man havde tabt penge på i 1990'erne[111]. I min optik strider dette bare mod al sund fornuft. Den aggressive vækststrategi blev dermed ikke suppleret med tilstrækkeligt stærke interne kontrolfunktioner, retningslinjer og procedurer. Jeg mener, at disse bør være ekstra stærke, og man som bank bør have ekstra fokus på disse, når man ønsker kraftig vækst.

Vi har alle forskellige risikoprofiler, hvorfor det kan være udmærket at løbe en højere risiko, så længe man blot anerkender og kender den risiko man løber. Dette er essentielt, da man ikke kan opsætte sikkerhedsforanstaltninger mod en risiko, man ikke kender omfanget af. Den højere risiko bør samtidig give

[108] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf
[109] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf
[110] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html
[111] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html

sig udkast i en mere rentabel forretning. Ellers vil jeg vurdere, det ikke har været risikoen værd. Banken skabte da også en høj egenkapitalforretning, men var dårlige til at skabe afkast i forhold til størrelsen på den samlede balance. Da en langt større del af balancen end de sammenlignede institutter udgjorde udlån, kan det tyde på, at banken har prissat sig for lavt(se tabel 2, s. 34).

Ovenstående i sig selv fik ikke banken til at gå konkurs, men det har alt sammen været medvirkende dertil. Da ejendomsmarkedet faldt i 2007 stod Roskilde Bank med akut likviditetsbehov på grund af deres store eksponering mod dette marked. Finanskrisen og den afledte likviditetskrise var dødsstødet for banken, da de dermed ikke længere kunne skaffe funding til at imødese deres likviditetsbehov.

Direktionen

Advokatundersøgelsen tager udgangspunkt i de direktionsmedlemmer, som den finder kan have udført strafbare handlinger. Dette drejer sig om:

- Administrerende direktør Niels Valentin Hansen (indtil april 2007)
- Vicedirektør Arne Vilhelmsen
- Leder af kreditudvalget Allan H. Christensen
- Administrerende direktør Søren Kaare-Andersen (tiltrådte 1. juli 2007)

Undersøgelsen fritager Søren Kaare-Andersen for ansvar for bankens konkurs. Efter han tiltrådte som administrerende direktør, blev der iværksat en række tiltag til at forbedre de problematikker, som jeg mener, var årsagerne til konkursen. Dermed har han ikke udøvet mangelfuld ledelse og gjort sig skyld i overtrædelser af loven[112].

Niels Valentin Hansen burde imidlertid i kraft af sin rolle som administrerende direktør have indført tiltag til forbedring af en lang række af de forhold, der fik banken til at gå konkurs. Som direktør er det hans ansvar, at bankens interne forhold er på plads. Blandt disse forhold var, at der var så mange sager, der blev præsenteret for bestyrelsen som efterbevillinger. Han har ganske vist ikke alene indført den kraftige udlånsstrategi, men han har i høj grad praktiseret den, ligesom han har det overordnede ansvar for den kraftige overeksponering mod ejendomsmarkedet. Finanstilsynet gjorde ham opmærksom på de manglende ressourcer på kreditkontoret, ligesom de bad ham om at stoppe praksis med efterbevillinger til bestyrelsen[113]. Advokaterne mener, at ovenstående sammen med det forhold, at direktøren var bekendt

[112] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html
[113] https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf

med den mangelfulde interne revision, har været ansvarspådragende over for banken i henhold til ASL§ 54 og FIL §71[114].

Niels Valentin Hansen har dog ikke været alene om kendskabet til den ringe kreditbehandling. Denne må formodes at være kendt i hele direktionen. Allan H. Christesen var ligeledes direktionsmedlem, hvorfor han havde et ansvar for information til bestyrelsen om forholdene i bankens kreditafdeling og den risiko bankens ringe kreditkvalitet udgjorde. Som leder af kreditudvalget burde han have sørget for, at der blev iværksat tiltag, så kvaliteten af arbejdet kunne forbedres. Derfor finder advokaterne ligeledes hans handlinger (eller mangel på samme) ansvarspådragende over for banken. De samme forhold gør sig gældende for vicedirektør Arne Vilhelmsen[115].

Direktionsmedlemmerne har altså i vid udstrækning gjort sig skyldig i lovovertrædelser i form af grove forsømmelser over for banken.

Bestyrelsen

En af bestyrelsens roller er at varetage aktionærernes interesser ved at føre tilsyn med direktionen og sørge for, direktionen efterlever den anlagte strategi[116]. Det må derfor have været bestyrelsens opfattelse, at eksponeringen mod ejendomssektoren og de mange efterbevillinger var nødvendigheder, for at kunne udleve strategien. Kritikpunkterne af direktionsmedlemmerne omhandler blandt andet manglende informationer til bestyrelsen. Derfor må det antages, at der har været forhold i banken og omkring den risiko de løb, som bestyrelsen ikke har haft fornødent kendskab til.

Bestyrelsens tilsyn må på grund af deres ubetingede kendskab til ejendomseksponeringen og de mange efterbevillingssager siges at have været mangelfuldt. Advokaterne finder derfor, at bestyrelsen har gjort sig ansvarlig over for banken ifølge ASL §54 og FIL §71[117].

Intern revision

Den interne revision vil jeg vurdere som værende mangelfuld i årene 2005 og 2006. Det blev løbende konstateret, at de interne revisionsrapporter ikke blev færdiggjorte, ikke var fyldestgørende og ikke var daterede. Her hæfter jeg mig særligt ved, at der hvor advokaterne mener, der manglende oplysninger, vedrørte kreditområdet. De manglende oplysninger relaterede sig særligt til problemstillinger, som banken af flere omgange var præsenterede for.

[114] https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=167820#Kap10 & https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=130440
[115] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html
[116] http://www.ret-raad.dk/blog/bestyrelsens-rolle-og-pligter
[117] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html

Advokaterne finder at disse forhold er tilstrækkelige til, at revisionschef i 2006 Inger Pedersen har gjort sig skyldig i overtrædelse af god revisionsskik[118].

Ekstern revision

Advokaterne mener, at Ernst & Young har handlet i strid med god revisionsskik i 2006, og deres arbejde ikke har været tilfredsstillende i både 2005 og 2006[119]. Den mangelfulde eksterne revision omfatter hovedsageligt blåstempling af, og manglende reaktion på den ringe kvalitet af den interne revision. Der er en lang række spørgsmål, der burde være stillet fra revisors side. Disse spørgsmål ville formentlig have affødt en reaktion, der kunne have medvirket til at iværksætte tiltag til forbedring af den interne revision. Advokaterne har dog ikke fundet grundlag for, at årsrapporterne har været fejlbehæftede eller mangelfulde, eller at bankens nedskrivningsbehov har været større end de bogførte nedskrivninger[120].

Analyse af bankens overholdelse af lovgivningen

Der er tilsyneladende foretaget flere valg blandt direktionen i Roskilde Bank, der har været i strid med lovgivningen. Disse ulovligheder drejer sig hovedsageligt om manglende information, og manglende interne processer til at sikre at både eksterne og interne regler og retningslinjer blev fulgt. Jeg mener, der danner sig et indtryk af en ledelse, der har været så forblændet af at skabe vækst, at den har set igennem fingre med lovovertrædelser. Dette tyder på, at Roskilde Bank har været offer for en Principal-Agent problemstilling, da ledelsen modtog bonus i form af optioner på Roskilde Bank aktier[121]. Niels Valentin Hansen og den øvrige ledelse har derfor haft en interesse i at løbe en høj risiko for at skabe et godt kortsigtet resultat og drive bankens aktiekurs op, så de har fået højere værdi af at udnytte deres optioner[122]. Derfor har risikostyring i deres tilfælde været en hæmsko, da en lavere risikoprofil ville have bremset væksten, og dermed ville aktiens værdi ikke have steget så voldsomt som det var tilfældet. Optionsprogrammerne samt store variable præstationsbonusser blev da også set som værende et problem for banksektoren, hvorfor de blev gjort forbudt i forbindelse med Bankpakke II[123].

Jeg mener, at det i denne sammenhæng vil være naivt at tro, at bestyrelsen ikke har været bekendt med disse lovovertrædelser. Hvis dette er tilfældet, er det relevant at spørge, om det faglige kendskab til

[118] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html
[119] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html
[120] http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html
[121] http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/%C3%98konomi/Marked_og_velf%C3%A6rd/principal-agent-teori
[122] http://www.business.dk/finans/bankdirektoerer-med-bonusordninger-tager-flere-risici
[123] https://www.evm.dk/aftaler-og-udspil/12-11-30-aftale-om-kreditpakke (2

bankdrift har været tilstrækkeligt i bestyrelsen. Et spørgsmål, der i øvrigt har været stillet i medierne efterfølgende[124].

Bestyrelsen i Roskilde Bank blev af flere omgange præsenteret for låneforespørgsler i store engagementer, der er kommet ind som efterbevillinger og presserende sager. De har derfor ikke haft den fornødne tid, til at foretage en egentlig kreditvurdering. Dette har været ledelsens måde at sætte bestyrelsen ud af spil. Mit indtryk af bestyrelsen er derfor, at de ikke har levet op til deres tilsyn med ledelsen. Første gang bestyrelsen blev præsenteret for en efterbevilling i et af disse engagementer, burde det have ført til en advarsel. Når scenariet gentager sig, bør det føre til en advarsel. Denne manglende konsekvens ved overtrædelse af bankens regler, kan være med til at ødelægge forretningsgrundlaget. Når der ikke er nogen konsekvens, som i tilfældet med Roskilde Bank, gentager scenariet sig af flere omgange, og det fik i deres tilfælde store konsekvenser. Som jeg ser det, er de tre mest sandsynlige årsager til, at bestyrelsen ikke skred ind:

- Overdreven tillid fra bestyrelsen til direktionens evner
- Manglende gennemslagskraft fra bestyrelsens side
- Bestyrelsens ønske til højt afkast på egne aktier

De havde tilsyneladende ikke en bestyrelsesformand, der matchede direktør Niels Valentin, og derfor kunne han trumfe sagerne igennem uden konsekvenser. Det har heller ikke hjulpet bestyrelsen, at disse udlån var i tråd med bankens kraftige vækststrategi. Valgte bestyrelsen at løfte en pegefinger på den baggrund, kunne man foranlediges til at tro, at bestyrelsen ikke troede på den strategi, som de havde godkendt. Dette bider dog sig selv i halen, da strategien er baseret på, at de interne forretningsgange fungerer, og at man kan stole på, at de bliver fulgt.

Jeg tror, at det havde påvirket Roskilde Banks risikostyring og dermed konkurs, hvis lovgivningen var overholdt. Det vigtigste punkt ser jeg som værende information til bestyrelsen om de reelle forhold i banken. Det havde ført til, at kreditafdelingen havde fået tilført ressourcer og der tidligere var skredet ind over for efterbevillingerne. Kreditkvaliteten i banken havde dermed fået et løft, der kunne have guidet dem i den rigtige retning. Hvis ikke forholdene var bragt i orden, tror jeg, at de havde ført til en hurtigere afskedigelse af Niels Valentin, hvilket ville have medført, at de øvrige forhold blev bragt i orden. Jeg mener dog ikke, at det alene ville have reddet banken, da likviditets- og kapitalberedskabet ikke var stærkt nok, til

124 http://www.realkreditraadet.dk/Temaer_og_holdninger/H%C3%B8ringssvar/H%C3%B8ringssvarvisning.aspx?Action=1&NewsId=748&M=NewsV2&PID=8080

den høje udlånsvækst. Overholdelse af lovgivningen fra direktionens side ville derfor blot have været ét af flere parametre, der skulle på plads, før banken ville have overlevet.

Opsummering – bankens konkurs og overholdelse af lovgivningen

Roskilde Banks konkurs blev en konsekvens af deres meget aggressiv vækststrategi kombineret med en klar undervurdering af risiko og en overdreven tro på egne evner. Når medarbejdere og ledere i banken samtidig ikke fulgte de interne forretningsgange, lå katastrofen og ventede lige under overfladen.

Direktion og bestyrelse i banken har ikke overholdt den gældende lovgivning. Dette førte til, at banken ikke havde de nødvendige procedurer på plads, og de interne kontroller var for svage, hvilket i sidste ende har været medvirkende til bankens konkurs.

Troen på, at de var i stand til at vælge de bedste projekter har ledt til, at risikoen i de efterfølgende meget store engagementer blev undervurderet. I langt de fleste tilfælde var den reelle risiko ikke kendt. Da de ikke kendte risikoen, havde de heller ikke en reel mulighed for, at forsøge at inddæmme den ved at sætte kapital til side. Banken anerkendte ikke, at deres store eksponering mod en sektor og enkelte engagementer udsatte dem for en forhøjet risiko. Dette førte til, at de ikke sørgede for tilstrækkeligt kapitalberedskab og likviditetsoverdækning. Stærkere kapitalforhold i banken, ville også have medført, at man var nødt til at sænke udlånsvæksten og revurdere vækststrategien. Den manglende diversificering, både på brancher og enkeltengagementer, samt manglende kapitalberedskab og likviditetsbuffer, gjorde banken særdeles skrøbelig overfor udefrakommende forhold. Da den internationale finanskrise indtraf i 2007 og det danske ejendomsmarked faldt som konsekvens heraf, havde man ikke tilstrækkelig kapital til at stå imod med. Det var for sent at skride ind med en redningspakke og konkursen var dermed en realitet.

Konklusion

Hvorfor kom Roskilde Bank i problemer og hvilke ydre og indre forhold spillede ind?

Roskilde bank kom hovedsageligt i problemer på grund af deres høje udlånsvækst, store eksponering mod det danske ejendomsmarked og mod enkelte store engagementer. Den høje udlånsvækst gjorde, at kreditafdelingen ikke kunne følge med, og i de sidste år op til konkursen udgjorde bankens ejendomseksponering 39-46% af bankens samlede udlån. Dette var både langt over normalen blandt de store pengeinstitutter i Danmark og over de nye regler der blev indført i tilsynsdiamanten. Da disse ejendomsudlån samtidig var fordelt på få store engagementer, slog det ekstra hårdt da priserne på det danske boligmarked begyndte at falde i 2007. Den internationale finanskrise blev dødsstødet for Roskilde Bank. Denne gjorde, at de europæiske banker var tilbageholdende med at låne penge til hinanden. Da Roskilde Bank i høj grad fundede sig på det europæiske lånemarked, kunne de ikke skaffe likviditet, da de oplevede store tab på deres ejendomsudlån, hvilket førte til en 13-dobling af nedskrivningerne i 2008 og konkursen var dermed en realitet.

Hvor godt blev den daværende lovgivning overholdt i banken og hvordan påvirkede det konkursen?

Der er flere elementer af overtrædelse af den gældende lovgivning både fra direktionen, intern og ekstern revision. Direktør Niels Valentin Hansen har tilsidesat sit ansvar overfor banken ved at tilbageholde information overfor bestyrelsen om mangelfuld kreditbehandling og mangelfuld intern revision. Bestyrelsen har ligeledes brudt lovgivningen, ved ikke at leve op til deres rolle med at føre tilsyn med direktionen. På trods af, at en stor del af direktionens lovovertrædelser omhandlede manglende information om manglende ressourcer og forretningsgange, antager jeg, at bestyrelsen vidste hvad der foregik. De har dermed aktivt valgt ikke at skride ind. Derudover overholdt banken ikke regnskabsbekendtgørelsen med hensyn til procedurer for engagementer med Objektiv Indikation for Værdiforringelse.

Direktionen, den interne- og eksterne revision samt bestyrelsen har ikke overholdt den gældende lovgivning. Dette har haft en klar effekt på konkursen, da der kunne være skredet ind meget tidligere, såfremt informationspligterne fra direktion, intern og ekstern revision var overholdt. Lovovertrædelserne er ikke direkte ansvarlige for konkursen, men må konkluderes at have haft en betydning.

Hvilke risici var banken udsat for og i hvor høj grad?

Banken var udsat for alle 4 typer af overordnet risiko – Kredit-, Markeds-, likviditets- og operationel risiko.

Den mest udtalte risiko for banken var klart kreditrisikoen, da banken valgte en meget offensiv udlånsstrategi med høj udlånsvækst. Deres nøgletal på udlån var da også høje i forhold til branchens

standarder. Det må konkluderes, at den forhøjede kreditrisiko var tydeligst i bankens ejendomseksponering og eksponering mod få store kunder. Dette gjorde banken særligt sårbar over for fald i boligmarkedet, eller likviditetsproblemer hos nogle få kunder. Bankens kreditrisiko må derfor konkluderes at have været meget høj.

Den operationelle risiko kan ikke undgås uanset hvilken type virksomhed man driver. I Roskilde Bank har denne også været høj, da der tilsyneladende ikke har været tilstrækkelige interne forretningsgange og procedurer og systemerne har været svage. Dette giver større risiko for menneskelige og systemmæssige fejl, der giver tab. Det er dog vanskeligt at konkludere noget entydigt på risikoen, da det tilgængelige materiale bygger på andre folks skøn, og ikke konkrete tal.

Likviditetsrisikoen i banken viste sig at være høj, da det i sidste ende var kombinationen af det faldende ejendomsmarked og manglende mulighed for at skaffe likviditet, der fældede banken. Eksponeringen mod denne risiko var da også højere end i sammenlignelige pengeinstitutter, men ikke i samme grad som kreditrisikoen. Bankens likviditetsnøgletal var objektivt set ikke helt tilfredsstillende, og kombineret med kreditrisikoen var de decideret utilstrækkelige.

Hvor god var bankens risikostyring og hvorledes blev krav til- og regler omkring risikostyring overholdt?

Den overordnede risikostyring i Roskilde Bank var præget af deres ønske om kraftig vækst. Når der kigges på deres nøgletal, var der flere af disse der stak ud i negativ retning. Banken formåede ikke at tilpasse deres risikostyringselementer i forhold til deres vækststrategi. Dette ses blandt andet i deres likviditetsnøgletal, hvor de ikke overholdt kravet til likviditetsoverdækning på 50% før i 2007. Deres likviditetsoverdækning var da heller ikke tilstrækkelig, da likviditetsberedskabet kom på prøve i 2008. De havde også et stort indlånsunderskud, hvor udlånet næsten var dobbelt så højt som indlånet. Eftersom øvrige likviditetsnøgletal i banken levede op til den daværende lovgivning, må det vurderes, at banken har undervurderet den samlede risiko de løb. Styringen af likviditetsrisikoen var ikke god nok, på trods af den overordnet set levede op til reglerne, da den ikke var tilpasset bankens samlede risiko.

Bankens styring af den operationelle risiko har ikke været optimal, da der manglede systemer og interne forretningsgange og procedurer til at hjælpe medarbejdere til ikke at lave fejl. Da det tilsyneladende blev nedprioriteret, vurderes risikostyringen på dette punkt at have været utilfredsstillende.

Styringen af bankens kreditrisiko var meget utilfredsstillende efter min vurdering. Bankens høje vækst gav dem en høj risikoprofil, og der blev ikke gjort tilstrækkeligt til at dæmme op for denne risiko. Væksten i banken var mere end dobbelt så høj, som branchenormen. Banken havde ikke tilstrækkelig

branchespredning i udlånsporteføljen, ingen procedurer til at spotte svage engagementer, mange efterbevillinger og et underbemandet kreditkontor. Den høje koncentration på ejendomsmarkedet var fordelt på få store engagementer, hvilket udelukkende gjorde diversifikationen endnu ringere. Der blev ikke indhentet tilstrækkelig økonomisk dokumentation fra kunderne, hvorfor den reelle risiko ved bankens udlån ikke var kendt. Banken undervurderede ligeledes klart risikoen på trods af de blev oplyst af Tilsynet om, at de så faresignaler.

Banken levede op til de solvenskrav der eksisterede, og ved individuelt beregnede solvensbehov fra tilsynets side har de hævet deres basiskapital. Denne del falder altså mindre tilbage på banken, end på de daværende kapitalkrav. Banken gjorde i og for sig hvad de skulle, hvilket bare var særdeles utilstrækkeligt. På dette punkt blev reglerne overholdt og den manglende solvens falder igen tilbage på en undervurdering af risikoen fra bankens side, men som banken altså i denne henseende ikke var alene om.

Samlet var risikostyringen i banken kritisabel, men de eksisterende regler og krav blev generelt overholdt. Konklusionen er, at det i ligeså høj grad var reglerne til bankerne, der var noget galt med, da man kan opnå så utilfredsstillende en risikostyring ved at leve op til kravene.

Hvordan ville de nuværende regler for risikostyring og kapitalkrav have påvirket bankens risikostyring og konkurs?

De nuværende regler ville have betydet, at bankens vækst skulle være bremset kraftigt op, da udlånsvæksten skulle være holdt under 20%. Dette i sig selv ville have elimineret det største af problemerne i bankens risikostyring. Bankens kreditkontor ville bedre have kunnet følge med og banken ville have været tvunget til at sige nej til nogle af de store ejendomsprojekter. Dermed ville koncentrationen udlån på ejendomsbranchen, og eksponering mod store engagementer være nedbragt og funding ratioen ville formentlig ikke blive ligeså høj. Dette ville ikke alene forbedre kreditkvaliteten, men ligeledes likviditetsberedskabet.

De nuværende kapitalkrav vurderer jeg ikke, at banken ville have kunnet overholde medmindre de øvrige regler var indført. De skulle allokere henholdsvis 1,4 mia. kr. ekstra i 2006 og 2,1 mia. kr. ekstra i 2007 til basiskapitalen, hvilket jeg ikke vurderer de ville være i stand til. Med en lavere udlånsvækst ville de risikovægtede poster blive lavere og kapitalkravet dermed også. Da de levede op til kapitalkravet i 2005, ville der ikke være nogen grund til at tro, at de ikke ville gøre det i 2006 og 2007, såfremt udlånsvæksten var holdt på 20%.

Derfor vurderer jeg, at bankens risikostyring havde været væsentligt bedre, da jeg forventer, at de fortsat ville overholde reglerne. Med en lavere vækst vurderer jeg også, at det havde været muligt for dem, at

overholde kapitalkravene, og dermed undgå konkurs i sidste ende. Dette havde dog krævet, at kravene allerede var overholdt fra år 2003.

Hvad kunne Finanstilsynet have gjort anderledes og hvordan havde de nuværende regler påvirket deres ageren?

Jeg vurderer at Finanstilsynet burde være skredet tidligere ind med påbud om at nedbringe udlånsvæksten, da de oplevede mange faresignaler ved deres tilsyn med banken. De burde ligeledes have påbudt banken at nedbringe koncentrationen af ejendomsudlån og eksponeringen mod store engagementer. Disse påbud ville have ført til opfølgninger på, at banken iværksatte tiltag til forbedring af dette. Manglende opfølgning var i min optik et stort problem, og da der ikke blev fulgt op på risikooplysninger, mener jeg ikke disse var tilstrækkelige.

Udfordringen for tilsynet var manglende retningslinjer for præcis hvornår der skulle skrides ind og på hvilken måde, der skulle skrides ind. Dette fik de med tilsynsdiamanten og stigen, samt ændringer i FIL §124. Havde disse eksisteret dengang, havde tilsynets tilgang til banken formentlig været anderledes. Flere af de risikooplysninger de gav banken, omhandlede ejendomseksponering og eksponering mod store engagementer og udlånsvækst. Der ville altså være blevet kigget på flere af de samme ting, men nu ville tilsynet have konkrete pejlemærker at holde sig til. De ville formentlig allerede være skredet ind i 2005 med ønske om redegørelse fra banken om, hvordan banken ville nedbringe de tre førnævnte, da disse lå henholdsvis 56%, 151% og 170% over de tillade pejlemærker. De øvrige pejlemærker var også udenfor de tilladte grænser. Dette havde endeligt ført til påbud i 2006 om at forbedre disse, hvilket formentlig havde ført til en langsigtet plan for banken. Nøgletallene var så langt udenfor grænseværdierne, at det ikke ville være muligt at nedbringe dem hurtigt uden at ødelægge bankens forretningsgrundlag. Skulle banken være reddet, vurderer jeg at Finanstilsynet skulle være skredet ind med påbud over for banken allerede i 2004 om overholdelse af grænseværdierne. Hvis dette var blevet suppleret med tilsynets øgede muligheder for at kræve bedre kapitalforhold er konklusionen, at banken ville have overlevet.

Hvor god var banken til at skabe afkast på baggrund af deres risikoprofil?

Bankens høje risikoprofil stiller krav til et højt afkast fra aktionærerne. Banken skabte i 2003-2006 en høj egenkapitalforrentning på henholdsvis 21,2%, 18,7%, 31,3% og 24,6%. Disse på som minimum på niveau med de sammenlignede banker, og i nogle år væsentligt over. Egenkapitalforrentningen falder dog, så niveauet i 2007 er utilfredsstillende. Banken er dog på intet tidspunkt i stand til at skabe acceptable afkast i forhold til størrelsen på deres udlån, hvorfor afkastningsgraden er meget lav, og dette er den i alle år fra 2005-2007. Den falder fra 2,3% til 0,6% fra 2003-2007. Det kan altså konkluderes, at bankens rentabilitet ikke ubetinget matchede deres høje risikoprofil. Deres høje udlånsvækst vurderer jeg i denne sammenhæng

som et problem. Den krævede, at de fundede sig yderligere for at kunne yde udlånene, hvorfor deres renteudgifter steg relativt mere end deres renteindtægter. Derfor konkluderer jeg ligeledes, at banken satte prisen på deres udlån for lavt. Den samlede konklusion på rentabiliteten er, at den ikke var tilfredsstillende i lyset af bankens risikoprofil.

Hvordan havde det påvirket bankens konkurs, hvis de havde tilpasset risikostyringen til nuværende regler?

Min konklusion er, at banken havde overlevet, hvis risikostyringen var tilpasset de nye regler. Reglerne skulle være overholdt fra 2003, da jeg vurderer, at det senere indgriben ville have medført konkurs. Jeg kan ud fra opgaven konkludere, at det vigtigste parameter, der skulle være overholdt var loftet på udlånsvæksten. Hvis udlånsvæksten var tilpasset reglerne i tilsynsdiamanten, var ejendomsudlånet og eksponeringen mod de store engagementer fulgt med, og prisfaldene på ejendomsmarkedet i 2007 havde ikke slået lige så hårdt. Jeg konkluderer ligeledes, at banken havde haft mulighed for at leve op til kapitalkravsreglerne i Basel III hvis udlånsvæksten var tilpasset. Alt dette havde ført til, at banken ikke skulle tage lige så store ekstraordinære nedskrivninger i 2008 og bankens kapitalberedskab havde været tilstrækkeligt. Jeg konkluderer ligeledes, at bankens redning havde krævet både indførslen af tilsynsdiamanten, tilsynsstigen og øgede kapitalkrav.

Perspektivering

Efter Roskilde Banks konkurs er der kommet adskillige nye regler og retningslinjer, der skal forhindre bankers konkurser. Dette er både på grund af de store konsekvenser for de berørte kunder, men også for samfundet afhængigt af bankens størrelse. Udover de skærpede regler har indførelsen af bankpakke IV samtidig gjort det mere attraktivt for sunde banker at overtage de nødlinde, for at undgå konkurser. Dette kan enten ske ved, at den sunde bank overtager hele den bank, der er kommet i problemer, og samtidig modtager en kompensation fra Finansiel Stabilitet. Alternativt overtager banken kun den sunde del af problembanken og Finansiel Stabilitet tager den usunde del. I dette tilfælde modtager Finansiel Stabilitet kompensation fra Garantifonden, og banken modtager intet[125].

Uanset hvilke tiltag der iværksættes, og hvilke retningslinjer der bliver udstukket, vil der altid være nogen, der skal gå lige til grænsen og også over. Derfor vil jeg undersøge, hvilke banker der overskrider retningslinjerne i tilsynsdiamanten, og om nogle af disse kan blive de næste til at gå konkurs/blive overtaget ifølge Bankpakke IV. Dette gøres med baggrund i hvilke banker der overskrider grænserne fra

[125] https://www.finansielstabilitet.dk/Default.aspx?ID=150

tilsynsdiamanten og Finanstilsynets nøgletal for pengeinstitutterne. Jeg går ikke yderligere i dybden for eksempel med regnskaber.

Mit overordnede billede af de danske pengeinstitutter er, at de er sunde, hovedsageligt på grund af høj solvens og likviditetsoverdækning, sammenlignet med Roskilde Bank[126](baseret på nøgletal pr. 30.6.2014). Der er stigende indtjening i sektoren, kraftigt faldende nedskrivninger og både solvens- og kernekapitalniveauet ligger på flotte niveauer. Der er dog nogle banker, der ikke overholder retningslinjerne i tilsynsdiamanten. Til dette skal det tilføjes, at de nyeste tilgængelige tal på Finanstilsynets hjemmeside er fra 2014. Medio 2014 er der otte banker, der overskrider en eller flere af grænseværdierne i tilsynsdiamanten[127]. Jeg har udvalgt de overskridelser, som jeg mener, er værd at dykke nærmere ned i.

Coop Banks overskridelse af udlånsvæksten giver god mening, da de var nyåbnede. Derfor kommer den enorme overskridelse ikke som nogen overraskelse for mig. Bankens udlånsvækst kommer til at flade ud, når de har opbygget en større udlånsportefølje, så nyudlånet ikke udgør en lige så stor relativ andel af det samlede udlån, som i 2014.

Saxo Banks ejendomseksponering overskrider de 25% tilsynsdiamanten tillader. De er her oppe på 36%. Dykkes der dybere ned i tallene, som Finanstilsynet har gjort tilgængelige ses det, at deres solvens er på 17% og de har en likviditetsoverdækning på 287%[128]. Spredningen på udlånsporteføljen er naturligvis værd at være opmærksom på. Da det er eneste overskridelse, og bankens likviditets- og kapitalberedskab ligger på acceptable niveauer, bør banken kunne klare fald i ejendomspriserne uden at gå konkurs.

Landbrugets Finansieringsbank er åbnet i 2012 med det formål at skabe vækst i landbruget og de tiltrækker formentlig forsat mange nye kunder i 2014. Da de er nyåbnede er de formentlig også afhængige af høj vækst, hvilket må formodes at aftage i takt med låneporteføljen vokser. Banken har en solvens på 56,3% og en likviditetsoverdækning på 454,9%[129]. Begge vurderer jeg er på et flot niveau. De er dog høje som følge af, at banken er nyåbnet og om banken kommer i problemer vil blandt andet være afhængigt af, hvor udlånsvækst og solvens stabiliserer sig. Den udfordring der kan komme for denne bank kan ikke aflæses i tilsynsdiamanten, men den omhandler sammensætningen af bankens låneportefølje. Denne er særligt rettet mod landbruget og generelle problemer i denne sektor, må derfor forventes at ramme banken hårdt. Da banken har flere store spillere i den finansielle sektor og finansiel stabilitet i ryggen, som hver især har

126
https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Tilsynsdiamanten%20for%20pengeinstitutter/Pengeinstitutternes%20noegletal
127 Se bilag 1 – Overskridelser af tilsynsdiamanten pr. 30.6.2014. Kilde Finanstilsynet
128 Se bilag 2 – nøgletal for Saxo Bank. Kilde Finanstilsynet
129 Se bilag 3 – nøgletal for Landbrugets Finansieringsbank. Kilde Finanstilsynet

skudt penge i etableringen af banken, må man dog formode, at disse vil redde banken, hvis den kommer i problemer[130].

BRF Kredit Bank er mere interessant, da der her opleves to af de udfordringer, der i højeste grad var med til at fælde Roskilde Bank. Med høj eksponering mod ejendomsmarkedet og en høj andel af store engagementer. Bankens solvens på 18,1% er da væsentligt bedre end Roskilde Banks var og overskridelserne ikke nær så udtalte. Deres likviditetsoverdækning er da også på 638% hvorfor de ikke bør komme i samme likviditetsproblemer som Roskilde Bank[131].

Østjydsk Bank har kun en overskridelse, som til gengæld er meget markant. Bankens eksponering mod store engagementer er på 336,7% af basiskapitalen. Da deres solvens samtidig kun er på 11,1% og altså ikke meget højere end Roskilde Banks var kort inden det gik galt, og med en kernekapital på 4,3% må det vurderes at banken kan komme i store problemer, hvis nogle af disse engagementer oplever udfordringer. Bankens likviditetsoverdækning er ganske vist 118,5% hvilket er væsentligt bedre end Roskilde Bank, men set i forhold til den øvrige udvalgte banker, ligger de forholdsvis lavt[132]. Bankens halvårsresultat pr. 30.6.2014 er da også negativt.

Jeg vil give Finanstilsynet ret i, at den danske banksektor generelt er sund og nøgletallene ser fornuftige ud for næsten alle de dansker banker. Der er umiddelbart ikke nogen af de banker, der overskrider pejlemærkerne i tilsynsdiamanten, der er i nærheden af overskridelser på Roskilde Bank niveau. Derfor er det også svært at udpege en eller flere banker i stor risiko for konkurs. Af bankerne med overskridelser, vurderer jeg Østjydsk Bank til at have de dårligste nøgletal på et overordnet niveau. Da de for 2014 ligeledes oplevede negativt halvårsresultat, vurderer jeg at de har den største risiko for at gå konkurs.

[130] http://www.lfbank.dk/om-lfb/fakta-om-lfb.aspx
[131] Se Bilag 3 – nøgletal for BRF Kredit Bank. Kilde Finanstilsynet
[132] Se Bilag 4 – nøgletal for Østjydsk Bank. Kilde Finanstilsynet

Litteraturliste

Bøger

Andresen, Jørgen Just(2013): "Finansiel Risikostyring." Jurist- Og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, s. 151-199, s. 201-242 & s. 313-330.

Andresen, Jørgen Just(2015): "Finansielle Derivater." Jurist- Og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, s. 223-241.

Årsrapporter

Danske Bank A/S årsrapport 2006 (CVR 61 12 62 28)

Danske Bank A/S årsrapport 2007 (CVR 61 12 62 28)

Jyske Bank A/S årsrapport 2006 (CVR 17 61 66 17)

Jyske Bank A/S årsrapport 2006 (CVR 17 61 66 17)

Roskilde Bank A/S årsrapport 2003 (CVR 50 02 00 10)

Roskilde Bank A/S årsrapport 2004 (CVR 50 02 00 10)

Roskilde Bank A/S årsrapport 2005 (CVR 50 02 00 10)

Roskilde Bank A/S årsrapport 2006 (CVR 50 02 00 10)

Roskilde Bank A/S årsrapport 2007 (CVR 50 02 00 10)

Nordea Bank Danmark A/S årsrapport 2006 (CVR 13 52 21 97)

Nordea Bank Danmark A/S årsrapport 2007 (CVR 13 52 21 97)

Selskabet af 1. september 2008 A/S årsrapport 2008 (CVR 50 02 00 10)

Spar Nord Bank A/S årsrapport 2006 (CVR 13 73 75 84)

Spar Nord Bank A/S årsrapport 2007 (CVR 13 73 75 84)

Sydbank A/S årsrapport 2006 (CVR 12 62 65 09)

Sydbank A/S årsrapprot 2007 (CVR 12 62 65 09)

Internetsider

https://alm.nordjyskebank.dk/Tilsynsdiamanten-30.06.2011.1819.aspx (2. maj 2016)

http://www.business.dk/finans/bankdirektoerer-med-bonusordninger-tager-flere-risici (2. maj 2016)

https://www.danskebank.com/da-dk/om-os/Corporate-Governance/lovgivning/Pages/krav-og-regler.aspx?tab=1 (2. maj 2016)

http://www-2.danskebank.dk/link/HTMLrisiko2005/$file/dk_kapitalstyring_kapital_pixi.html (2. maj 2016)

http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Jura/Obligationsret/svig (2. maj 2016)

http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/%C3%98konomi/Marked_og_velf%C3%A6rd/principal-agent-teori (2. maj 2016)

http://docplayer.dk/3449802-Sammenfatning-af-advokatundersoegelse-af-visse-forhold-i-roskilde-bank.html (2. maj 2016)

https://www.evm.dk/aftaler-og-udspil/12-11-30-aftale-om-kreditpakke (2. maj 2016)

http://www.faktalink.dk/titelliste/kris/hele-faktalinket-om-finanskrisen (2. maj 2016)

http://www.finanshus.dk/hvad-har-vaeret-bedst-kort-eller-en-lang-rente/ (2. maj 2016)

https://www.finansielstabilitet.dk/Default.aspx?ID=150 (2. maj 2016)

http://www.finansraadet.dk/Politik/Pages/kommentarer/2010/individuelt-solvensbehov-et-tal-fortaeller-ikke-alt.aspx (2. maj 2016)

http://www.finansraadet.dk/tal--fakta/Pages/lovgivning-og-regulering/finansiel-virksomhed-og-myndigheder.aspx (2. maj 2016)

https://www.finanstilsynet.dk/~/media/Nyhedscenter/2015/Vejledning_Tilsynsdiamant_Pengeinstitutter_2018.ashx (2. maj 2016)

https://www.finanstilsynet.dk/upload/Tal-og-fakta/2009/Rapport_P352a_RB.pdf (2. maj 2016)

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Regnskaber/Standarder%20og%20vejledninger/Finansielle%20virksomheder/Vejledning%20fra%20Finanstilsynet%20skal%20sikre%20ensartede%20nedskrivninger (2. maj 2016)

http://www.lfbank.dk/om-lfb/fakta-om-lfb.aspx (4. maj 2016)

http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2011/03/KVO_1_2011_2del_web.pdf (2. maj 2016)

http://penge.dk/investering/fa-styr-pa-bankens-risiko-149478 (2. maj 2016)

http://politiken.dk/oekonomi/dkoekonomi/ECE2079382/laenge-ventet-rapport-her-er-aarsagerne-til-finanskrisen-i-danmark/ (2. maj 2016)

http://www.realkreditraadet.dk/Temaer_og_holdninger/H%C3%B8ringssvar/H%C3%B8ringssvarvisning.aspx?Action=1&NewsId=748&M=NewsV2&PID=8080 (2. maj 2016)

https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=130440 (2. maj 2016)

https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=167820#Kap10 (2. maj 2016)

http://risikoraad.dk/om-raadet/eksempler-paa-systemiske-risici/ (2. maj 2016)

http://www.sydbank.com/inc/pdf/investering/sommerskole/summer-school-3.pdf (2. maj 2016)

https://da.wikipedia.org/wiki/Roskilde_Bank (2. maj 2016)

Bilag

Bilag 1 – Overskridelser af tilsynsdiamanten

FINANSTILSYNET

Overskridelser af tilsynsdiamanten pr. 30/06-2014

Institut	Store Engagementer	Udlånsvækst (år-år)	Ejendomseksponering	Funding ratio	Likviditetsoverdækning
	Højst 125 pct.	*Højst 20 pct.*	*Højst 25 pct.*	*Højst 1*	*Mindst 50 pct.*
Saxo Bank A/S			36,3		
Leasing Fyn Bank A/S				1,53	
Landbrugets Finansieringsbank (LFB)		800,7			
BRFkredit Bank a/s	150,2		31,0		
Coop Bank A/S		51500,3			
Østjydsk Bank A/S	336,7				
Ekspres Bank A/S				5,68	
Københavns Andelskasse		36,4			

Bilag 2 – Nøgletal for Saxobank

Nøgletalsdatabase (Key performance indicators)

Halvårstal (Semiannual data)

Tilbage til indholdsfortegnelse (Return to contents)
Forklaring af nøgletal (Definition of key performance indicators)

Pengeinstitutter (Commercial banks and savings banks)

Saxo Bank A/S

Du kan anvende "rullegardinet"
(Use scroll down)

Virksomhedsnavn (Choose Company name)	Saxo Bank A/S
Vælg niveau (Pick Company Level)	Institut (Unconsolidated)

Sum af vaerdi	År (Year)				
Vælg nøgletal (Pick KPI)	201006	201106	201206	201306	201406
Egenkapitalforrentning efter skat (Return on equity after tax)	20,70	11,40	1,30	7,36	4,57
Egenkapitalforrentning før skat (Return on equity before tax)	25,70	15,40	2,20	9,86	5,38
Indtjening pr. omkostningskrone (Income/cost ratio)	1,64	1,50	1,08	1,33	1,22
Kernekapitalprocent (Core capital ratio)	19,00	10,30	9,70	14,39	15,00
Overdækning i forhold til lovkrav om likviditet (Excess coverage as a percentage of the liquidity	624,30	528,60	334,10	288,17	286,60
Renterisiko (Interest rate risk)	9,60	5,70	6,10	1,95	2,40
Solvensprocent (Solvency ratio)	22,20	12,80	12,40	17,24	17,00
Udlån i forhold til egenkapital (Gearing)	0,10	0,10	0,20	0,15	0,02
Valutaposition (Foreign exchange position)	90,50	264,40	220,90	75,01	25,80
Valutarisiko (Foreign exchange risk)	2,50	10,80	6,90	2,50	0,20
Udlån plus nedskrivninger herpå i forhold til indlån (Loans and impairment losses over deposit	1,70	2,00	4,40	5,64	0,60
Halvårets nedskrivningsprocent (Semiannual impairment ratio)	2,40	3,60	2,80	0,22	-16,60
Halvårets udlånsvækst (Semiannual growth in loans)	-10,40	-10,20	36,30	10,62	-80,20
Summen af store eksponeringer (Sum of large exposures)	11,30	0,00	0,00	0,00	0,00

Bilag 3 – nøgletal for Landbrugets Finansieringsbank

Nøgletalsdatabase (Key performance indicators)

Halvårstal (Semiannual data)

Pengeinstitutter (Commercial banks and savings banks)

Landbrugets Finansieringsbank (LFB)

Du kan anvende "rullegardinet" (Use scroll down)

Virksomhedsnavn (Choose Company name)	Landbrugets Finansieringsb
Vælg niveau (Pick Company Level)	Institut (Unconsolidated)

Sum af vaerdi	År (Year)				
Vælg nøgletal (Pick KPI)	201306	201406			
Egenkapitalforrentning efter skat (Return on equity after tax)	-3,60	-0,60			
Egenkapitalforrentning før skat (Return on equity before tax)	-4,80	-0,60			
Indtjening pr. omkostningskrone (Income/cost ratio)	0,10	0,86			
Kernekapitalprocent (Core capital ratio)	180,60	56,30			
Overdækning i forhold til lovkrav om likviditet (Excess coverage as a percentage of the liquidity	2282,20	454,90			
Renterisiko (Interest rate risk)	0,60	0,50			
Solvensprocent (Solvency ratio)	180,60	56,30			
Udlån i forhold til egenkapital (Gearing)	0,20	1,70			
Valutaposition (Foreign exchange position)	0,00	0,00			
Valutarisiko (Foreign exchange risk)	0,00	0,00			
Udlån plus nedskrivninger herpå i forhold til indlån (Loans and impairment losses over deposit	0,00	0,00			
Halvårets nedskrivningsprocent (Semiannual impairment ratio)	0,00	0,00			
Halvårets udlånsvækst (Semiannual growth in loans)	0,00	61,30			
Summen af store eksponeringer (Sum of large exposures)	0,00	41,90			

Bilag 4 – Nøgletal for BRF Kredit Bank

Nøgletalsdatabase (Key performance indicators)

Halvårstal (Semiannual data)

Tilbage til indholdsfortegnelse (Return to contents)
Forklaring af nøgletal (Definition of key performance indicators)

Pengeinstitutter (Commercial banks and savings banks)

BRFkredit Bank a/s

Du kan anvende "rullegardinet"
(Use scroll down)

Virksomhedsnavn (Choose Company name)	BRFkredit Bank a/s
Vælg niveau (Pick Company Level)	Institut (Unconsolidated)

Sum af vaerdi	År (Year)				
Vælg nøgletal (Pick KPI)	201006	201106	201206	201306	201406
Egenkapitalforrentning efter skat (Return on equity after tax)	-14,10	-6,00	-2,30	-4,70	-19,50
Egenkapitalforrentning før skat (Return on equity before tax)	-18,80	-8,00	-3,00	-4,90	-24,20
Indtjening pr. omkostningskrone (Income/cost ratio)	0,23	0,42	0,61	0,55	0,26
Kernekapitalprocent (Core capital ratio)	12,80	14,74	16,90	17,40	17,00
Overdækning i forhold til lovkrav om likviditet (Excess coverage as a percentage of the liquidity	303,70	653,70	669,40	448,80	637,90
Renterisiko (Interest rate risk)	1,40	0,60	-0,80	1,90	-3,80
Solvensprocent (Solvency ratio)	17,60	20,37	23,40	23,70	18,10
Udlån i forhold til egenkapital (Gearing)	4,30	3,80	3,60	3,60	3,50
Valutaposition (Foreign exchange position)	0,00	1,70	1,10	1,70	0,50
Valutarisiko (Foreign exchange risk)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Udlån plus nedskrivninger herpå i forhold til indlån (Loans and impairment losses over deposit	116,60	86,60	77,50	77,20	77,90
Halvårets nedskrivningsprocent (Semiannual impairment ratio)	2,20	1,60	0,60	1,00	5,10
Halvårets udlånsvækst (Semiannual growth in loans)	-6,60	-14,60	1,50	-6,20	-5,90
Summen af store eksponeringer (Sum of large exposures)	51,10	70,30	74,70	126,80	150,20

Bilag 5 – nøgletal for Østjydsk Bank

Du kan anvende "rullegardinet"
(Use scroll down)

Virksomhedsnavn (Choose Company name)	Østjydsk Bank A/S
Vælg niveau (Pick Company Level)	Institut (Unconsolidated)

Sum af vaerdi	År (Year)				
Vælg nøgletal (Pick KPI)	201006	201106	201206	201306	201406
Egenkapitalforrentning efter skat (Return on equity after tax)	2,10	1,10	1,90	-49,90	-74,23
Egenkapitalforrentning før skat (Return on equity before tax)	2,90	1,50	2,60	-49,90	-74,23
Indtjening pr. omkostningskrone (Income/cost ratio)	1,13	1,08	1,13	0,47	0,37
Kernekapitalprocent (Core capital ratio)	12,60	14,00	13,70	6,80	4,30
Overdækning i forhold til lovkrav om likviditet (Excess coverage as a percentage of the liquidity	216,00	134,60	216,70	65,80	118,50
Renterisiko (Interest rate risk)	-1,50	1,70	1,40	-2,20	-2,80
Solvensprocent (Solvency ratio)	18,70	19,20	17,80	13,60	10,20
Udlån i forhold til egenkapital (Gearing)	7,50	7,00	6,70	14,20	17,30
Valutaposition (Foreign exchange position)	2,20	0,60	1,40	2,70	1,10
Valutarisiko (Foreign exchange risk)	0,00	0,00	0,00	0,10	0,00
Udlån plus nedskrivninger herpå i forhold til indlån (Loans and impairment losses over deposit	132,00	139,80	106,60	131,80	109,50
Halvårets nedskrivningsprocent (Semiannual impairment ratio)	0,80	0,80	1,00	3,90	4,40
Indre værdi pr. aktie (stykstørrelse 100 kr.) / Book value over net asset value (nominal value D	936,00	748,00	764,00	273,00	323,00
Halvårets udlånsvækst (Semiannual growth in loans)	3,90	2,10	-0,04	-18,70	-8,60
Halvårets resultat før skat pr. aktie (stykstørrelse 100 kr.) / Semiannual earnings per share be	25,70	12,40	19,70	-180,90	-332,50
Børskurs/indre værdi pr. aktie (stykstørrelse 100 kr.) / Price over net asset value (nominal valu	0,41	0,36	0,30	0,13	0,96
Halvårets resultat efter skat pr. aktie (stykstørrelse 100 kr.) / Semiannual earnings per share	19,00	9,00	14,40	-180,90	-332,50
Summen af store eksponeringer (Sum of large exposures)	26,80	37,00	17,60	153,50	336,67